Stuk **100** (2004-2005) – Nr. 1

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2004-2005

25 oktober 2004

BELEIDSNOTA

Cultuur

2004-2009

ingediend door de heer Bert Anciaux,
Vlaams minister van Cultuur, Jeugd, Sport en Brussel

Met deze beleidsnota wordt voor de periode 2004-2009 een meer concrete uitwerking gegeven aan de basisopties in het regeerakkoord. Een beleidsnota geeft de grote strategische keuzen en opties van het beleid voor de duur van de regeerperiode weer. De nota is de weergave van de visie van de functioneel bevoegde minister en vormt de basis van een debat in het Vlaams Parlement. In voorkomend geval zullen de uitvoeringsmaatregelen, daar waar nodig, ter goedkeuring aan de Vlaamse Regering of het Vlaams Parlement worden voorgelegd.

INHOUD

Blz.

OVER VIER BELEIDSNOTA'S EN ÉÉN MINISTER. EEN GEMEENSCHAPPELIJKE VOORAF 7

I. WAAR STAAN WE? KLEINE STATUS QUAESTIONIS VAN HET CULTUURBELEID . 9

1. PROFESSIONELE KUNSTEN 9
2. CULTUREEL ERFGOED 10
3. SOCIAAL-CULTUREEL WERK 11
4. TRANSVERSAAL 11

II. STRATEGISCHE DOELSTELLINGEN VOOR DE PERIODE 2004-2009 13

1. INLEIDEND: CULTUUR EEN VERHAAL VAN WAARDEN EN NORMEN 13
1.1. De kiezende overheid 13
1.2. De eigen verantwoordelijkheid en de rol van de overheid – een paradox 13
1.3. De mondigheid van de sector 13
1.4. De morele en maatschappelijke invulling van het cultuurbeleid 14
1.5. Cultuur als forum voor maatschappelijke debatten 14
1.6. Een positieve visie 14

2. EEN BELEID MET RESPECT VOOR DE CULTURELE EIGENHEID 15
3. NAAR EEN ONTMOETING TUSSEN CULTUREN: INTERCULTURALITEIT 16
4. PARTICIPATIE EN CULTURELE COMPETENTIE 18
5. HET SLECHTEN VAN PARTICIPATIEDREMPELS 19
6. EEN INTERNATIONAAL CULTUURBELEID IN TWEE RICHTINGEN 20
7. DE OPTIMALISERING VAN DE BESTUURSSTRUCTUUR EN VAN HET CULTUREEL INFRASTRUCTUURBELEID 21
7.1. Evaluatie van de bovenbouw: administratie – fondsen – steunpunten – adviesorganen 21
7.2. Complementaire beleidsniveaus 22
7.3. Cultureel infrastructuurbeheer en -beleid 22

8. PROFESSIONEEL, SEMI-PROFESSIONEEL EN VRIJWILLIGERWERK: WAARDEREN EN OPWAARDEREN 24
9. CULTURELE INDUSTRIEËN ALS PARTNERS 25
10. VRIJE TIJD MET RESPECT VOOR CULTUUR 27

III. NAAR HET VELD: DE IMPLEMENTATIE VAN DE DOELSTELLINGEN 29

1. PROFESSIONELE KUNSTEN 29
1.1 Algemeen: het Kunstendecreet, de start van een overkoepelend en planmatig kunstenbeleid 29
1.2. Aandacht voor de grote instellingen 30
1.3. Podiumkunsten en muziek 30
1.4. Letteren- en publicatiebeleid 32
1.5. Architectuurbeleid en vormgeving 33
1.6. Beeldende kunsten 34
1.7. Audiovisuele kunsten 36

2. CULTUREEL ERFGOED 38
2.1. Continuïteit van het beleid 38

2.2. Drie inhaalbewegingen 39
2.3. De samenhang, samenwerking en participatie stimuleren 40
2.4. Stimulansen voor behoud en verwerving, en voor het eigen Vlaams erfgoed 42
2.5. Internationaliseren 43
2.6. Vorming en deskundigheidsbevordering 44
2.7. Het Reproductiefonds: culturele economie 44
2.8. Holocaustmuseum 44

3. SOCIAAL-CULTUREEL WERK 45
3.1. Het sociaal-cultureel volwassenenwerk 45
3.2. De amateurkunsten 47
3.3. Het lokaal cultuurbeleid 48
3.4. Algemeen 49

4. BRUSSEL – CULTUREEL EN INTERCULTUREEL 50
4.1. De context 50
4.2. Doelstellingen 51

5. TRANSVERSALE AANDACHTSPUNTEN 53
5. 1. Continuïteit in het beleid 53
5. 2. Diversiteit in cultuur: een zaak van iedereen 53
5. 3. Aandacht voor het instrumentarium dat leidt tot meer culturele competentie 53
5.3.1. Interdepartementale expertisecel Cultuur-Onderwijs 53
5.3.2. Deeltijds kunstonderwijs 54
5.3.3. Jongeren en cultuur 54
5.3.4. Jeugd, bibliotheken en cultuurcentra 54
5.3.5. Brede school: conceptontwikkeling: What's in a word? 54
5.3.6. DIVA 55
5.3.7. Erkennen van Elders Verworven Competenties 55
5.3.8. Een volwaardige rol voor kunsteducatieve organisaties 56
5.4. Drempels slechten die de cultuurparticipatie belemmeren 56
5.4.1. Het belang van sociaal-artistieke initiatieven 56
5.4.2. Ondersteuning voor mensen die in armoede leven 56
5.5. Het cultuurbeleid en de openbare omroep 56
5.5.1. Culturele accenten in de nieuwe beheersovereenkomst 56
5.6. E-cultuur: aandacht voor een veelzijdig gegeven 56
5.6.1. Een nieuwe cultuur? 56
5.6.2. Digitalisering in de beleidsvelden 57
5.6.3. E-doelstellingen 57
5.7. Een drie-eenheid: deskundigheidsbevordering, kwaliteitszorg en professionalisering 58
5.8. Internationalisering 58
5.8.1. Multilateraal 58
5.8.2. Internationale communicatie 59
5.8.3. Een cultureel akkoord met de Franse Gemeenschap 59
5.8.4. Bilateraal: Nederland als bevoorrechte partner 59
5.8.5. Bilateraal: de samenwerking met Zuid-Afrika 60
5.8.6. Bilateraal: buurregio's 60
5.8.7. Andere bilaterale partners 61
5.8.8. Het reglement Subsidiëring van Culturele Projecten 61
5.9. Naar een optimale bestuursstructuur (bovenbouw) 61
5.10. De culturele infrastructuur 61
5.11. Een overlegstructuur voor architectuur 62
5.12. Naar een beleid dat op reflectie en kennis is gebaseerd 62
5.12.1. Doelstellingen 62

5.12.2. Algemeen 63
5.12.3. De universitaire steunpunten 63
5.12.4. Longitudinaal participatie- en tijdsbudgetonderzoek 63
5.13. Werkgelegenheid 63
5.13.1. Afstemming van subsidies en regelgeving 63
5.13.2. Maatregelen en projecten implementeren en breder verspreiden 63
5.13.3. Onderzoek naar cultuur en werkgelegenheid 63
5.14. Kunstenloket 64
5.15. Vrijwilligerswerk 64
5.16. Culturele industrieën: werkgroep, analyse, mogelijke nieuwe beleidsinstrumenten 64
5.17. Het vrijetijdsbeleid 64
5.17.1. De vrijetijdswinkel: een samenwerking tussen cultuur, jeugd, sport en toerisme 64
5.17.2. Evenementen 65
5.18. Cultuurprijzen 65

IV. FINANCIËN 66

Over vier beleidsnota's en één minister. Een gemeenschappelijke vooraf

Een opsomming van onze bevoegdheden – cultuur, jeugd, sport en Brussel – klinkt bijna als de ledenlijst van een toevallig clubje. Men hoeft geen beleidsdeskundige te zijn om de grote verschillen tussen deze vier meteen aan te voelen. Achter elk van deze bevoegdheden schuilt een eigen wereld, bevolkt met typische actoren, specifieke doelstellingen, knelpunten en verwachtingen, aparte structuren, eigenzinnige gewoonten en dito beleidsinstrumenten.
Zo omvat cultuur een lange reeks belangrijke subthema's, vertrekt het jeugdbeleid vanuit het perspectief van een leeftijdsgroep, bij de sport vinden we onder meer een niet gemakkelijke cohabitatie van top- en breedtesport en Brussel is een begrensd maar tegelijk 'levensbreed' territorium. Elke bevoegdheid verwacht dat we een aparte bril opzetten om de werkelijkheid en maatschappelijkheid vanuit een specifieke invalshoek te beschouwen en te behandelen. En vier keer leeft er hoop op een slagkrachtig beleid en een voor iedereen genereuze minister. Kortom, cultuur, jeugd, sport én Brussel verdienen ten volle een op maat gemaakte aanpak. Die krijgen ze ook, want wij ontwikkelden voor elk van hen een aparte beleidsnota. Dat is de tastbare uitdrukking van onze uitgesproken bedoeling om voor elk van deze bevoegdheden een eigen en herkenbaar beleid te voeren.

De eenheid der verscheidenheid

Maar in al de verscheidenheid vinden we toch ook heel wat gemeenschappelijke elementen. Dat is logisch, want onze bevoegdheden bevinden zich in eenzelfde maatschappelijke ruimte én ze maken deel uit van een gedeeld politiek project: het Vlaams regeerakkoord. Als aanloop naar de voorstelling van de vier beleidsnota's willen we hier graag een aantal van deze gemeenschappelijke eigenschappen belichten en beklemtonen.

Als uitgangspunt kiezen we resoluut voor een offensieve, positieve benadering. Onze beleidsnota's vertrekken van een geloof in de *kracht van* en *niet de klacht over* mensen en hun projecten. Deze kracht vinden we bij uitstek in het rijke verenigingsleven dat onze beleidsnota's verbindt. Cultuur, jeugd, sport én Brussel worden gekenmerkt en bevolkt door vele en uiteenlopende verenigingen. Zij vormen een levendig sociaal kapitaal en ze engageren zich vaak in lokale en Vlaamse beleidsprojecten. Ze leveren expertise maar bovenal bieden ze aan duizenden Vlamingen ruimte voor hun eigen projecten. We willen hen daarvoor (h)erkennen en hen intensief bij de beleidsvoering betrekken. Tegelijk investeren we daardoor in sterke individuen, mensen die ondernemen en verantwoordelijkheid nemen en dragen.

Onze beleidsnota's getuigen ook ondubbelzinnig van een dialogerende bestuursstijl. We maken deze keuze om twee redenen: het maakt ons beleid beter, maar tegelijk geven we hiermee uitdrukking aan ons geloof in een interactief beleid, met actieve burgers als mede-eigenaars en mede-regisseurs van hun eigen spel.

Ook het stimuleren van meer interculturaliteit is een stevig leidmotief. We kiezen resoluut voor een samenleving waarin diversiteit en verschillen gestimuleerd en als noodzakelijke maatschappelijke en menselijke waarden op prijs gesteld worden.

We stellen wel kritische vragen over het bereik van onze beleidsinspanningen én van veel van de door ons ondersteunde verenigingen en instellingen. We weten dat er nog steeds belangrijke maatschappelijke groepen zijn die te weinig *genieten* van de inspanningen die onze gemeenschap levert. Daarbij denken we aan mensen in armoede, sommige etnische minderheden, mensen met een handicap en anderen. Deze bekommernis wordt hopelijk concreet en effectief beantwoord.

Nooit tevoren beschikte Vlaanderen over zoveel steunpunten en bovenbouworganisaties. Dat vinden we goed, maar nog niet goed genoeg. We houden hier vooral een pleidooi voor meer synergie. We nodigen deze (vaak nog nieuwe) structuren uit om zich veel meer in netwerkverbanden te organiseren en ons als beleidsvoerders adequaat te ondersteunen, te helpen bij de uitvoering van de (ook al vaak recente) regelgeving en te voeden met ideeën. We willen daarbij heel uitdrukkelijk verwijzen naar het grote belang van gezamenlijke, sectoroverschrijdende databanken en de actieve ontsluiting van informatie. Deze inspanningen moeten op korte termijn leiden naar een veel ruimere participatie.

De internationale dimensie is nadrukkelijk aanwezig. *Meer Vlaanderen in Europa in de wereld*, maar evenzeer *meer van de wereld in Vlaanderen* zijn adagio's die een concrete vertaling zullen krijgen.

Onze beleidsnota's zijn geen geïsoleerde projecten; cultuur, jeugd, sport en Brussel zijn geen eilanden in een beleidsoceaan. In bijna al hun geledingen zijn ze gehecht aan vele andere sectoren en niveaus. Vandaar de roep en hoop op meer dwarsverbanden die in bijna elk hoofdstuk doorklinkt. We willen hierbij een lans breken voor de aanleg van vele beleidskruispunten en -rotondes waarop de diverse betrokkenen bij een gemeenschappelijk beleidsproject elkaar op een veilige, vlotte en vooral efficiënte wijze ontmoeten. Vanuit onze bevoegdheden engageren wij ons bewust voor een dergelijke open samenwerking, zowel met onze Vlaamse als federale collega's.

Niet al onze aspiraties zijn meteen te vertalen in operationele doelstellingen. Voor sommige aspecten willen we bewust tijd nemen voor een meer diepgaande verkenning. Er zijn tal van interessante en prikkelende concepten die we de komende jaren zullen analyseren en toetsen op hun potenties.

Onbescheiden bescheiden

Meer dan ooit beseffen we dat de aspiraties die we in deze beleidsnota's formuleren hoog zijn. Tegelijk zijn ook in onze bevoegdheden de financiële marges beperkt. Onze beleidsnota's focussen daarom meer op het adequate en efficiënte (her)oriënteren van de bestaande middelen. In die zin past hier enige bescheidenheid.

Toch zijn we aan de andere kant ook niet bescheiden: in ons beleid zal er ook plaats zijn voor grote, nieuwe projecten. Die worden zorgvuldig afgewogen maar zijn daarom niet minder verstrekkend. En voor onze vier beleidsbevoegdheden opteren we voor duidelijke – wat zeker niet betekent: gemakkelijke – doelstellingen. We kozen bewust *niet* voor de weg van de minste weerstand. We appelleren aan de creativiteit en de volharding van alle betrokkenen, zowel binnen als buiten de Vlaamse overheid. Enkel dankzij een ruim bondgenootschap zullen we deze aspiraties kunnen verwerkelijken. Daarvan zijn we afhankelijk, daarop stellen we onze hoop en daarmee uiten we ook onze bescheidenheid.

Bert Anciaux

I. Waar staan we? Kleine status quaestionis van het cultuurbeleid

Het gaat in deze beleidsnota over het toekomstige cultuurbeleid. Om de context van onze plannen te kunnen begrijpen is het nodig in grote lijnen te weten waar we momenteel staan, met name na de vorige legislatuur. Die kan kortweg worden samengevat als een periode van ingrijpende veranderingen in alle beleidsvelden. We overlopen ze kort.

1. Professionele kunsten

In het domein van de zogeheten 'professionele kunsten' vindt momenteel een geleidelijke vervaging van de grenzen tussen de traditionele kunstdisciplines plaats. Daar speelt het Kunstendecreet, dat vanaf 2006 gefaseerd in werking treedt, op in.

- *Podiumkunsten en muziek*: dit veld is sterk gestructureerd. In het werken met een systematiek van beleidsplannen speelden deze sectoren een voortrekkersrol. De regelgeving legt kwaliteitsdimensies vast. Het beleidsplan dat de organisaties indienen vormt de basis voor een akkoord met de overheid. Het beleid is gericht en selectief, en heeft aandacht voor diversiteit. Nieuwe tendensen – interdisciplinariteit, internationalisering – zitten vervat in het Kunstendecreet.

- Het *letteren- en publicatiebeleid* richt zich op het literaire (proza, poëzie, kinder- en jeugdliteratuur, literair essay, toneelschrijfkunst, stripverhaal) en het niet-literaire (algemeen-culturele, erfgoed- en kunstkritische publicaties, al dan niet periodiek) segment. Het eerste wordt door het Vlaams Fonds voor de Letteren (VFL) bediend, met publicatiesubsidies, werk- en vertaalbeurzen, impulsen voor debuterende (strip)auteurs en stimulansen voor het contact tussen auteur en publiek. De administratie verzorgt het niet-literaire segment, met publicaties die evenzeer waardevol zijn voor de cultuursector maar die door de kleine markt risicovol zijn. Die krijgen ook aandacht in het Kunsten- en het Erfgoeddecreet. Leesbevordering gebeurt dan weer door de Stichting Lezen Vlaanderen.

- Het *architectuurbeleid* vanuit cultureel perspectief staat in Vlaanderen nog in de kinderschoenen, hoewel nu net architectuur een zaak is van letterlijk iedereen. De productie is momenteel in de eerste plaats een zaak van economische en ruimtelijke wetmatigheden en wetten. Een integrale aanpak is voorlopig een wensdroom, hoewel recent dankzij het team van de Vlaamse Bouwmeester opdrachtgevers van architectuurprojecten voor de overheid worden aangespoord om voor kwaliteit te kiezen.

- Ook *vormgeving* wordt in de eerste plaats aangestuurd vanuit Economie, met het VIZO (Vlaams Instituut voor Zelfstandig Ondernemen) als belangrijke partner. Het Gentse Designmuseum zorgt hier voor belangrijke impulsen vanuit culturele hoek.

- Het veld van de *beeldende kunsten* is minder gestructureerd en speelt zich bij uitstek af in de context van een mondiaal bestel. Er is een consensus dat er hier sprake is van ondersubsidiëring. Er ligt nog maar weinig empirisch materiaal ter tafel, maar het Kunstendecreet vormt ook hier een flexibel instrument dat groei- en consolidatiemogelijkheden biedt. De informatie en ondersteuning ten behoeve van het veld worden verzorgd door het steunpunt. Ook op dit domein leven bijzonder grote verwachtingen over de impact van nieuwe kunstenaarsstatuut, omdat nog veel kunstenaars in precaire

omstandigheden werken. Dat informatie over statuten en werkgelegenheid belangrijk is, werd duidelijk door het succes van de Helpdesk Kunsten (in afwachting van de oprichting van het Kunstenloket).

- Op het terrein van de *audiovisuele kunsten* wordt de audiovisuele creatie – zowel traditionele genres als experimentele mediakunst – ondersteund via het Vlaams Audiovisueel Fonds (VAF). Het VAF subsidieert, richt creatieateliers in, ondersteunt opleidingsinitiatieven en voert promotie op internationale podia. Op internationaal vlak richt het zich op de bevordering van coproducties, de samenwerking met buitenlandse fondsen en de betrekkingen met Europese instellingen. Voor dat laatste is er een duidelijke taakverdeling en vindt er nauw overleg plaats met de administratie.
De administratie voert het subsidiebeleid voor de culturele initiatieven, waaronder de Vlaamse filmfestivals en de organisaties met een culturele werking op het audiovisuele terrein. Sinds 2003 wordt hierover geadviseerd door een beoordelingscommissie. In de toekomst valt deze regeling onder het Kunstendecreet.
Het omkaderingsbeleid omvat de toeleiding naar deze kunstvorm, communicatie, distributie en erfgoed op het vlak van film (bewaring en vertoning). De administratie zorgt ook voor de culturele uitstraling van het Vlaamse filmpatrimonium in het buitenland.
In 2002 werd ook een steunpunt voor deze sector opgericht, het Initiatief Audiovisuele Kunsten (IAK).
In de audiovisuele sector is de invloed van de Europese ontwikkelingen sterk voelbaar, door de doorgedreven regelgeving en de steunprogramma's. Film kan tot slot niet los worden gezien van de openbare omroep en de andere audiovisuele media.
Een belangrijke recente wijziging op het vlak van de *audiovisuele kunsten* is de invoering van de fiscale steunmaatregel 'tax shelter', die het investeren in de Belgische/Vlaamse film fiscaal interessant maakt.

2. Cultureel erfgoed

De noden en behoeften van dit nog jonge en erg omvangrijke beleidsveld – met musea, archiefinstellingen, bewaarbibliotheken, documentatiecentra, verenigingen voor erfgoed en/of volkscultuur, erfgoed 'extra muros' zoals in kerken en OCMW's – zijn beleidsmatig nog onvoldoende ingevuld. Er vindt momenteel een eerste structurering van het veld plaats en er wordt gewerkt aan een integraal en maatschappelijk geïntegreerd erfgoedbeleid. Met name de erfgoedconvenants bewezen volop hun waarde als instrument om de maatschappelijke plaats en integratie van het cultureel erfgoed in het weefsel van het lokaal cultuurbeleid te versterken, hierbij gesteund door grootschalige publieksinitiatieven als de Erfgoeddag. De jongste jaren werden meer middelen vrijgemaakt voor de uitbouw van een erfgoedbeleid, maar er blijft een budgettaire onderwaardering. Ook de professionaliseringsgraad is nog voor verbetering vatbaar.
Vanaf 2004 treedt het Erfgoeddecreet gefaseerd in werking. Dat stimuleert een kwaliteitsvolle en duurzame zorg voor het erfgoed en zijn ontsluiting. Daartoe regelt het de erkenning en subsidiëring van musea, de subsidiëring voor de uitvoering van erfgoedconvenants, voor cultureel-erfgoedpublicaties en voor projecten i.v.m. cultureel erfgoed. Het decreet bepaalt ook de werking van het steunpunt voor musea, archiefinstellingen, bewaarbibliotheken, documentatiecentra en erfgoedconvenants.
In dit beleidsveld zijn er behalve het Erfgoeddecreet nog drie decreten in voege: het decreet op de Volkscultuur bracht een beweging op gang van volksontwikkeling richting cultureel erfgoed, het Archiefdecreet stimuleert de culturele-archiefwerking en het Topstukkendecreet

schept een wettelijk kader voor de bescherming van het roerend cultureel erfgoed dat vanwege zijn bijzondere betekenis in Vlaanderen bewaard moet blijven.

3. Sociaal-cultureel werk

- Het decreet op het *Lokaal Cultuurbeleid* zette heel wat gemeenten ertoe aan om cultuur op de agenda te zetten, daarbij planmatig te werk te gaan en een integrale en kwalitatieve aanpak na te streven. Reeds 191 gemeenten stapten in het decreet en bij 173 (waaronder 10 in Brussel) is inmiddels een gesubsidieerde cultuurbeleidscoördinator aan de slag. De idee om verschillende actoren binnen het lokale beleid te laten samenwerken vindt ingang en laat een nieuwe dynamiek verhopen. Het gaat met name om basisvoorzieningen (bibliotheek, cultuur- of gemeenschapscentrum), andere gemeentelijke instellingen (archieven, musea), cultureel-erfgoedverenigingen, kunstenaars, geïnteresseerde bewoners.
(Vermelden we nog dat door een decreetwijziging de subsidie aan gemeentebesturen voor bovenlokale bibliotheekwerking tot eind 2004 georiënteerd wordt naar de ontwikkeling van een geactualiseerde en toekomstgerichte Vlaamse Centrale Catalogus (Vlacc 2), de spil van een groter automatiseringsproject dat vorm krijgt, in samenwerking met de provincies.)

- De *amateurkunsten* hebben in Vlaanderen een rijke traditie. Ze maken ten volle deel uit van het brede spectrum van het sociaal-culturele veld en dragen bij tot meer culturele competentie. Ook de socialisatiefactor wint aan belang. Dankzij het bijbehorende verenigingsleven spelen de amateurkunsten een belangrijke democratiserende rol.
De verscheidenheid aan disciplines binnen de amateurkunsten is groot. Om soepeler te kunnen inspelen op trends en ontwikkelingen werd de regelgeving recent aangepast en kwam er per kunstdiscipline één enkele organisatie.

- Ook het *sociaal-cultureel volwassenenwerk* werd ingrijpend geherstructureerd en kreeg een nieuwe regelgeving. Die positioneert het sociaal-culturele volwassenenwerk terecht binnen de context van het levenslang en levensbreed leren. Doel is de herwaardering en legitimering van dit beleidsveld. Er werden twee nieuwe werkvormen in het leven geroepen: de bewegingen en de volkshogescholen. Naast de erkenning van 13 regionale volkshogescholen worden drie soorten landelijke vormingsinstellingen gesubsidieerd: thematisch gespecialiseerde vormingsinstellingen, syndicale vormingsinstellingen en vormingsinstellingen voor bijzondere doelgroepen (personen met een handicap en gedetineerden). Aan bestaande werkvormen, zoals de sociaal-culturele verenigingen, worden nieuwe beleidsinstrumenten aangereikt. Voor de migrantenverenigingen is een bijzondere regeling uitgewerkt, waardoor zij extra kansen krijgen om tegen 2009 volwaardig in het sociaal-cultureel verenigingsleven erkend en gesubsidieerd te worden.

4. Transversaal

- *Steunpunten*: de decretale onderbouw van de diverse steunpunten werd tijdens de voorbije legislatuur vervolledigd en gerealiseerd. Steunpunten worden gedefinieerd als lichte, flexibele organisaties met een ondersteunende (‘faciliterende’) rol bij de uitvoering van het beleid. Die is in de eerste plaats op het hele professionele veld van een sector gericht. In de tweede plaats kunnen ook meer publieksgerichte taken worden uitgevoerd. In uitvoering van de decretale taken mobiliseert en faciliteert een steunpunt de bestaande expertise en capaciteiten in het veld. Er worden drie domeinen afgebakend waarbinnen een steunpunt taken kan opnemen: praktijkondersteuning, praktijkontwikkeling en beeldvorming en communicatie.

- *Internationaal beleid*
**Multilateraal*: er zijn bijzonder veel internationale netwerken waaraan tal van Vlaamse groepen en organisaties intens participeren. Voor organisaties die structureel ondersteund worden en die regelmatig internationale activiteiten ontwikkelen, maakt deze internationale oriëntering intergraal deel uit van hun opdracht. De overheid ondersteunt ook niet-structurele samenwerkingsverbanden door middel van projectmatige subsidies.
*In de *bilaterale* internationale samenwerking blijft Nederland, het 'buitenland' waarmee Vlaanderen de sterkste banden onderhoudt, een prioritaire partner. Het partnership is vastgelegd in het Taalunie-verdrag (1980) en het Cultureel Verdrag (1995). De samenwerking heeft vanzelfsprekend (cultuur)historische wortels, maar ook in het hedendaagse Europa zal culturele identiteit een aandachtspunt blijven dat, temidden van de toenemende diversiteit én globalisering, aan belang zal winnen. In de genoemde verdragen is er soms sprake van de integratie van bepaalde beleidsdomeinen, elders van samenwerking. Acties bestaan onder meer in uitwisselingsactiviteiten, gezamenlijke optredens naar derde landen, afspraken over de inzet van bepaalde instrumenten.
Intense bilaterale contacten zijn er ook met Zuid-Afrika.
*Een instrument dat momenteel ter beschikking staat van de culturele sector is het Reglement voor Subsidiëring van Culturele Projecten met een Internationale Weerklank. Daarin worden subsidies verleend voor internationale activiteiten van culturele organisaties en individuen die actief zijn op het culturele terrein in de brede zin van het woord (podiumkunsten, beeldende kunsten, erfgoed, amateurkunsten, film…).

- *Grote instellingen*: de Vlaamse Gemeenschap kent een specifieke opdracht toe aan en ondersteunt momenteel zeven culturele instellingen vanuit de uitdrukkelijke keuze om zelf de uitoefening of de presentatie van bepaalde kunstdisciplines in Vlaanderen te garanderen. Omwille van hun schaal, beheersstructuur, hun symbolisch en cultureel kapitaal worden ze 'grote instellingen'genoemd. Het gaat om de Vlaamse Opera (Vlopera), deFilharmonie, het Koninklijk Ballet van Vlaanderen, het Vlaams Radio Orkest en Vlaams Radio Koor, het internationaal kunstcentrum deSingel, het MUHKA en het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten in Antwerpen. Zij worden momenteel nominatim gesubsidieerd en waren in 2004 het voorwerp van een beperkte audit.

- Cultuur en de openbare omroep: in de huidige beheersovereenkomst tussen de Vlaamse Gemeenschap en de openbare omroep wordt de voornaamste performantiemaatstaf – het publieksbereik - weinig inhoudelijk genuanceerd. Daarnaast kent het VAF de verplichting om te participeren in Vlaamse televisieproductie terwijl er voor de openbare omroep geen afspraken bestaan ivm. Vlaamse bioscoopfilm, documentaire of kortfilm. Een dialoog over deze materies lijkt ons aangewezen.

- Cultuur en onderwijs: de krijtlijnen voor een betere afstemming van en samenwerking tussen Cultuur en Onderwijs zijn tijdens de voorbije legislatuur in een protocol vastgelegd.

II. Strategische doelstellingen voor de periode 2004-2009

1. Inleidend: cultuur een verhaal van waarden en normen

In weinig beleidsvelden wordt het actieve en gerichte optreden van de overheid zo vaak, zo systematisch en vanuit zoveel diverse hoeken in vraag gesteld als in het cultuurbeleid. De strategische doelstellingen van die overheid en de implementatie ervan in het werkveld zijn heel vaak het voorwerp van scherpe discussies en verhitte polemieken. Het past om daar op deze plaats even op in te gaan, voor we in de volgende bladzijden de doelstellingen en hun implementatie voor de regeerperiode 2004-2009 uit de doeken doen.

1.1. De kiezende overheid

Een van de essentiële kenmerken van een actief cultuurbeleid is dat de overheid gericht kiest wie en wat ze wil ondersteunen. De tijd dat het cultuurbeleid niet veel meer inhield dan de financiële honorering van vooraf subsidieerbaar verklaarde activiteiten ligt al een tijdje achter ons. De responsabilisering van het werkveld, de nadruk op een planmatige benadering, de doorgedreven advisering door beoordelingscommissies en de gerichte ondersteuning en evaluatie door de administratie zijn wezenlijke kenmerken van deze voor Vlaanderen nieuwe aanpak. Op sommige domeinen staat die ontwikkeling al verder dan op andere, maar de tendens is onmiskenbaar en kan alleen maar sterker worden. Uiteraard is het de politieke overheid die de finale keuzes maakt en daarvoor ook verantwoording moet afleggen, maar de recente evolutie heeft er wel toe geleid dat overheid en sector intensief met elkaar omgaan en in goed overleg invulling proberen te geven aan het globale beleid.

1.2. De eigen verantwoordelijkheid en de rol van de overheid – een paradox

Zeker op momenten waarop de beleidskeuzes en de middelen voor een nieuwe regeer- en subsidieperiode vastgelegd en verdeeld worden, willen de langetermijnvisie en de overkoepelende blik het op het terrein wel eens laten afweten en wordt het debat doorkruist door ambities en overlevingsdrang. Op zulke momenten kan bij sommige spelers op het veld grote frustratie ontstaan over de keuzes van de overheid. Het zou vreemd zijn als het niet zo was. Niet alleen vecht iedereen voor het voortbestaan of de verdere ontplooiing van zijn organisatie, maar de beslissing van de overheid wordt ook aangevoeld als een blijk van waardering voor het gepresteerde werk of – in het andere geval – als een teken van afwijzing. In een omgeving waarin de eigen verantwoordelijkheid en zelfwerkzaamheid nog steeds aan belang winnen, wordt de rol van de overheid als beoordelaar paradoxaal genoeg alleen maar groter. Maar precies door die paradox groeien overheid en sector op langere termijn ook steeds meer naar elkaar toe. Bij gebrek aan een breder overleg zou de overheid in de rol van eenzame scherprechter kunnen worden geduwd, een positie die zij niet ambieert.

1.3.De mondigheid van de sector

In minder hectische momenten is er meer ruimte voor overleg in de bredere zin van het woord. Dan gaat het veel minder over het wel en wee van de individuele spelers, maar veeleer over de evoluties binnen een werkveld, over de sterke en zwakke punten, over de kansen en bedreigingen, over de globale strategie binnen een steeds sneller globaliserende omgeving. Ook op dit domein moet nog een lange weg worden afgelegd. Toch valt het op dat de cultuursector mondiger is geworden, dat hij intenser nadenkt over zijn eigen opdracht en dat constructieve zelfkritiek daarbij niet wordt geschuwd.

1.4. De morele en maatschappelijke invulling van het cultuurbeleid

Een van de moeilijkste oefeningen binnen dit geheel is de verbinding van het cultuurbeleid met een bredere maatschappelijke en zelfs ethische invulling. De vraag naar zo'n invulling is de voorbije jaren erg acuut geworden, in die mate dat ze niet meer te ontwijken valt. Dat is een erg bemoedigend signaal. Het wijst erop dat de belangrijke actoren uit het culturele veld hun cocon verlaten hebben, dat zij met open blik aankijken tegen hun eigen omgeving en dat zij bereid zijn daarvoor verantwoordelijkheid op te nemen. Tezelfdertijd valt op dat iedereen met deze nieuwe realiteit worstelt. We gaan zo meteen dieper in op een aantal aspecten van deze maatschappelijke verantwoordelijkheid, maar stellen nu al – bij wijze van axioma – dat de maatschappelijke en morele invulling van het cultuurbeleid inhoudelijk indifferent is en dat het de betrokkenen – individuen, informele groepen, verenigingen en bewegingen - zélf zijn die door hun keuze die inhoud bepalen. Anders gezegd: het is niet zo dat cultuurparticipatie van ons per definitie socialere mensen maakt met een grotere aandacht voor onze medemensen en onze omgeving. De geschiedenis leert ons dat cultuur juist heel vaak is gebruikt om sociale scheidingen te benadrukken en om de indruk te bevestigen *that some are more equal than others*. De verbinding van het cultuurbeleid met onze westerse, democratische waarden is een morele keuze die we zelf moeten maken en die niet logisch voortvloeit uit 'de cultuur' zelf. Dat leidt er onvermijdelijk toe dat het persoonlijke en collectieve verantwoordelijkheidsgevoel in ieder van ons wordt aangesproken en dat zowel individuen als groepen¨verantwoordelijkheid dragen voor de keuzes die worden gemaakt. Met nadruk wijzen we hier op het belang van het middenveld, de ruimte (buiten de markt) tussen de overheid en de individuele burger waar mensen zich verenigen in allerlei groepen en verbanden.

1.5. Cultuur als forum voor maatschappelijke debatten

Alleen al uit de feiten blijkt dat cultuur een domein is waarin het maatschappelijk discours bij uitstek wordt gevoerd. Natuurlijk kan cultuur op dit vlak geen alleenrecht claimen en uiteraard leeft dit in alle beleidsdomeinen en op alle niveaus. Maar omdat het cultuurleven zo divers is, neemt het discours hier ook de meest diverse vormen aan, en omdat cultuur heel vaak gericht is op de explicitering van inhouden, is het discours ook zo expliciet. Dat alles maakt dat cultuur zeer geschikt is als forum voor maatschappelijke debatten. Daarin schuilt meteen ook een gevaar. De verleiding is soms (te) groot om het cultuurleven in een instrumentele rol te duwen, waarbij het geacht wordt een dam op te werpen tegen alles wat maatschappelijk fout dreigt te lopen. Het is de logica zelve dat hier een gedeelde verantwoordelijkheid ligt voor de gehele maatschappij in al haar geledingen. Maar het is ook waar dat cultuur binnen die globale context voor een stuk de rol van katalysator kan spelen, zout op de wonde kan leggen, richtinggevend kan optreden.

1.6. Een positieve visie

Een overheid kan – moet – hier partner in zijn. Niet door het cultuurleven in veel te strakke jasjes te willen wringen, maar door mee een verhaal te vertellen, een bredere context te zien, randvoorwaarden te creëren, keuzes te maken. Wij kiezen voor een beleid waarin we maximaal kansen willen geven tot maatschappelijke participatie en oriëntering. We vertrekken hiervoor van een positieve visie op mens en samenleving. Onze rode draad is de meerwaarde-op-zich van wat in het Vlaamse cultuurleven wordt gecreëerd en beleefd, de maatschappelijke beweging die wordt veroorzaakt, de potentiële kracht van buurten, wijken, dorpen en steden als levende gemeenschappen.

2. Een beleid met respect voor de culturele eigenheid

De context
De maatschappelijke en politieke druk op de eigenheid van cultuur en haar diverse sectoren neemt toe. Het moeilijk meetbare karakter van veel cultuurvormen doet vragen rijzen over de manier waarop de cultuuroverheid haar beleid kan aftoetsen en verantwoorden. Het vaak minder direct aantoonbare 'nut' van cultuur kan ook tussen de diverse sectoren onderling verdeling zaaien. Cultuur staat tot slot ook onder druk van het marktdenken. In deze context wordt in het maatschappelijke en politieke debat de rol van subsidiëring aan de orde gesteld. Dit alles leidt ertoe dat de klemtoon wel eens eenzijdig komt te liggen op de maatschappelijke neveneffecten die de diverse culturele sectoren genereren – erfgoed en kunst als mediatiek kijkcijferevenement, het sociaal-cultureel werk als preventieactiviteit enz. –, maar die niet noodzakelijk deel uitmaken van hun culturele kernopdracht. Ze worden met andere woorden geïnstrumentaliseerd en met oneigenlijke maatstaven gemeten.

Doelstelling
Als Vlaamse cultuuroverheid zijn we ervan overtuigd dat een kwalitatief hoogstaande ontwikkeling van het cultuurveld als geheel én van de individueel betrokken actoren begint bij de erkenning van de *eigenheid* van de diverse culturele sectoren. Die culturele eigenheid van elke sector wordt geconcretiseerd in een aantal kernopdrachten die we als cultuuroverheid respecteren en honoreren. Het ene veld is dan ook niet instrumenteel tegenover een ander domein. Het is net de diversiteit – kunst, erfgoed, het sociaal-cultureel verenigingsleven… - die voor meerwaarde zorgt. De artistieke creatieopdracht van de professionele kunsten, de verzamel-, behoud-, beheers- studie- en ontsluitingstaken van het cultureel erfgoed en de gemeenschapsvormende, educatieve, culturele en maatschappelijke functies van het sociaal-cultureel werk zijn onvervreemdbare kernopdrachten. Ze zijn essentieel voor de beoogde realisatie van culturele en maatschappelijke rijkdom. Hun belang wordt dan ook onverkort erkend. De Vlaamse overheid schept de voorwaarden om ze te kunnen realiseren en kiest voor prioriteiten.

Toelichting
Voorwaarden scheppen en prioriteiten vastleggen om creativiteit te stimuleren en te ondersteunen, om cultuurproducten die getuigen van onze geschiedenis te bewaren en te ontsluiten en om mensen te emanciperen houdt een cultuur levendig en actueel. Creativiteit, het collectief geheugen en emancipatie vormen belangrijke voorwaarden voor een verdere ontwikkeling van een (kennis)samenleving en dragen bij tot het algemeen welbehagen en welzijn.
Dit pleidooi – respect voor de culturele eigenheid – mag uiteraard geen alibi zijn voor vereilanding, verkokering en overmatige profileringsdrang van sectoren en hun instellingen. Over de eigen grenzen kijken, samenwerkingsvormen aftoetsen en aangaan, zichzelf positioneren in de samenleving… zijn juist verrijkend voor de eigenheid zoals wij die voor ogen hebben. Daarom zijn we als overheid ook volop de promotor van ideeën en praktijken die schotten doorbreken.

3. Naar een ontmoeting tussen culturen: interculturaliteit

De context
Soms denken we dat we nog dertig jaar geleden leven, in één overheersende, omvattende cultuur met een nagenoeg algemene consensus over waarden en normen. Deze bijna idyllische 'Thuis-heb-ik-nog-een-ansichtkaart'-voorstelling – die overigens historisch flink genuanceerd moet worden – confronteren we dan met het beeld van de hedendaagse maatschappij als een krabbenmand waarin uiteenlopende culturen, etnische groepen, stijlen en overtuigingen kriskras en zonder veel 'hiërarchie' door elkaar heen tollen. Sommigen interpreteren deze diversiteit per definitie als een groot probleem. Men wil principieel de verschillen bijschaven, vertimmeren of laten opgaan in een groter geheel, de zogezegde monocultuur 'van vroeger'. Dit is een discours dat uitsluitend uitgaat van de veelheid als *probleem*, dat culturen in confrontatie met elkaar ziet en dat volgens ons tot mislukken is gedoemd.
Een andere benadering wordt gemeenzaam 'de multiculturele samenleving' genoemd. Ondanks de schijn van het tegendeel leidt ook dat concept tot segregatie, of het nu gehanteerd wordt door de voor- of de tegenstanders ervan. Een multiculturele samenleving gaat immers te vaak te veel uit van een gedoogbeleid: "Ik verdraag jou als jij mij tolereert". Vervreemding is hoe dan ook het effect van multiculturaliteit. Multiculturaliteit betekent nog te veel een samenleving van vele culturen die leidt naar één globale, grijze gemene deler, naar assimilatie tot één grote (eigen volk) cultuur of zelfs tot segregatie (gescheiden naast elkaar leven).

Een interculturele samenleving daarentegen werkt actief aan het samen-leven van mensen en culturen. Dit concept gaat ervan uit dat culturen maar kunnen evolueren als ze zich – zo vanzelfsprekend maar ook zo vergaand mogelijk – bewust laten voeden door en zélf interessant voedsel geven aan andere culturen waarmee ze in contact komen of samenleven. Culturele diversiteit is geen tussenstadium naar iets 'hogers', maar een permanent en noodzakelijk gegeven om een moderne samenleving levend, dynamisch en rijk te maken en te houden. Het is juist dankzij deze diversiteit dat het 'kruispunt' Vlaanderen historisch geworden is wat het nu is.

Doelstelling
We willen binnen het Vlaamse cultuurbeleid de diversiteit die onze samenleving kenmerkt niet als een probleem duiden, wel als een gewenste realiteit. Daarom schuiven wij het model van de interculturaliteit ook in het cultuurbeleid expliciet als doelstelling naar voren. Investeren in gemeenschapsvorming en (inter)culturele activering vormt een belangrijke aanzet tot een reëel en positief interculturele samenleving, waarin elke mens centraal staat.

Toelichting
Nog niet eens zo lang geleden waren onze staatkundige grenzen reële afbakeningen van menselijke interactie. Vandaag kent Vlaanderen – ook letterlijk – geen grenzen meer: Kortrijk lonkt in één verstedelijkt lint naar Lille, het Meetjesland naar Zeeuws-Vlaanderen, Hasselt naar Maastricht. Culturen en gewoonten vloeien aan de randen van onze regio's op een natuurlijke manier in elkaar over. Tegelijk halen we de wereld dagelijks in huis, via televisie, internet en de Chinees om de hoek. De staatsgrenzen maken vandaag meer dan ooit plaats voor een wereld van gemeenschappen, grote en kleine, wereldgericht en buurtgebonden, fysieke en 'virtuele'. Een eenduidige, herkenbare gemeenschap vervaagt, vele culturen schuren tegen elkaar aan. Dit bezorgt sommigen een gevoel van een gebrek aan sturing, maakt

mensen onzeker en legt dus een belangrijke verantwoordelijkheid bij de overheden. We geloven dan ook dat het belangrijk is om voortdurend en op lange termijn te investeren in een internationaal én een lokaal cultuurbeleid. In dit verband is bijzondere aandacht voor mensen in hun stedelijke omgeving, bijvoorbeeld via sociaal-artistieke projecten, essentieel, net als breedsporige educatie. Culturele competentie moet in deze context ook staan voor interculturele competentie.

Festivals die muziek en dans uit de hele wereld brengen, trekken veel mensen. In de muziek en de film, maar ook in de beeldende kunsten, de architectuur, de literatuur enz. zijn prachtige culturele cross-overs schering en inslag. Deze en andere culturele verstrengelingen en beïnvloedingen maken een gemeenschap levend en vormen er ook een reële spiegel van. Culturele organisaties moeten daar, elk vanuit hun eigenheid, in hun aanbods- en participatiebeleid van gebruikmaken en op inspelen. Bovendien wordt elke culturele instelling en elk lokaal bestuur aangemoedigd om voor de eigen organisatie of het eigen bestuur na te denken over en acties te ontwikkelen voor de invulling van het drieledige (personeel en beheer-aanbod-participatie) diversiteitsconcept. Dit streven kan via beheersovereenkomsten, beleidsplanning of convenants worden gerealiseerd en opgevolgd.

Elke samenleving bouwt zichzelf uit op een sokkel van min of meer gedeelde waarden en normen. Hierover zijn de meeste mensen het eens, maar over de dagelijkse invulling ervan verschillen de meningen nogal eens. Een écht democratische maatschappij organiseert deze debatten en spanningsvelden op een constructieve manier. Dat is des te meer het geval omdat, terwijl tot voor kort veel mensen van de wieg tot het graf werden begeleid in hun eigen invulling van waarden en normen, een pluralistische samenleving zoals die van vandaag ruimte geeft aan elke mens om dit in belangrijke mate voor zichzelf uit te maken. Vrijheid, verantwoordelijkheid én gemeenschapszin zijn drie kernbegrippen die gezamenlijk de grenzen van deze eigen ruimte bepalen. In afwachting van een actualisering van het cultuurpact door een intercultureel pact werken we in deze geest verder op twee sporen die naar hetzelfde doel leiden: we stimuleren culturele organisaties als belangrijke plaatsen voor authentieke cultuurbeleving en tegelijkertijd zetten we hen ertoe aan om te bouwen aan een ontmoeting en een mix van culturen en hun verschillen.

Via het eerste spoor vrijwaren we het recht op eigenheid. Verenigingen en instellingen zijn vrijplaatsen voor de ontwikkeling van eigen en zelfgedefinieerde projecten. (Met een dergelijk uitgangspunt wordt een aloude Vlaamse ‘traditie’ voortgezet.) Zonder bewustzijn van de eigen identiteit wordt de ontmoeting met het of de andere immers bijna altijd problematisch. Het oude begrip emancipatie en het nieuwerwetse *empowerment* zijn hier aan de orde. Tegelijkertijd staan zulke verenigingen en instellingen ook in voor de permanente opbouw en het onderhoud van sociaal kapitaal. Ze zijn een plaats voor verbindingen, netwerken en opinievorming.
Het tweede spoor is aanvullend en moet gelijktijdig met het eerste gevolgd worden. De klemtoon ligt hier anders. Waar de eerste doelstelling vooral de *binding* (*bounding*) benadrukt, stimuleert de tweede de *bridging*. Sterke organisaties zijn óók bruggenbouwers, ze leggen links en ‘passages’ naar andere groepen. Ze doen dit niet uit angst of onvermogen, maar vanuit een zelfbewustzijn, met grote openheid en een positieve ingesteldheid. Zij nemen verantwoordelijkheid in en voor ‘hun’ samenleving, die intercultureel zal zijn of niet zijn. Deze betrokkenheid groeit maar als zij zich niet opgejaagd en gerespecteerd voelen in hun eigenheid.

4. Participatie en culturele competentie

De context
Wie het over participatie aan cultuur heeft, een stevige pijler van het huidige Vlaamse cultuurbeleid, heeft het over verdieping, vergroting en vernieuwing. De uitbreiding en vernieuwing van het participerende deel van de bevolking komen aan bod in II.5, de bevordering van de culturele competentie (verdieping) is de strategische doelstelling die hier wordt belicht. Het is een streven waar tal van partners bij zijn betrokken en dat zich afspeelt in de context van het levensbreed leren, het leren dat niet (alleen) vertrekt van utilitaire perspectieven en overwegingen, en dat dus meer doet dan het dictaat van de economische wetmatigheden volgen. Bij levensbreed leren staan sociaal, cultureel en politiek burgerschap in de kijker.

Doelstelling
Een gemeenschap is per definitie de (mede)beheerder van 'haar' kunst en cultuur. Wij willen met ons Vlaamse cultuurbeleid dan ook alle – lees: zoveel mogelijk – burgers bereiken. Met dat doel hechten wij veel belang aan het levensbreed leren. Voor het verwerven van culturele competenties blijft het onderwijs een belangrijke en bepalende partner. Daarom blijven wij streven naar intense samenwerking. Maar ook educatie in een niet-formele context (bv. participatie aan het sociaal-cultureel werk) draagt bij tot actief en bewust burgerschap, tot meer zingeving en maatschappelijk begrip, tot een ongedwongen en tegelijk toch vormende vrijetijdsbesteding, tot het plezierig verkennen van de eigen creatieve mogelijkheden.
Het sociaal-cultureel werk voor jongeren en volwassenen vormt de kern van deze niet-formele educatie en moet dan ook de nodige aandacht krijgen. Maar kunst- en cultuureducatie moeten ook in de sector van de podiumkunsten, de literatuur, de muziek, de audiovisuele kunsten, de architectuur, de beeldende kunsten, het cultureel erfgoed én bij de openbare omroep een belangrijke plaats innemen. De aandacht voor educatie mag er niet verstarren tot een academisch gebeuren. Plezier en ontspanning moeten inherent deel uitmaken van deze initiatieven.

Toelichting bij de doelstelling
Het verbeteren van de kwaliteit van de participatie en de cultuurbeleving is sterk gerelateerd aan het verhogen van de (sociaal-)culturele competentie en het *empowerment* van mensen. Dit omvat in deze context de waaier aan vaardigheden, attitudes en kennis die van belang zijn bij het participeren aan cultuur. Belangrijke partners bij de ontwikkeling van deze culturele competentie zijn, behalve het onderwijs: het sociaal-cultureel volwassenenwerk, het jeugdwerk, de amateurkunsten, de cultuurcentra, de bibliotheken, kunsteducatie/cultuureducatie, de media, de intercultureel bemiddelaars. Maar ook de instellingen binnen de professionele kunsten en de cultureel-erfgoedsector zelf kunnen hier een belangrijke rol in spelen: participatie op zichzelf, al dan niet omkaderd, draagt namelijk ook bij tot de verhoging van culturele competentie.

5. Het slechten van participatiedrempels

De context
Toegang tot cultuur is een universeel recht – a fortiori waar het gaat om door de overheid gesubsidieerde cultuur – en elk individu heeft cultureel potentieel. Deze twee uitgangspunten schragen het Vlaamse cultuurbeleid dat zoveel mogelijk drempels die de toegang tot cultuur belemmeren, wil opruimen.
Het gaat om heel uiteenlopende drempels die de cultuurparticipatie van diverse (groepen van) mensen in de weg kunnen staan. Zoals ook het begrip 'participatie' diverse ladingen kan dekken: gaat het om 'deel hebben' of om 'deelnemen' aan cultuur? Om 'actieve' of 'passieve' participatie?
Om de drempels weg te werken moet een heterogeen instrumentarium aan middelen worden ingezet. Bij vragen als 'hoe kan een nieuw en ander publiek bereikt worden?' of 'hoe kunnen bepaalde groepen die minder participeren het best bereikt worden?', volstaan meestal de bekende (communicatie-)instrumenten niet en dringen zich daarnaast ook andere en nieuwe strategieën, methoden en werkvormen op. Al vlug is ook de reflectie over het bestaande culturele aanbod dan aan de orde: zijn bij de cultuurparticipanten alle bevolkingslagen en -groepen vertegenwoordigd? Zo niet, hoe komt dat dan? Ligt de verantwoordelijkheid bij de aanbod- of bij de vraagzijde, of bij allebei?

Doelstelling
Het Vlaamse cultuurbeleid streeft naar het wegwerken van de drempels die de participatie aan cultuur tegengaan en ondersteunt initiatieven in die zin. Het betreft met name initiatieven in verband met het sociaal-cultureel werk, communicatie (waaronder de 'traditionele' kanalen, maar ook digitale communicatie), spreiding, financiële drempels, fysische toegankelijkheid… Ook longitudinaal wetenschappelijk onderzoek naar cultuurparticipatie is voor het beleid belangrijk.
De Vlaamse overheid acht het ook van groot belang dat alle kunst- en erfgoedinstellingen, bibliotheken en culturele centra en cultuur- en jeugdwerkorganisaties nadenken over de relatie tussen hun aanbod en het publiek dat aan dat aanbod deelneemt. Elk 'instrument' en elk initiatief dat zich als doel stelt de cultuurparticipatie te verbreden of te verdiepen, moet omgaan met de drempels die cultuurparticipatie verhinderen en/of bemoeilijken.
We vinden het dan ook belangrijk op maat gesneden – bv. binnen een specifieke leefwereld – en diverse werkvormen te ondersteunen die streven naar een grotere participatie en meer gemeenschapsvorming.

Toelichting
Het bevorderen van participatie betekent niet alleen inspanningen leveren om meer mensen te bereiken, maar ook nieuwe 'publieken', groepen mensen die tot nog toe weinig of nooit met cultuur of kunst in aanraking komen.
Drempels – in de zin van hindernissen waardoor het potentieel publiek en het cultureel aanbod elkaar niet vinden – zijn van diverse aard:
- informatiedrempels werpen hindernissen op wat de bekendheid, 'leesbaarheid', verspreiding en begrijpelijkheid van culturele manifestaties betreft;
- praktische drempels maken dat culturele manifestaties moeilijk bereikbaar zijn voor een aantal mensen, en dat door problemen i.v.m. de bereikbaarheid met het openbaar vervoer, de

fysische (on)toegankelijkheid van de infrastructuur, de openingsuren, de mogelijkheden voor kinderopvang enz.;
- financiële drempels houden verband met de kostprijs voor het participeren aan cultuur;
- sociale drempels maken dat het sociale aspect dat zo vaak met het participeren aan cultuur is verbonden, ontbreekt en dat het aanbod bepaalde sociale groepen en netwerken, met name van maatschappelijk kwetsbare groepen, niet bereikt;
- culturele drempels houden verband met de culturele bagage die de aanbieders van hun cultuurparticipanten verwachten. Die bagage moet dan opgedaan zijn in het thuis- en het leermilieu (zowel de school als de niet-formele en informele leercircuits).

6. Een internationaal cultuurbeleid in twee richtingen

De context
Cultuur is doordrongen van de internationale dimensie. Ook voor het cultuurbeleid zijn multi- en bilaterale internationalisering, wereldwijde netwerkvorming en internationale partnerships in gelijkwaardigheid een feit. De internationalisering speelt zich in twee richtingen af: enerzijds wordt Vlaanderen sterk beïnvloed van buitenaf. Internationale en multilaterale fora dwingen ons verder te kijken dan onze eigen grenzen lang zijn, Europese regelgevingen en internationale charters en conventies bepalen mee het beleid. Voortdurende migraties borduren bovendien bij de bevolking een steeds hechter patchwork. Hierdoor worden fysieke en mentale grenzen gesloopt en ontstaan er weldoende en creatieve interculturele kruisbestuivingen. Dit proces leidt in de samenleving soms ook tot fricties. In de andere richting heeft het cultuurrijke Vlaanderen zelf de wereld ook heel wat te bieden, zowel historisch als wat actuele cultuur en sociaal-culturele werking betreft. We moeten deze kansen en troeven ten volle benutten en uitspelen.

Doelstellingen
Binnen een steeds meer internationale context willen we voor Vlaanderen een onderbouwd, efficiënt en duurzaam internationaal cultuurbeleid voor alle betrokken velden en met de nodige coördinatie en prioriteiten. We plannen bijkomende middelen om een groter aantal initiatieven te kunnen ondersteunen. De internationale werking van het cultuurveld in Vlaanderen willen we verder stimuleren en we willen de aanwezigheid van de Vlaamse kunst en cultuur in het buitenland versterken. Daarnaast is het ook belangrijk acties te ontwikkelen om internationale culturele actoren naar Vlaanderen te brengen en internationale samenwerking en uitwisseling aan te moedigen. Tot slot wil de rijke regio die Vlaanderen is, in haar internationaal cultuurbeleid haar verantwoordelijkheid blijven opnemen voor landen in ontwikkeling, in een structurele samenwerking met Ontwikkelingssamenwerking. Het is onze overtuiging dat cultuur wezenlijk kan bijdragen tot processen van emancipatie en identiteitsvorming én dat Vlaanderen op cultureel vlak ook heel wat kan opsteken van zijn partners. Een open houding werkt inspirerend.
De Vlaamse overheid beschouwt in deze internationale context Brussel als een knooppunt van internationalisering en een boeiend cultureel ‘laboratorium’. Precies om die reden vinden we het van cruciaal belang dat de Vlaamse culturele instellingen hun rol in Brussel optimaal kunnen spelen. De Brusselse context biedt uitstekende kansen om het Vlaamse cultuurleven onder de internationale aandacht te brengen en het venster op de internationale gemeenschap wijd open te houden.

Toelichting
Internationalisering is een feit in alle betrokken beleidsvelden: de professionele kunsten , het erfgoed en het sociaal-cultureel werk. Daar niet verder op inspelen zou voor een cultuur(beleid) verstikkend werken.
Om versplintering en inefficiëntie te vermijden, en om duurzaamheid te bevorderen moeten er in het buitenlands cultuurbeleid onvermijdelijk keuzes worden gemaakt. We zullen de netwerking en samenwerking met ons omliggende regio's en landen intensiveren. Daarnaast is op het bilaterale vlak Zuid-Afrika een bevoorrechte partner waar al tal van contacten en projecten bestaan. Als er zich andere opportuniteiten voordoen, bijvoorbeeld als gevolg van internationale ontwikkelingen, moeten ook die worden overwogen.

7. De optimalisering van de bestuursstructuur en van het cultureel infrastructuurbeleid

7.1. Evaluatie van de bovenbouw: administratie – fondsen – steunpunten – adviesorganen

De context
De kerntaken van het Vlaamse cultuurbeleid bestaan uit het uittekenen van het cultuurbeleid (strategisch-conceptueel kader), het vastleggen daarvan in regelgeving, het uitvoeren van het beleid, de controle op de uitvoering, de begeleiding ervan en de beleidsevaluatie. Dat cultuurbeleid krijgt vorm en wordt geïmplementeerd door een complexe structuur van beleidsvoorbereiding en -uitvoering. Hierin spelen de administratie, de beleidsuitvoerende fondsen, de faciliterende steunpunten en de adviesorganen een belangrijke rol.
Vanzelfsprekend staat dit hele gebouw en het beleid dat eruit voortkomt ten dienste van de burgers.
Deze 'overheids'-spelers hebben zich ontwikkeld vanuit een eigen opdracht en elk van hen heeft een (historisch gegroeide) visie over die eigen specifieke opdracht en over de opdracht van de andere spelers. Deze visies lopen veelal samen maar vertonen ook interpretatieverschillen.

Doelstelling
De Vlaamse cultuuroverheid zal de optimalisatie van haar eigen structuur nastreven om haar kerntaken zo efficiënt en effectief mogelijk te vervullen. Zij zal daartoe vooreerst haar kerntaken scherpstellen en de uitvoering daarvan door de bestaande bestuursstructuren evalueren.
Op basis daarvan zullen we een strategisch plan opstellen om in de huidige legislatuur de (deel)structuren waar nodig bij te sturen, te reorganiseren of te rationaliseren. Daarbij zal vooral aandacht worden besteed aan de taakverdeling tussen de geledingen van deze totaalstructuur, hun specificiteit en hun complementariteit, en tevens aan hun samenwerking en onderling overleg.
Concreet betekent dit onder meer een duidelijke afbakening van de opdracht van de administratie – zowel de centrale als de gedecentraliseerde (voi, dab…) –, de fondsen, de steunpunten en de adviesorganen. Aansluitend daarop zullen we trachten de efficiëntie en de effectiviteit van deze deelstructuren in het vervullen van hun opdracht te optimaliseren. De competenties zullen, waar dat nodig wordt geacht, verhoogd of aangevuld worden. Organisatiemodellen, overlegstructuren en samenwerkingsverbanden zullen afgestemd worden op de realisatie van de doelstellingen.

Dit alles zal gebeuren in het kader van de nog te bepalen opties van Beter Bestuurlijk Beleid, waarbij ook gezocht zal worden naar een positionering van de deelstructuren op het gebied van verzelfstandiging.

7.2. Complementaire beleidsniveaus

De context
Complementariteit is een zaak van afstemming tussen beleids*niveaus* en in ruime zin ook van afstemming tussen beleids*domeinen*, de verschillende beleidsvelden (i.c. jeugd, sport, kunsten, erfgoed, sociaal-cultureel werk) en particuliere en overheidsinitiatieven. In de vorige legislatuur heeft men geprobeerd om in een kerntakendebat de onderscheiden kernopdrachten van respectievelijk gemeentebesturen, provinciebesturen en de Vlaamse overheid vast te leggen. Binnen het beleidsdomein cultuur en jeugd heeft de Vlaamse overheid getracht een eerder theoretische oefening te maken, zoals vooraf ook werd gesteld, los van een haalbaarheidsanalyse en van het afbakenen van bestuurlijke territoria.

Doelstelling
Het kerntakendebat is voor het cultuurbeleid nog niet voldragen en moet geconcretiseerd worden. We willen een gedeeld, helder en haalbaar kader over de bestuurlijke, omkaderende en financiële verantwoordelijkheden, zowel van de betrokken overheidsniveaus als van de particuliere actoren op elk van deze niveaus. In de aanloop naar dit kader zullen we theoretische concepten (bv. de gastvrijheidspremies, de cultuurconvenants met grote steden enz.) verder verkennen en duiden. We willen hierbij ook verder investeren in een sterker bestuurlijk overleg rond de grote opties en termijnplanning van het Vlaamse cultuurbeleid, waarbij ook de niet-overheidsactoren betrokken worden.

Toelichting
Theorie is één zaak, de praktijk een andere. De uitvoering van het theoretische bestuursakkoord tussen de verschillende overheden lijkt ons op dit ogenblik zowel bestuurlijk als financieel onrealistisch. De theoretische oefening voor het beleidsveld Cultuur implementeren zou het effect sorteren van de olifant in de bekende porseleinenkast. Eenzijdige voorafnamen op een expliciet theoretische oefening hypothekeren dan ook de kwaliteit en het voortbestaan van verschillende initiatieven. Ze verstoren ook de bestuurlijke relaties tussen de overheden.

7.3. Cultureel infrastructuurbeheer en -beleid

De context
Op het gebied van het cultureel infrastructuurbeleid onderscheiden we het beheer van de culturele infrastructuur waarvan de Vlaamse Gemeenschap eigenaar is en het subsidiebeleid voor culturele infrastructuur die eigendom is van derden.
1. De Vlaamse Gemeenschap – Cultuur is eigenaar van een dertigtal gebouwen met diverse culturele invullingen, zoals musea, theaters of gemeenschapscentra. Bij het infrastructuurbeheer voor deze gebouwen moet een onderscheid gemaakt worden tussen onderhoud en instandhouding enerzijds en renovatie en uitbreiding anderzijds.
Onderhoud en instandhouding gebeurt deels door de gebruiker van het gebouw voor wat het normale huurdersonderhoud betreft en deels door het Fonds Culturele Infrastructuur (FoCI) voor wat het eigenaarsonderhoud betreft. Het huurdersonderhoud wordt door de gebruiker en op zijn initiatief gefinancierd met zijn werkingssubsidie, eventueel aangevuld met een

afzonderlijke subsidie voor het beheer. Het eigenaarsonderhoud wordt gefinancierd door het FoCI op basis van de aanvragen van de gebruiker. Over deze aanvragen worden technisch en financieel geadviseerd door de afdeling Gebouwen van de Vlaamse Gemeenschap. Ze worden dan volgens prioriteit beoordeeld binnen het FoCI en de administratie Cultuur.
De renovatie- en uitbreiding van de eigen infrastructuur speelt zich, in tegenstelling tot het onderhoudsbeheer, eerder op het projectniveau af. Daarbij wordt, op basis van een culturele beleidsbeslissing, een eenmalig project aangevat. Elk van deze projecten vereist een specifieke aanpak en budgettering.
2. Wat het subsidiebeleid voor eigendommen van derden betreft, bestaat er een reglement voor beperkte infrastructuurtoelagen voor bovenlokale sectorale infrastructuren en worden grote en gespecialiseerde culturele infrastructuren van Vlaams landelijk belang gesubsidieerd.

Doelstellingen
Het onderhoud en de renovatie van de eigen gebouwen is de prioriteit van het infrastructuurbeleid tijdens deze regeerperiode.
- In de eerste plaats zal voor de eigen gebouwen een omstandige inventaris van de onderhoudsnoden per gebouw worden opgesteld. Het samenbrengen van deze inventarissen moet leiden tot een algemeen gecoördineerd meerjarenplan voor het onderhoud van alle eigen gebouwen.
Omdat het onderscheid tussen eigenaars- en huurdersonderhoud niet altijd even duidelijk af te bakenen valt, zal aan de hand van het meerjarenplan bepaald worden welke werken onder het FoCI ressorteren en voor welke de gebruiker verantwoordelijk is. Men zal opteren voor een grotere responsabilisering van de gebruiker voor de kleinere ingrepen en zijn budget daartoe aanpassen.
- De beslissingen tot renovatie of uitbreiding van de eigen infrastructuur zullen worden genomen in functie van de noden die voortvloeien uit de kernopdracht van de gebruiker. Het betreft hier voornamelijk de (eigen) grote culturele instellingen. De vroeger genomen beslissingen zullen vanuit dat oogpunt worden geëvalueerd.

Het subsidiebeleid voor de culturele infrastructuur van derden bevat twee componenten:
- Het bestaande reglement voor infrastructuurtoelagen voor bovenlokale sectorale infrastructuren zal uitgewerkt worden tot een uitvoeringsbesluit van het oprichtingsdecreet van het FoCI. Daarbij zullen ook duidelijk de prioriteiten bijgesteld worden i.v.m. de sectoren die op deze toelagen aanspraak kunnen maken.
- De verdere uitbouw en subsidiëring van grote en gespecialiseerde culturele infrastructuren van Vlaams landelijk belang is de verantwoordelijkheid van de hele Vlaamse regering, op voorstel van het cultuurbeleid. Dat zal de noden voor een verdere uitbouw evalueren, vanuit het oogpunt van zowel de culturele sectoren en de disciplines als van de regionale spreiding en inplanting. De beschikbare budgettaire ruimte tijdens deze legislatuur zal een bepalende parameter vormen. Hierbij zal met de reeds aangegane engagementen rekening gehouden worden.

Het infrastructuurbeheer en -beleid van de cultuuroverheid zal bijzondere aandacht besteden aan de duurzaamheid en de architecturale kwaliteit van elke ingreep. Bij beslissingen over renovatie en uitbreiding van eigen gebouwen evenals bij de subsidiëring van grote culturele infrastructuren zal de zorg voor kwaliteitsvolle en vernieuwende architectuur een doorslaggevend element zijn.

8. Professioneel, semi-professioneel en vrijwilligerwerk: waarderen en opwaarderen

De context
Het cultuurbeleid is bij uitstek de plaats waar vrijwilligerswerk en geprofessionaliseerde instellingen elkaar ontmoeten. Deze ontmoeting heeft verschillende dimensies, waaronder de belangrijke sociaal-juridische aspecten. Voor vrijwilligers(werk) betekent dit het nog-niet-helemaal-geregelde kader van kostenvergoedingen, verzekeringen enz. Voor de geprofessionaliseerde instellingen gaat het over CAO's en arbeidsvoorwaarden. We gaan in dit onderdeel van de beleidsnota niet in op deze aspecten: ze moeten ook in belangrijke mate op het federale niveau geregeld worden. Wel zoomen we in op de mogelijkheden van overheden om via een ondersteuningsbeleid het bestaande landschap te verrijken en te diversifiëren.

1. Aan de kant van de professionalisering stellen we vast dat de (zakelijke) eisen steeds groter worden op het vlak van financieel beheer, personeelsbeleid, omkadering, infrastructuurbeheer enz. De tijd van het goedbedoelde 'amateurisme' is voorbij. Een aantal factoren heeft daarbij een belangrijke rol gespeeld. Om te beginnen is het evident dat er zo volledig en zo gedetailleerd mogelijk gerapporteerd wordt over de besteding van gemeenschapsmiddelen. Het is volkomen terecht dat de eisen op dit vlak toenemen. De nood aan verdere professionalisering wordt duidelijk aangevoeld door de actoren op het veld zelf en wordt vertaald in de oprichting van sectorale structuren die zich o.a. specialiseren in de begeleiding van het professionaliseringsproces. Ook de steunpunten spelen terzake een belangrijke rol. Ten slotte is ook het opleidingsaanbod op het vlak van cultuurmanagement de voorbije jaren sterk toegenomen en hebben veel medewerkers van culturele organisaties van dit aanbod gebruikgemaakt om zich bij te scholen en bijkomende competenties te verwerven.

Door deze toenemende professionalisering stijgen de overheadkosten van de organisaties. Onvermijdelijk worden we vroeg of laat geconfronteerd met de grenzen van de groei en zullen we moeten vaststellen dat het aantal professionele organisaties binnen de cultuursector niet onbeperkt in aantal kan zijn. Er zal dus onvermijdelijk enige uitval zijn en dat zorgt altijd voor frustratie en onvrede, vooral als er geen aanvaardbare terugvalpositie is.

Tijdens de vorige legislatuur werd onder meer het decreet op de aanvullende tewerkstelling goedgekeurd. Deze benadering is nieuw in de cultuur- (en de jeugd)sector. Ze probeert een evenwicht te vinden tussen expliciete tewerkstellingsdoelstellingen en ambities in het kader van een cultuurbeleid. Bovendien worden her en der aanzetten geven tot het stimuleren van meer culturele diversiteit op de werkvloer en in het beheer van organisaties en instellingen.

2. In het cultuurbeleid worden vele terreinen bijna automatisch in twee werelden ondergebracht: enerzijds de vrijwilligerswereld (ook wel amateurs – in de positieve zin – genoemd) en anderzijds de beroepskrachten (geprofessionaliseerd). Dit onderscheid is belangrijk en uit zich in tal van aspecten, niet het minst de financiële consequenties. Wij willen bewust geen debat over kwaliteitsverschillen voeren: voor ons bewijzen beide werelden voortdurend hun relevantie en competenties.
We willen wél de aandacht vestigen op de uitdagende en veelbelovende mogelijkheden om in het continuüm tussen vrijwilligersorganisaties en beroepsinstellingen nieuwe vormen van organisaties en projecten te realiseren. Dit vergt van overheden (zeker ook in functie van het lokaal cultuurbeleid) de creativiteit om in het subsidiebeleid ruimte te creëren voor deze tussenvormen. De mogelijkheid om o.a op een tijdelijke of projectmatige wijze beroepskrachten in te schakelen (als regisseur, dirigent, artistiek begeleider enz.) of

faciliteiten te bieden (repetitieruimte, theater- en muziektechnische ondersteuning enz.) krijgt daardoor reële kansen. Deze aanpak kan een belangrijke stimulerende impact hebben op de werking van vele vrijwilligersverenigingen en tegelijk een tussenruimte vormen van en naar de geprofessionaliseerde cultuurpraktijk. Meteen kan er ook een verfrissende differentiëring van het brede culturele landschap optreden.

Doelstellingen

We willen ervoor ijveren om de semi-professionele aanpak op te waarderen, niet als een soort stadium dat aan de professionalisering voorafgaat, maar als een werkvorm *sui generis*. We denken dat de Vlaamse overheid een rol kan spelen in deze opwaardering, maar dat ook de lokale overheden terzake belangrijke stimulansen kunnen geven, bijvoorbeeld door te voorzien in aangepaste infrastructuur om deze werking mogelijk te maken, in een beperkte projectmatige ondersteuning enz.

De Vlaamse regering wil de ondersteuning en de opwaardering van dit semi-professionele segment ter sprake brengen in het kerntakendebat met de steden en gemeenten, nadenken over de verdere facilitering op het federale niveau en ook zelf waar mogelijk een gericht impulsbeleid te voeren. Met deze operatie willen we de waardering voor de creatieve 'investering' op elk niveau versterken en kanalen creëren waarlangs die creativiteit gericht en actief wordt aangemoedigd.

Dit kadert in een meer algemene doelstelling van het Vlaamse cultuurbeleid: we willen een specifiek beleid voeren voor de 'zuivere' amateur-, de semi-professionele én de professionele beoefening. Men kan dit beschouwen als een toepassing van het respect voor de culturele eigenheid (zie hierover II, 2).

Toelichting

Het is wellicht nog te vroeg om gedetailleerde toelichting te geven bij deze beleidsoptie. Het idee is relatief nieuw en moet verder onderzocht worden op zijn haalbaarheid en praktische implicaties. In elk geval zien we dit domein niet als de som van een aantal subdomeinen (waarbij opnieuw het gevaar van artificiële scheidingslijnen dreigt), maar als een continuüm waarin iedereen zijn eigen plek kan vinden en zijn eigen missie kan ontwikkelen.

9. Culturele industrieën als partners

De context

In Vlaanderen en de rest van de wereld vinden op het vlak van de vrijetijdseconomie ingrijpende veranderingen plaats. Internationaal neemt de betekenis van deze bedrijfstak voortdurend toe en worden dus ook de politiek-economische belangen alsmaar groter. Schaalvergroting en de invloed van de (digitale) technologie zorgen voor fundamentele structuurwijzigingen. Tegelijk staan in het kader van de GATTS (General Agreeement on Trades in Services) subsidieregelingen voor cultuur op nationaal of regionaal vlak ter discussie. Zij worden beschouwd als marktverstorend, met andere woorden als concurrentievervalsing ten opzichte van de commerciële aanbieders van cultuurgoederen. Aan de andere kant staat ook de bescherming van de kleinere cultuurgemeenschappen centraal op internationale fora.

Op grond van zijn doorgedreven cultuurbeleid subsidieert Vlaanderen een sterk en gevarieerd cultuuraanbod. Dat cultuuraanbod wordt hoe langer hoe meer ook door commercieel geïnspireerde spelers ingevuld. Deze tendens tot vermarkting van cultuur is voelbaar in diverse domeinen, zowel in het sociaal-cultureel werk, in de cultureel-erfgoedsector als in alle kunstendisciplines. In enkele kunstdisciplines is de grens tussen het gesubsidieerde en het

commercieel geïnspireerd cultuuraanbod minder scherp. Zo worden langspeelfilms bijna uitsluitend geproduceerd, verdeeld en vertoond door 'bedrijven' die ook van cultuursubsidies kunnen genieten. Hedendaagse beeldende kunst heeft niet zelden een belangrijke economische component, maar kent ook ondersteuningsmogelijkheden door de overheid. Een vergelijkbare situatie geldt voor de hedendaagse muziek.
De tendens naar de commercialisering van cultuur wordt soms als bedreigend aangevoeld. Toch houdt het heel wat kansen in: we zien dat tal van creatieve partnerships mogelijk worden en ook effectief worden aangegaan. Tegelijk verscherpt het de vraag naar de rol van de cultuuroverheid als subsidieverstrekker en naar haar taak bij de ontwikkeling van het commercieel cultuuraanbod.

Doelstellingen
Vlaanderen zal in de internationale discussies over culturele diversiteit en de culturele industrieën, in samenspraak met de leden van de Europese Unie en met culturele regio's buiten Europa, een actieve rol opnemen, meer bepaald in het kader van de discussies die binnen de Wereldhandelsorganisatie plaatsvinden met het oog op de bescherming van de culturele diversiteit.
Ons uitgangspunt is dat de Vlaamse cultuuroverheid als belangrijkste taak heeft om enerzijds innovatie en artistieke creativiteit in de luwte van de markt mogelijk te maken en anderzijds om voor de bevolking een kwaliteitsvolle kunst- en cultuurbeleving en participatie te garanderen. Deze taak zal de Vlaamse overheid vervullen door twee sporen te bewandelen:
- het voortzetten en verder ontwikkelen van de cultuurpolitieke traditie die vorm krijgt in een cultureel productie- en participatiebeleid, en wel door de ondersteuning van een gesubsidieerde sector en ook door projectmatige subsidiëring van commerciële actoren voor opdrachten van algemeen belang, zoals het garanderen van de culturele diversiteit of het kansen geven aan jong talent;
- door in het kader van de diversiteit een flankerend en marktcorrigerend beleid met betrekking tot de culturele industrieën.
Tegelijk zal zij de opportuniteit en de effectiviteit onderzoeken van de oprichting van een culturele investeringsmaatschappij waarmee de overheid de culturele industrie risicokapitaal kan verschaffen als volwaardige aandeelhouder, met dezelfde rechten en plichten als de private aandeelhouders. Dat zou de overheid toelaten om de rechtstreekse projectmatige subsidiëring van de culturele industrie toe te spitsen op innovatie, artistieke creativiteit en diversiteit.

Toelichting
Dit beleidsveld is nog in volle ontwikkeling, maar de Vlaamse cultuuroverheid erkent de culturele industrieën als partners die kansen kunnen bieden waar het gaat om de realisatie van de waarden die aan de basis liggen van haar beleid. In een eerste fase is verder onderzoek over deze materie noodzakelijk. Dat zal de basis vormen voor eventuele beleidsmatige acties. Het onderzoek dient de culturele industrie in Vlaanderen in kaart te brengen wat impact, noden en te verwachten evoluties betreft.

We kunnen de culturele industrie van de gesubsidieerde sector onderscheiden door hun uitgangspunten en doelstellingen te vergelijken. De gesubsidieerde sector heeft als voornaamste doel het dienen van het algemeen belang en besteedt daartoe de hem toegekende subsidies zo optimaal mogelijk. Het gaat hier voornamelijk om verenigingen zonder winstgevend doel. De culturele industrie vertrekt van het particulier belang en is gericht op het realiseren van financiële meerwaarde ten gunste van privé-personen of aandeelhouders.

Het gaat voornamelijk om privé-personen met het statuut van zelfstandige of commerciële vennootschap.
De culturele industrie, een verzamelnaam voor al wie cultuuraanbod verstrekt met een particulier winstmotief, wordt eveneens door de overheid gesubsidieerd waar dit omwille van het algemeen belang opportuun wordt geacht.

Belangrijk in de vrijetijdseconomie is het gegeven dat Vlaanderen wordt gekenmerkt door een waaier aan culturele industrieën. We delen ze grosso modo in twee geledingen in: (a) de producenten van industrieel reproduceerbare producten, zoals boeken, cd's, video, games, film, gedrukte media en (b) de producenten van niet- of semi-industrieel reproduceerbare goederen. Deze laatste categorie omvat de sector van de podiumkunsten maar ook designermode, design en architectuur. De producenten hebben in bepaalde gevallen banden met een internationaal vertakte cultuur- of belevenisindustrie, maar voor het overgrote deel gaat het om kleinere bedrijfjes (eenpersoonsvennootschappen en kleinschalige initiatieven) die cultuurproducten aanbieden. Ze dienen zich, op de kleine Vlaamse en Nederlandstalige markt, te positioneren binnen een steeds meer globale en sterk concurrentiële omgeving.

De culturele industrie in Vlaanderen bevindt zich momenteel dan ook in een complex spanningsveld. Aan de ene kant is er de beperkte schaal van de markt, wat zeker het geval is voor de taalgebonden producten. Daarnaast is er de schaalvergroting die zich mondiaal in bepaalde culturele industrieën voordoet en die de vraag doet rijzen naar de plaats van een lokale culturele industrie. De kapitaalintensieve technologische ontwikkelingen ten slotte kunnen een comparatief nadeel vormen voor bedrijven die op een relatief kleine schaal opereren.

10. Vrije tijd met respect voor cultuur

De context
Cultuur draagt mee bij tot de eigenheid van de mens, dus ook van de spelende, zich ontspannende, feestende, zich voedende… mens. Vandaar de traditionele hechte band die er bijvoorbeeld is tussen cultuur en vrije tijd. Kunst en cultuur maken dan ook deel uit van de vrijetijdseconomie en het toerisme. Een groot gedeelte van het toeristische aanbod situeert zich binnen het culturele domein, terwijl anderzijds vele culturele evenementen op toeristische leest geschoeid zijn. Culturele instellingen moeten zich daar rekenschap van geven. Dit betekent geenszins dat ze zich moeten transformeren tot pretfabrieken.
Vlaanderen situeert zich als rijke culturele regio bovendien op een cultuurhistorisch, creatief en toeristisch kruispunt. Het intensiveren van de internationale samenwerking met andere culturele regio's zal niet alleen leiden tot een actief buurlandenbeleid, maar laat ook toe om over de grenzen te kijken.

Doelstelling
Uitgaande van de raakvlakken tussen cultuur en toerisme streven we naar een meer structureel overleg tussen deze beleidsdomeinen, met wederzijds respect voor de verschillende uitgangspunten. In deze samenwerking staat voor cultuur de culturele meerwaarde van het product voor haar diverse deeldomeinen centraal.
In het verlengde van de krachtenbundeling dringen zich bijkomende aandachtspunten op, waaronder de verdere uitwerking van het concept 'vrijetijdswinkel', de ontwikkeling van een beleid voor internationale cultuurcommunicatie en de verdere ontwikkeling van een uitgewerkte visie voor de realisatie van een volwaardig en gezamenlijk cultureel-evenementenbeleid. Bijzondere aandacht willen we verder ook besteden aan de facetten

‘Vlaanderen feest’ en, naar het voorbeeld van succesvolle en veelbelovende projecten in het buitenland, aan het domein van de eetcultuur.

Toelichting

Het zal aan het eind van de strategische doelstellingen duidelijk zijn dat wij het niet eens kunnen zijn met pogingen om het cultuurleven *te reduceren tot* een vorm van gesubsidieerde vrijetijdsbesteding. We hebben uiteraard niet het minste bezwaar tegen een fijne vrijetijdsbesteding (en we gingen in de bladzijden hiervoor in op de vraag of we als overheid geen rol te spelen hebben binnen de culturele industrieën die terzake een kwalitatief hoogstaand aanbod willen realiseren), maar we vinden het niet correct om het cultuurleven in dat veel te strakke jasje te wringen. Daarmee zou de maatschappelijke rol ervan zwaar worden onderschat. Essentieel in ons beleid is het idee dat de eigen- en meerwaarde en de rijkdom van het cultuurleven in Vlaanderen in al zijn geledingen erkend moeten worden. Het cultuurbeleid is een belangrijke en bepalende factor in de ontwikkeling van een maatschappij waarin verantwoordelijkheidszin, vertrouwen en kansen op ontwikkeling centraal staan.

Vrijetijdswinkel

In onze haastige samenleving bekleedt de kwalitatieve invulling van onze schaarse vrije tijd een steeds belangrijkere functie. Op een gemakkelijke manier aan de gewenste informatie en begeleiding op het vlak van het culturele, sportieve, recreatieve of toeristische aanbod komen draagt bij tot die kwalitatieve invulling. Op diverse maatschappelijke domeinen ontstaan vandaag initiatieven die het één-loket-principe in de praktijk brengen: klanten kunnen op een centrale plaats terecht voor informatieverstrekking en publieksbegeleiding. Allerhande infolijnen, portaalsites en ondernemingsloketten zijn hier voorbeelden van. Ook in de vrijetijdssector neemt de nood aan een optimale dienstverlening toe. Het besef groeit dat een inadequaat onthaal voor een significant deel van het vrijetijdspubliek een sterke barrière vormt. Wat bijvoorbeeld te zeggen van openingsuren die weinig afgestemd zijn op de noden van het potentiële publiek? Heel wat mensen krijgen de informatie- en reserveringsfaciliteiten vaak niet aangeboden via de kanalen waarmee ze het best vertrouwd zijn of het meest in aanraking kwamen tot op heden. De idee van een ‘one-stop-shop’ in de hoedanigheid van de vrijetijdswinkel biedt hier een oplossing. In de relatie tussen het vrijetijdsaanbod en het publiek kan de vrijetijdswinkel een belangrijke, intermediaire rol vervullen. De informatieverstrekking en publieksbegeleiding gebeurt dan via één centraal servicepunt.

Evenementen

Het hoeft geen betoog dat evenementen voor het toerisme een belangrijk instrument zijn. Veel evenementen hebben ook een cultureel luik of zijn zelfs hoofdzakelijk cultureel: denk aan kunsttentoonstellingen, herdenkingsjaren, beeldende kunsten, stadsfeesten etc. Overigens werkt ook cultuur met evenementen die bedoeld zijn om te sensibiliseren, zoals Erfgoeddag (roerend erfgoed) of Open Monumentendag (onroerend erfgoed). Duidelijk is in elk geval dat cultuur en toerisme partners kunnen zijn. Daarom is het belangrijk dat er tijdens deze legislatuur structureel overleg wordt gepleegd met respect voor elkaars bevoegdheden en eigenheid.

III. Naar het veld: de implementatie van de doelstellingen

1. Professionele Kunsten

Het brede amalgaam van 'professionele' kunstdisciplines valt onder het Kunstendecreet dat vanaf 2006 gefaseerd in werking treedt en dat binnen de beschikbare budgetten de rijke verscheidenheid wil garanderen.

1.1 Algemeen: het Kunstendecreet, de start van een overkoepelend en planmatig kunstenbeleid

Het Kunstendecreet hertekent het hele landschap en het bijbehorende beleid. We gaan kort in op vier belangrijke facetten, die nauw aansluiten bij de in deel II geformuleerde strategische doelstellingen:

- Het Kunstendecreet speelt in op de toenemende grensvervaging tussen de diverse disciplines, biedt een integrale aanpak voor alle kunstuitingen en wil ruimte creëren om de continue veranderingen op te vangen. Zowel sectorspecifieke initiatieven als cross-overs vinden er een plek. Doel is een beleid waarin de ontwikkelingsmogelijkheden centraal staan, zowel van het landschap en z'n diverse organisatievormen als van individuele kunstenaars en organisaties.
- Het decreet vraagt aan artistieke en culturele organisaties uit steeds meer sectoren om te werken met een beleidsplan-systematiek. Iedere organisatie die een meerjarige subsidie aanvraagt, werkt vooraf een inhoudelijke en financiële planning uit voor de betrokken periode en zal ook verantwoordelijk gesteld worden voor het gevoerde beleid. Instellingen moeten voldoende autonoom en professioneel zijn om die institutionele verantwoordelijkheid te kunnen dragen. Dat moet onder andere blijken uit de ingediende beleidsplannen en de verslagen van de administratie. We hoeden ons wel voor een overmatige planlast, die overigens in het nadeel zou werken van de sectoren die op het vlak van organisatie nog moeten groeien.
- Behalve voor de productie en de presentatie van de kunsten heeft het decreet ook aandacht voor omkaderingsactiviteiten die bijdragen tot een grotere vertrouwdheid met kunst en kunstenaars. Het decreet biedt ondersteuning aan kunsteducatieve en sociaal-artistieke organisaties en projecten, wat moet leiden tot publieksverbreding én –verdieping.
- Het decreet bevat ook een eerste opening in de richting van de profitsector. Die komt voortaan ook in aanmerking voor projectmatige ondersteuning.

We zijn er ons van bewust dat de eerste toepassing van het Kunstendecreet méér moet zijn dan een moment waarop 'het geld voor de kunsten verdeeld wordt'. Het wordt de start van een globaal kunstenbeleid waarin correcte evenwichten moeten worden gevonden, zonder dat dit leidt tot kleur- en smaakloze compromissen. Het is ook een moment waarop keuzes zullen moeten worden gemaakt, waarop alle gegadigden met gelijke kansen aan de startlijn verschijnen en waarbij niet iedereen zal krijgen waarop hij of zij had gehoopt.
In elk geval zullen wij erover waken dat eigenzinnigheid, durf, visie en de bereidheid om mee te investeren in de ontwikkeling van een globaal kunstenbeleid worden gehonoreerd. Speciale aandacht gaat uit naar jongeren, die soms veel te lang moeten wachten op hun eerste kansen en daardoor ontmoedigd dreigen te worden. We kiezen niet voor een eenzijdige benadering maar zullen erover waken dat het aanbod veelzijdig en divers is en dat het in al zijn diversiteit voor elke geïnteresseerde burger iets te bieden heeft.
Binnen deze globale context zullen we een aantal specifieke accenten leggen.

1.2. Aandacht voor de grote instellingen

De grote instellingen ontlenen hun bestaansrecht en subsidiëring aan de uitdrukkelijke keuze van de Vlaamse Gemeenschap om zelf de uitoefening of de presentatie van bepaalde disciplines in Vlaanderen te garanderen. Ondanks hun uiteenlopende bestuursstructuren (voi, dab, vzw…) en graad van autonomie ligt de verantwoordelijkheid voor het bestaan én het kwaliteitsniveau ervan bij de overheid. Dat gegeven onderscheidt deze instellingen van alle andere gesubsidieerde instellingen: de overheid moet zelf duidelijker de verantwoordelijkheid opnemen.
De grote instellingen bezitten een groot gehalte aan symbolisch kapitaal. Dat is opgeslagen in waardevolle collecties of opgebouwd door hun specifieke artistieke werking. De aansturing van de grote instellingen wordt geregeld door de nieuwe decreten (Kunsten- en Erfgoeddecreet). Daarin zijn bepalingen opgenomen m.b.t. de kwaliteitsbeoordeling, de techniek van de beheersovereenkomst enzovoort. De nieuwe erkenningsronde, zoals in de decreten bepaald, stelt het afsluiten van nieuwe beheersovereenkomsten *sui generis* aan de orde. Daarbij is het vanzelfsprekend dat de resultaten van de recent uitgevoerde audit in acht zullen worden genomen, dat de opdrachten helder worden omschreven en dat de verhouding tussen opdrachten en middelen in goed overleg wordt bekeken. We verwachten van de grote instellingen dat ze open en constructief in overleg treden met de subsidiërende overheid.

Het beleid tegenover deze instellingen vereist een specifieke en doorgedreven aanpak in alle facetten volgens een stappenplan:
1. definiëren of herdefiniëren van de keuzes van de overheid ten opzichte van elk van de betrokken instellingen;
2. definiëren van de opdracht die we als overheid toevertrouwen aan deze instellingen;
3. definiëren van een werk- en haalbare organisatiestructuur en de daartoe vereiste basisfinanciering (vanuit een zakelijk oogpunt van bedrijfsvoering). Dit aspect moet door de overheid, eventueel met de hulp van externe experts en in overleg met elk van de betrokken instellingen, bepaald worden;
4. definiëren van een al dan niet uniforme organisatievorm waarbij de rol van de raad van bestuur, de dagelijkse leiding en de regeringscommissarissen wordt bepaald en waarbij heldere afspraken worden gemaakt over verantwoordelijkheden en rapportering;
5. opstellen van een beheersovereenkomst waarin dit alles wordt vastgelegd en waarbij ook andere overheden worden betrokken, meer bepaald op het vlak van financiering en verantwoordelijkheden;
6. bepalen van de infrastructurele noden in functie van de opdracht en binnen het globaal cultuurinfrastructureel kader in Vlaanderen;
7. implementeren van deze principes in concrete beslissingen, na advies van de beoordelingscommissie en de administratie, in het kader van de uitvoering van het Kunstendecreet;
8. toetsing van de werking van de instellingen door de internationale beoordelingscommissies.

1. 3. Podiumkunsten en muziek

Podiumkunsten en muziek is wellicht de best ontwikkelde sector in het kunstenbeleid. Dat heeft deels te maken met een historische voorsprong, maar ook met een professionalisering die veel verder staat dan in andere sectoren. Dat biedt een dubbel voordeel: de artistieke mensen hebben de vrijheid om zich bijna uitsluitend bezig te houden met hun artistiek werk –

wat resulteert in een zeer veelzijdig aanbod dat nationaal en internationaal grote indruk maakt – en de zakelijke mensen zijn vaak hooggespecialiseerd.
Het wordt voor deze sector de uitdaging om binnen de beschikbare budgettaire ruimte de diversiteit van het aanbod te stimuleren en de leefbaarheid van de disciplines te verzekeren. Bedreigingen zijn onder meer het al dan niet vermeende overaanbod, de manifeste spreidingsproblemen (podiumkunsten), de dalende verkoop in de muziekindustrie, het Nederlandstalige genre dat minder prioritair wordt voor platenfirma's en een dalende ondersteuning voor buitenlandse tournees van Vlaamse popgroepen.

Binnen deze globale context onderscheiden we een aantal specifieke aandachtspunten:

Een betere spreiding van vernieuwende producties
Blijkens veel subsidiedossiers wordt het voor vernieuwende producties die een onderzoeksfunctie vervullen of die jonge kunstenaars voor het eerst confronteren met een publiek, steeds moeilijker om een significante spreiding te realiseren. We zullen onderzoeken of specifieke stimuli voor de presentatie van dergelijke producties mogelijk zijn. Het resultaat van deze actie moet zijn dat deze producties beter worden gespreid en dus meer mensen bereiken.

Meer duurzaamheid voor waardevolle projecten
Er is behoefte aan een beleid waardoor waardevolle projecten hun eenmalig karakter kunnen overstijgen. Het gaat meer concreet om een stimuleringsbeleid voor hernemingen van belangwekkende opvoeringen en voor de digitalisering van producties op andere dragers. Dit zal resulteren in een betere spreiding én in de bewaring van producties ('levend erfgoed').

Voldoende middelen om de eigen opdracht te kunnen uitvoeren
We kiezen er niet voor om te veel verschillende organisaties met te weinig middelen op pad te sturen, wel om voldoende ruime middelen toe te kennen aan elk van de erkende en gesubsidieerde organisaties om op een volwaardige manier te kunnen functioneren. Aandachtspunten zijn o.a. de grote stadstheaters die meer dan ooit hun rol van katalysator moeten kunnen spelen, en een aantal belangrijke spelers op het internationale vlak. Maar ook kleinere of beginnende organisaties moeten op hun specifieke schaal volwaardig kunnen functioneren. Aangezien de budgettaire ruimte voor de eerste toepassing van het Kunstendecreet niet onbegrensd zal zijn, impliceert dit uitgangspunt dat de overheid klare en consequente keuzes zal moeten maken.

Verhoogde aandacht voor het muziektheater
De voorbije jaren werden heel wat pogingen ondernomen om zonder noemenswaardige overheidssteun professionele musicals op de markt te brengen. Hoewel vaak verdienstelijk moeten we toch vaststellen dat deze specifieke subsector er moeilijk in slaagt een gezond evenwicht te vinden tussen artistieke ambities en rentabiliteit. Ook op het vlak van arbeidsvoorwaarden hinkt men vaak achterop. Door de loskoppeling van de musicalafdeling van het Ballet van Vlaanderen is intussen ook een nieuwe situatie ontstaan. We denken dat er zich duidelijke kansen voordoen om het muziektheater een nieuw elan te geven, maar ook dat de sector zélf daarin een eigen belangrijke rol te spelen heeft.

Subsidies in de muzieksector objectiveren
Degelijk gesubsidieerde orkesten kunnen hun producties tegen lagere uitkoopsommen op de markt brengen dan ensembles die geen of slechts beperkte overheidssteun krijgen. Deze situatie moet onderzocht worden. We pleiten niet voor een puur marktgerichte benadering van

het concertcircuit, maar vragen ons toch af of het huidige systeem de gesubsidieerde sector geen al te groot concurrentievoordeel biedt, waardoor het ontmoedigend werkt voor het vrije initiatief.

Aandacht voor het IJslandmodel

We hebben in de hedendaagse populaire muziek een aantal grote talenten die zich zonder enige twijfel kunnen handhaven op een hoog internationaal niveau. Probleem is dat zij moeten opereren in een uiterst competitieve omgeving waarin ze bijzonder hard moeten knokken om te overleven. Een aantal kleinere landen heeft zwaar geïnvesteerd in hun beste cultuurambassadeurs. De inspanning die bijvoorbeeld door IJsland geleverd worden om hun muzikanten internationaal onder de aandacht te brengen en te houden, zijn bijzonder succesvol. Vergelijkbare inspanningen werden geleverd door de Scandinavische landen. Wij willen onderzoeken op welke manier wij onze kunstenaars een actievere ondersteuning en begeleiding kunnen bieden bij de uitbouw van hun internationale carrière.

1. 4. Letteren- en publicatiebeleid

Het Letterenbeleid zal voor auteurs het best mogelijke klimaat scheppen en voor lezers de ontdekking van die literaire productie garanderen. Het letterenbeleid wil proza en poëzie, theater en essay, fictie en non-fictie steunen met aangepaste middelen en initiatieven. Naast directe steun aan auteurs en vertalers zullen ook literaire tijdschriften, podia en andere organisaties en manifestaties gesteund worden. Aan het Vlaams Fonds voor de Letteren zal voor de nieuwe beleidsperiode deze opdracht gegeven worden. Overleg met de administratie Cultuur blijft belangrijk, met name voor een goede afstemming op de Culturele Akkoorden.

Leesbevordering

In een snelle tijd biedt lezen meer dan ooit een belangrijk rust- en reflectiemoment. We willen op dit terrein streven naar een gezamenlijk leesbeleid met de Nederlandse en Vlaamse Stichting Lezen, een aantal gezamenlijke initiatieven afbakenen en hiervoor samen met Nederland budgetten bepalen.
Met de Vlaamse collega's bevoegd voor Onderwijs en Gezin zullen we initiatieven nemen om van het lezen een evident ingrediënt te maken van een goede school en een gelukkig gezin.

Buitenland- en stripbeleid

In functie van de beschikbare middelen moeten in de komende beleidsperiode de goede resultaten van een eerste aanzet tot buitenlandbeleid bestendigd worden. De residenties die wij in Vlaanderen aanbieden aan buitenlandse auteurs en vertalers zullen voor onze Vlaamse auteurs in het buitenland deuren openen. We wensen ook het stripbeleid te blijven ondersteunen om in dit belangrijk hedendaags genre ons talent te blijven koesteren.

Debutanten

Daarnaast willen we debuterende auteurs de nodige en noodzakelijke stimuli geven. Ook auteurs van allochtone origine zullen intens bij deze inspanning worden betrokken. Hun aanwezigheid in onze literatuur is een verrijking.

Uitgevers en boekhandels

We zullen acties ondernemen ter ondersteuning en ter bevordering van de goede boekhandel en uitgever. Het letterenbeleid bestaat immers uit het aanleggen van de weg tussen auteur en lezer. Uitgevers en boekhandelaars, verenigd in boek.be, zijn de wegenbouwers en het Vlaams Fonds voor de Letteren zal letten op de toepassing van de literaire wegcode. De adviesfunctie van de boekhandelaar en de aanwezigheid van een breed assortiment in de

boekhandel moeten op steun van de overheid kunnen rekenen. De lijn school – bibliotheek - boekhandelaar moet worden versterkt.

Samenwerking met de Nederlandse fondsen

Het Vlaams Fonds voor de Letteren zal nauwe samenwerking met de Nederlandse fondsen nastreven om zo de genoemde cultuurpolitieke doelstellingen te bereiken en in de toekomst te komen tot een integratie van het Nederlands en Vlaams letterenbeleid. Dit kan gebeuren door een geleidelijke afstemming van de methoden en criteria voor subsidiëring, door de ontwikkeling van een gezamenlijk vertaalbeleid en door samenwerking in de buitenlandse presentatie en bevordering van onze literatuur.
Een consistent vertaal- en promotiebeleid door een gezamenlijke aanpak zal Vlaamse en Nederlandse auteurs in het buitenland betere mogelijkheden garanderen.

Beurzen en premies

Een belangrijke opdracht van het Fonds blijft de steun aan auteurs, zodat die in alle vrijheid kunnen schrijven en publiceren. Werkbeurzen, publicatiepremies en vertaalpremies blijven geëigende middelen.

Een coherent beleid voor publicaties (niet-literair)

Voor de cultuursector kunnen kwaliteitsvolle publicaties een betekenisvolle meerwaarde realiseren. Het is zaak om op dit vlak een coherent beleid te ontwikkelen met een duidelijke doelstelling en een adequate strategie om die te implementeren.
Vanuit een algemene culturele bezorgdheid willen we ook de reflectie steunen over alle culturele sectoren. Zowel voor beeldende kunst, podiumkunsten, muziek of architectuur zullen, net zoals bijvoorbeeld in het erfgoeddomein publicaties worden gesteund. Met het oog op onze internationale uitstraling zullen toonaangevende essays ook een vertaalsubsidie kunnen aanvragen.

1. 5. Architectuurbeleid en vormgeving

Aandacht voor architectuur

Hoogwaardige architectuur drukt de zorg en de aandacht voor onze leefomgeving uit. Wij willen op zoek gaan naar manieren om iedereen, opdrachtgevers en gebruikers, overheden en particulieren, aan te zetten tot zorgvuldige en gerichte investeringen in de kwaliteit van onze omgeving. Dat zal beleidsmatig onderzoek vergen en middelen om de juiste stimuli te geven.

Fonds voor ontwerpmatig onderzoek

In academische kringen worden architectuur en vormgeving nog te eng als toegepaste wetenschap beschouwd. Ontwerpmatig onderzoek dat meer gericht is op het culturele perspectief van deze disciplines wordt momenteel nergens ondersteund. Een dergelijk onderzoek zorgt nochtans voor innovatie, die op haar beurt een nieuwe dynamiek in de sector op gang kan brengen.

Vlaamse architectuur en vormgeving in internationale netwerken

De Vlaamse architectuur en vormgeving moet meer geïntegreerd worden in internationale netwerken. Ontwerpers moeten aangemoedigd worden om deel te nemen aan internationale beurzen. Onderzoekers en studenten moeten ondersteuning krijgen als zij verder willen studeren in het buitenland.

1. 6. Beeldende kunsten

Veldopbouw en beleidsplan

Over dit veld – dat volop in transitie is en dankzij de combinatie van een talentvolle nieuwe generatie én gevestigde namen een periode van hoogconjunctuur beleeft – bestaat in het algemeen nog weinig empirisch materiaal. Naar analogie met andere sectoren moet de overheid hier groei- en consolidatiemogelijkheden bieden, met het Kunstendecreet als instrument. Deze veldopbouw vergt financiële middelen en beleidsmatige keuzes. Die moeten vorm krijgen in een beleidsplan beeldende kunsten. (Voor de uittekening daarvan zijn er 'bouwstenen' beschikbaar: het nog niet onwrikbare kader dat het gloednieuwe *Kunstendecreet* biedt voor de veldopbouw, het door het door het Centrum voor Cultuursociologie gevoerde mappingonderzoek Beeldende Kunst en niet te vergeten de belangrijkste 'bouwsteen': de rijkdom aan mogelijkheden die de contemporaine beeldproductie in Vlaanderen biedt.)

Het beleidsplan moet de Vlaamse regering toelaten om een weldoordacht *commitment* aan te gaan ten gunste van de beeldende kunsten in Vlaanderen. Het kerntakendebat, de internationale positionering, de in- en uitstraling van artistieke praktijken, verdichting en vernetwerking, de uitbouw van internationaal en lokaal vernetwerkte groeipolen, de positie van de kunstenaar, de inbreng van de onafhankelijke curator en criticus, de rol van de galeries en verzamelaars, de plaats van de musea voor hedendaagse kunst, de link met opleidingsinstellingen, de uitdagingen i.v.m. de conservering van video's, de afstemming met het beleid voor audiovisuele kunsten … Het zijn stuk voor stuk aandachtspunten waarmee bij het uitwerken rekening gehouden moet worden.
Wat beleidskeuzes betreft, zal de Vlaamse overheid streven naar een gericht en helder beleid met duidelijke prioriteiten. Het niveau van de subsidies moet garanderen dat de actoren hun werk goed en het liefst ook internationaal kunnen doen.

Middelen voor kunstenorganisaties en kunstenaars

Het Kunstendecreet legt aan de gesubsidieerde kunstenorganisaties terecht voorwaarden en kwaliteitsvereisten op. Het gaat meer in het bijzonder om CAO-verplichtingen, de vergoeding van de beeldende kunstenaars waarmee ze werken, de continuïteit van de werking… De Vlaamse overheid moet hen de financiële mogelijkheid bieden om te voldoen aan deze verplichtingen. We moeten een financiële inspanning leveren worden om het voor de organisaties beeldende kunst, die nu nog te veel eenmans- (of -vrouws)organisaties zijn, mogelijk te maken naar een kwaliteitsniveau door te groeien. Het is immers uitdrukkelijk niet de bedoeling van het kunstendecreet om een Mattheüseffect te genereren. De Vlaamse overheid moet hierbij prioriteit geven aan de organisaties die een permanente werking ontplooien, een duidelijk internationaal profiel hebben of ontwikkelen, en (kunnen) fungeren als 'brandpunten' van samenwerking op het vlak van inhoud, knowhow en middelen.
Daarnaast kunnen punctuele en evenementiële activiteiten (vieringen, biënnales en afgeleiden, …) een belangrijke rol vertolken in de verspreiding en verruiming van de beeldende kunst.
Deze inspanningen zullen ook de kunstenaars ten goede komen. Dankzij hun toegenomen financiële slagkracht zullen de organisaties de kunstenaars met wie ze samenwerken een behoorlijke vergoeding kunnen betalen.

Internationale 'instraling'

De hedendaagse beeldende kunsten vormen bij uitstek een trans- en internationaal systeem. Het is zaak om de Vlaamse actoren – kunstenaars, organisaties en bemiddelaars – de kans te geven om hun oeuvre en activiteiten in een internationale context te positioneren, en wel door een strategische aanwezigheid op locaties waar de consensus rond kunststromingen en individuele oeuvres mee wordt gegenereerd. De bestaande regeling 'internationale werkverblijven' vormt

daartoe een valabel instrument. In Vlaanderen zelf blijft dit aanbod echter beperkt, terwijl de ontvangst van buitenlandse kunstenaars voor een langere werkperiode even zinvol en verrijkend kan zijn als het uitsturen van eigen kunstenaars naar het buitenland. In dit verband moet met name het Frans Masereelcentrum, aangevuld met eventueel nieuwe spelers, aansluiting proberen te vinden bij het Europese uitwisselingsprogramma 'Pépinières Européennes pour jeunes artistes'. Aanzetten tot dergelijke initiatieven verdienen de ondersteuning van de Vlaamse overheid. 'Instraling' is immers even belangrijk als 'uitstraling'. Het blijft daarnaast belangrijk om buitenlandse podia te ondersteunen die 'kunst uit Vlaanderen' tonen.
Ook de steunpunten moeten op het vlak van de internationalisering een rol kunnen spelen. Daarnaast kan de mogelijkheid onderzocht worden of onafhankelijke curatoren en critici kunnen ingezet worden in een globaal systeem van scouting en continue netwerkvorming. Digitale informatieverstrekking wordt steeds belangrijker voor de bekendmaking en uitstraling van de beeldende kunsten, zowel landelijk als internationaal. De Vlaamse overheid zal blijvend aandacht hebben voor de ontwikkeling van performante databanken waarin de gegevens van het veld op een geïntegreerde wijze aanwezig zijn. Een belangrijke rol is hier weggelegd voor o.a. de steunpunten, Cultuurnet Vlaanderen, de musea en organisaties beeldende kunst, de kunstopleidingen en documentatiecentra.

Internationale roeping van de musea voor hedendaagse kunst

De grote musea voor hedendaagse kunst hebben bij uitstek een internationale roeping. Gebrek aan middelen leidde in de voorbije jaren echter tot een al bij al relatief zwakke internationale positionering van deze instellingen. De mogelijkheden die musea als het SMAK en het MUHKA op dit vlak hebben, worden nog onvoldoende waargemaakt. We zullen nagaan of het niet mogelijk is om voor dit aspect van hun werking bijkomende financiering te voorzien, met als output een actievere positionering binnen diverse internationale samenwerkingsverbanden. Het SMAK en het MUHKA moeten zich binnen deze circuits als 'trekker' en actieve participant van internationale tentoonstellingsprojecten opstellen.

Musea voor hedendaagse kunst en een ruimer publiek

De organisaties voor hedendaagse beeldende kunst richten zich, enkele meer evenementiële initiatieven niet te na gesproken, op een al bij al een beperkt kernpubliek met nogal wat 'incrowd'-kenmerken. Zij moeten worden aangemoedigd om, zonder in te boeten aan focus, inspanningen te leveren voor het bereiken van een ruimer publiek.
Musea voor hedendaagse kunst daarentegen moeten een werking ontwikkelen die zich niet alleen op het incrowd-publiek richt: naast research-tentoonstellingen 'op het scherp van de snee' moeten zij ook kwaliteitsvolle (overzichts)tentoonstellingen organiseren die aan een ruimer publiek een *state of the arts* bieden. In de vertaalslag naar een ruimer publiek spelen de musea een cruciale rol. Daarnaast hebben ze ook – als voortrekker en *social warehouse* – een verantwoordelijke rol te vertolken ten opzichte van hun directe omgeving (stedelijke context, kunstscholen, kunstenaars, verenigingen…). Ze zijn meebepalend in de creatie van een vruchtbare artistieke onderstroom – het humus van het kunstenlandschap.

Afstemming met audiovisuele kunsten

De verdere afstemming van het beeldende-kunstenbeleid met het beleid inzake audiovisuele kunsten en de integratie van beide velden binnen het overkoepelende Kunstendecreet vormen een permanent aandachtspunt voor deze regeerperiode. De experimentele media mogen daarbij niet uit het oog verloren.

1. 7. Audiovisuele kunsten

De audiovisuele kunsten zijn een terrein dat duidelijke raakvlakken heeft met andere domeinen en sectoren: audiovisuele media, economie (investeringen, werkgelegenheid, commercieel product), onderwijs, erfgoed, vrijetijdsbesteding. In een culturele context gaat het in de eerste plaats om de culturele dimensie van deze kunst. Die invalshoek bepaalt de krachtlijnen van het beleid terzake, wat uiteraard niet wegneemt dat overleg met de genoemde sectoren bijzonder nuttig en noodzakelijk is.

Spreiding en onderwijs

Doordat de audiovisuele kunsten en cultuur lange tijd afwezig waren in het cultuurbeleid, moet de aansluiting van het audiovisuele veld met het cultuurdebat en het algemene cultuurbeleid in de volgende regeerperiode nieuw leven worden ingeblazen. Het actualiseren van de audiovisuele competenties is van primordiaal belang, gezien de audiovisuele cultuur waarbinnen we leven. Er is nood aan een betere spreiding van een gediversifieerd audiovisueel aanbod en aan een pedagogisch onderbouwd audiovisueel onderwijs.

Naar een nieuwe beheersovereenkomst met het VAF

De eerste beheersovereenkomst met het VAF loopt af eind 2005. In de loop van 2005 worden de gesprekken aangevat met het oog op een nieuwe beheersovereenkomst. Dat zal gebeuren aan de hand van een evaluatie van de werking van het VAF en rekening houdend met een beleidsnota die recent in de schoot van de raad van beheer werd voorbereid. De voornaamste bekommernissen en uitgangspunten van de Vlaamse cultuuroverheid betreffen vier aandachtspunten:

1. de zorg om een breed en gevarieerd aanbod
2. de permanente aandacht voor de ontwikkeling van Vlaams talent
3. de keuze voor een selectieve steunpolitiek op basis van duidelijk geformuleerde prioriteiten
4. de uitstraling van de Vlaamse audiovisuele productie, ook op het internationale terrein

Distributiepremies, distributie-incentives, exploitatie-incentives

Bij de onderhandeling over de nieuwe beheersovereenkomst van de Vlaamse Gemeenschap met het VAF zal worden nagegaan of het nuttig en haalbaar is om, naast de bestaande vormen van selectieve steun, een systeem van distributiepremies en/of distributie-, c.q. exploitatie-incentives in te voeren voor de Vlaamse film. Ook op het gebied van de distributie en de vertoning van film in het algemeen zullen we onderzoeken hoe we de diversiteit van het aanbod kunnen verruimen.

De audiovisuele industrie

Een belangrijke recente wijziging is de invoering van de fiscale steunmaatregel ‘tax shelter’. Deze maatregel maakt het investeren in de Belgische/Vlaamse film fiscaal interessant. Het spreekt voor zich dat de investeerders eerder geneigd zullen zijn te investeren in producties die een grotere kans op commercieel succes zullen boeken. Wij zullen een promotioneel, informerend, faciliterend en ondersteunend beleid voeren om de toepassing van de ‘tax shelter’ voor de Vlaamse film maximale kansen te bieden.

In het kader van het beleid voor culturele industrie zullen we bijzondere aandacht besteden aan de audiovisuele industrie, zowel wat betreft het flankerend en marktcorrigerend beleid als bij de overweging tot de oprichting van een culturele investeringsmaatschappij.

De openbare omroep en de Vlaamse audiovisuele producties

Bij het verspreiden van de Vlaamse audiovisuele producties naar het eigen publiek – en dus voor het in stand houden van de sector – is een belangrijke rol weggelegd voor de omroepen. In het verleden werden al een aantal interessante en waardevolle initiatieven genomen, maar een hechte en nauwe samenwerking tussen deze verwante sectoren dringt zich op. De Vlaamse minister voor Cultuur zal hiertoe in overleg treden met zijn collega bevoegd voor media.

Vlaamse stem in het Europese besluitvormingsproces

Op Europees vlak is de huidige regeerperiode een scharniermoment: de ratificering van het Europees verdrag inzake cinematografische coproductie is (te langen leste) nakend, het Europees verdrag inzake de bescherming van het audiovisueel erfgoed wacht op ondertekening en – last but not least – vanaf 2007 start het nieuwe Mediaprogramma van de Europese Unie. Het is essentieel dat Vlaanderen zijn stem kan laten horen in het Europese besluitvormingsproces. Méér dan voorheen moet de Vlaamse filmsector als geheel aan het toekomstige programma participeren, waardoor op termijn de Vlaamse audiovisuele sector zichzelf dankzij het Mediaprogramma naar een hoger professioneel niveau kan tillen.
De Media desk België – Vlaamse Gemeenschap is een geschikt instrument voor de bekendmaking van het Mediaprogramma, zowel bij individuele gebruikers als bij organisaties en productiemaatschappijen. In dit proces mag ook de rol van het Europese coproductiefonds Eurimages (waarvan België momenteel ondervoorzitter is) niet onvermeld blijven. Hier en op de diverse andere Europese fora (o.a. het Europees Audiovisueel Observatorium streven we een intensivering van Vlaanderens aanwezigheid – als centrale regio in Europa – na.

De internationale uitstraling van het Vlaamse filmpatrimonium

Het onder de aandacht brengen van de Vlaamse film, door vertonings- en diverse omkaderingsinitiatieven, vormt naast de creatie en productie een tweede, even belangrijke pijler van het Vlaamse cultuurbeleid. De (internationale) promotie van de Vlaamse audiovisuele productie berust bij Flanders Image, dat bij het VAF is ondergebracht; de administratie van haar kant neemt de vertegenwoordiging op internationale evenementen met culturele uitstraling ter harte. Dit moet in de toekomst in samenspraak verder worden uitgebouwd. Een maximale culturele uitstraling van het Vlaamse filmpatrimonium in het buitenland is een van de betrachtingen van het Vlaamse cultuurbeleid.

Toepassing van het Kunstendecreet

Film is een van de meest laagdrempelige kunstuitingen, met een bijzonder hoog potentieel op het vlak van participatie. Het geeft vaak ook aanleiding tot de verkenning van aangrenzende kunstvormen (literatuur, theater, dans…). Dat veronderstelt echter het doorbreken van de hegemonie van de louter consumptieve, commerciële cinema. Het is hier dat audiovisuele organisaties, filmverenigingen en festivals voor het voetlicht treden: hun rol in de kennisopbouw van het publiek is nauwelijks te overschatten: d.m.v. vertoningsmomenten en hun educatieve activiteiten reiken zij kennis en/of een referentiekader aan; festivals bieden een verbredende of een verdiepende kennis van het veld, naargelang ze algemeen dan wel thematisch georiënteerd zijn. Het succes van deze verenigingen en vooral van de talrijke filmfestivals die Vlaanderen rijk is, bewijst dat er een reële behoefte bestaat.

Vanaf 1 januari 2006 treedt ook op het terrein van de audiovisuele kunsten het Kunstendecreet in voege. Hierbij zullen we voldoende oog moeten hebben voor het feit dat de projectmatige werking en het verenigingsleven bruisen van goodwill, met een grote inzet van vrijwilligers, maar dat alles weinig of niet gestructureerd is en dat de stap naar

professionalisering nog enige tijd zal vergen. We moeten er zorg voor dragen dat de subsidiëring van deze organisaties door de strikte professionaliteitsvereisten van het Kunstendecreet niet in het gedrang komt. Op enkele uitzonderingen na is de sector van de audiovisuele kunsten traditioneel immers sterk ondergesubsidieerd. Een inhaalbeweging, parallel met het beleid ten aanzien van de beeldende kunsten, dient zich aan. Hier moet het steunpunt IAK zijn rol spelen. Dat moet enerzijds de noden van de sector in kaart brengen en die, samen met de administratie, omzetten in voorstellen. Anderzijds moet het IAK ook zorgen voor begeleiding van de sector, wat moet leiden tot een verdere professionalisering en het maximaal benutten van de beschikbare ondersteuningsvormen op de diverse niveaus. Ook het VAF heeft een taak bij de opbouw van (professionele) competenties, en wel door de steun die het verleent aan opleidingen, beurzen en productieateliers.

2. Cultureel Erfgoed

Ter inleiding: een belangrijk jong beleidsveld
De omvangrijke sector van het cultureel erfgoed – 'het collectieve geheugen van onze samenleving' – draagt in sterke mate bij tot gemeenschapsvorming. De kennis en beleving van het cultureel erfgoed bepalen mee het cultureel zelfbewustzijn van mensen en bezorgen een samenleving een bindend en creatief vermogen.
We moeten ons meer bewust worden van wat we allemaal hebben aan cultureel erfgoed en van de waarde ervan, onder meer als een van onze schaarse grondstoffen. Het is de taak en de verantwoordelijkheid van de overheid om een bewarende, kritische, creatieve en reflexieve omgang met het cultureel erfgoed te stimuleren. Dit draagt bij tot de ontwikkeling van een referentiekader waarbinnen maatschappelijke en culturele fenomenen geïnterpreteerd kunnen worden.
Hoewel cultureel erfgoed in Vlaanderen overal aanwezig is, is het lange tijd ondergewaardeerd. Het recent opgestarte beleid van de Vlaamse overheid is in vergelijking met de ons omringende landen niet meer dan een terechte inhaaloperatie. Als minister bevoegd voor cultuur voelen wij ons dan ook geroepen om de ingeslagen weg verder te verkennen en voort te bouwen op engagementen die met name in de vorige legislatuur zijn aangegaan.[1]

2. 1. Continuïteit van het beleid

De verdere uitbouw van een geïntegreerd en integraal cultureel-erfgoedbeleid is een belangrijke uitdaging voor de beleidsperiode 2004-2009: een coherent beleid dat zich evenwichtig richt op de kerntaken (verwerving, behoud en beheer, duurzame ontwikkeling, wetenschappelijke en publieksgerichte ontsluiting), en op de maatschappelijke integratie van het cultureel erfgoed. Dat laatste veronderstelt dat er, waar mogelijk, wordt samengewerkt met andere actoren (zie hieronder). Behalve een opdracht voor de Vlaamse overheid is dat ook een taak voor elke erfgoedactor: erfgoed dat niet 'levend' en 'actueel' wordt gemaakt, verstoft en verliest heel wat betekenis.

Het Erfgoeddecreet
Een goede implementering en een behoorlijke financiering van het Erfgoeddecreet wordt een belangrijk aandachtspunt voor deze legislatuur.

[1] In Vlaanderen behoren de monumentenzorg, de landschapszorg en de zorg voor het onroerend archeologisch patrimonium grondwettelijk niet tot de persoonsgebonden materies, hoewel ze deel uitmaken van het internationale koepelbegrip 'cultural heritage'. De zorg voor het *onroerend erfgoed* is gewestmaterie, terwijl de gemeenschap bevoegd is voor het roerend en immaterieel erfgoed ('*cultureel erfgoed*').

De erfgoedconvenants

De erfgoedconvenants, die in de vorige legislatuur werden opgestart, zijn een mooi voorbeeld van een geïntegreerd cultureel-erfgoedbeleid. Zij moeten voor een erfgoedbeleid op maat zorgen, aangepast aan de behoeften van de gemeenten of samenwerkingsverbanden van omliggende gemeenten waar zich het erfgoed bevindt, en dicht bij de lokale bevolking. Het is belangrijk dat de erfgoedcel, die het convenant uitvoert, niet enkel met de gevestigde instellingen samenwerkt, maar bijvoorbeeld ook met lokale vrijwilligersorganisaties. Veel cultureel erfgoed bevindt zich trouwens niet in bewaarinstellingen, zoals het in Vlaanderen ongemeen omvangrijke kerkelijk erfgoed.

Een uitbreiding van de toepassing van dit beleidsinstrument is noodzakelijk om de dynamiek die werd opgestart voort te kunnen zetten. Dankzij het Erfgoeddecreet beschikken de erfgoedconvenants sinds kort trouwens over een decretale basis.

Hierbij willen we niet nalaten te wijzen op het belang van afstemming tussen de sectorale beleidsplannen (bv. musea, archiefinstellingen, bewaarbibliotheken en documentatiecentra), het gemeentelijk of provinciaal cultuurbeleidsplan en, als dat er is, het beleidsplan over de uitvoering van het erfgoedconvenant.

2. 2. Drie inhaalbewegingen

Behoud en beheer

Maatregelen met het oog op behoud en beheer zijn een conditio sine qua non, ook voor een kwalitatieve publieksparticipatie. Welke rijkdom en diversiteit aan cultuurgoederen in Vlaanderen aanwezig is, kan momenteel nog nauwelijks worden ingeschat en de toestand waarin het erfgoed zich bevindt is vaak schrijnend. Om die twee zwaarwichtige redenen is actie nodig.

Vanuit strategisch oogpunt komt basisregistratie – weten wat we hebben – op de allereerste plaats. Een doordacht collectiebeleid is onmogelijk zonder een solide en geautomatiseerde registratie. De goede collectiedatabank is ook een instrument voor verdere behouds- en beheersmaatregelen en een schade-inventarisatie vormt de basis voor een conserveringsbeleid. Bij deze inhaalbeweging wil de Vlaamse overheid vooral een activerende en coördinerende rol op zich nemen.

Een logisch gevolg van inventarisatie is dat van bepaalde objecten of collectieonderdelen zal blijken dat zij niet (meer) binnen collecties passen. Wij willen als cultuuroverheid de discussie rond collectiemobiliteit (afstemming – langdurige bewaargevingen – afstoten – ruil) stimuleren en adviezen daaromtrent formuleren.

Een recent afgesloten ‘onderzoeksproject naar bouwstenen en middelen, en de wenselijkheid en haalbaarheid van een open depotwerking’ bracht aan het licht dat er in veel instellingen een achterstand bestaat op het vlak van de verantwoorde (tijdelijke) opslag van roerend erfgoed. Niet enkel (het gebrek aan) beschikbare en geschikte magazijnruimte is een knelpunt, ook de ontoereikende kennis en expertise op het vlak van depotwerking bleken problematisch. Voor een duurzame oplossing van de depotproblematiek is intens overleg en sensibilisering van alle actoren noodzakelijk.

De archiefsector

Een inhaalbeweging en een overkoepelend actieplan voor de archiefsector zijn een dringende noodzaak. Het nieuwe decreet uit 2002 biedt voor het eerst een decretale basis voor een aantal privaatrechtelijke archiefinstellingen op basis van culturele thema’s (bv. AMVC als literatuurarchief). Het vermeldt ook de uitbouw van de Archiefbank, een geautomatiseerd

register van het Vlaams privaat archivalisch erfgoed. Dit zijn enkele sectorale probleemvelden:

- het Archiefdecreet heeft betrekking op de privaatrechtelijke culturele archiefwerking. Uitgesloten is dus de archiefwerking waar een rechtstreeks verband gelegd kan worden met de bestuurlijke taken van een overheid. De erfgoedconvenants nemen op dit ogenblik de culturele werking van de gemeente- of stadsarchieven mee in hun werking.
- Recent werd een onderzoek uitgevoerd waarin 254 bewaarbibliotheken in kaart gebracht werden. De praktijk wijst uit dat bewaarbibliotheken en documentatiecentra nauwelijks bereikt worden met de huidige regelgeving. Daarom dringt een specifiek beleid (bv. documentaire neerslag van immaterieel erfgoed en digitaal erfgoed) zich op.
- De thema's van de privaatrechtelijke archieven – per thema wordt één archief gesubsidieerd – worden in het Archiefdecreet genoemd. In het kader van een beleid op lange termijn moet er een inventaris worden gemaakt van mogelijke toekomstige culturele thema's, rekening houdend met het historische belang van het thema, de bestaande archieven, de voorhanden zijnde archiefbewaarplaatsen en hun collectie, de mate waarin verantwoordelijke archiefvormers hun eigen archieven kunnen financieren, de huidige onderzoeksbehoeften, de behoeften van een breed publiek enz..

Digitalisering

Het lijdt geen twijfel dat digitaliseringstechnieken een belangrijke bijdrage kunnen leveren tot de inventarisatie, conservering, restauratie én ook tot de publieksontsluiting van erfgoed. Digitalisering en het behoud en beheer van digitale dragers is dus meer dan 'het op digitale drager' zetten.

De vergankelijkheid van de dragers en de afnemende beschikbaarheid van de bijbehorende apparatuur vormen echter een grote bedreiging voor de bewaring en de toegankelijkheid. We moeten ons hoeden voor een te groot vertrouwen in digitale technieken. Onderzoek is nodig om voldoende expertise op te bouwen en de sector te sensibiliseren om voorzorgsmaatregelen te nemen. Het is essentieel dat er met open internationale standaarden wordt gewerkt, die niet gebonden zijn aan een producent van systemen.

Het is aangewezen de oprichting te overwegen van een Vlaams kenniscentrum inzake digitalisering. In het buitenland vormen dergelijke instellingen de speerpunt van een geïntegreerd digitaliseringsbeleid. Ze werken allemaal op basis van gemengde financiering samen met de privé-sector. Over de concrete opdracht en invulling van een dergelijk centrum (bv. opvolging standaarden, toepassing van het auteursrecht, conservering, projectmanagement, onderzoeken van een virtueel depot) dient fundamenteel onderzoek te gebeuren.

2. 3. De samenhang, samenwerking en participatie stimuleren

De samenhang 'exporteren'

Wellicht is de grootste verdienste van de voorbije legislatuur dat cultureel erfgoed voor het eerst werd erkend als apart beleidsveld. Een belangrijk inzicht was dat de 'natuurlijke' samenhang tussen bewaarinstellingen als musea, archieven, documentatiecentra, bewaarbibliotheken, maar ook volkscultuur- en andere erfgoedverenigingen, moest worden 'hersteld'. Nu die samenhang duidelijker is, kan het belang van een goede zorg voor het erfgoed ook doordringen in andere beleidsvelden en –domeinen. Denken we bijvoorbeeld aan de passage in het Kunstendecreet waarin de kunstorganisaties wordt gevraagd zorg te dragen voor het eigen erfgoed. Een verdere afstemming met andere beleidsvelden dringt zich op. Bovendien is het nog een lange weg vooraleer de samenleving als geheel het belang van haar erfgoed erkent en het een 'natuurlijke' reflex wordt na te gaan welk effect deze of gene

maatregel op het erfgoed kan hebben. Vandaar het belang van samenwerking met domeinen als onderwijs, toerisme, jeugd, ruimtelijke ordening en economische streekontwikkeling.

De Vlaamsekunstcollectie

Het Erfgoeddecreet biedt de mogelijkheid om samenwerkingsverbanden te subsidiëren van musea en andere erfgoedinstellingen die een bepaalde landelijke expertise willen uitbouwen en/of wier collecties een thematische samenhang vertonen en die zich samen internationaal willen profileren. Een voorbeeldproject in dit verband moet de *Vlaamsekunstcollectie* worden, het samenwerkingsverband tussen de drie grote kunsthistorische musea in Vlaanderen: het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten in Antwerpen, het Museum voor Schone Kunsten in Gent en het Groeningemuseum in Brugge. Zij vormen een uitzondering op de regel dat Vlaamse steden nauwelijks een gemeenschappelijk cultuuraanbod doen op de cultuurmarkt. De uitbouw van deze koepel moet de komende jaren voor het erfgoedbeleid een zeer belangrijk aandachtspunt zijn.

Afspraken en overleg met andere bestuursniveaus

De andere bestuursoverheden zijn belangrijke partners voor de uitbouw van een integraal en geïntegreerd cultureel-erfgoedbeleid. Het structureel overleg tussen de Vlaamse Gemeenschap en de provincies en de steden en gemeenten wordt voortgezet. Dit kadert binnen de afspraken die gemaakt werden naar aanleiding van het Kerntakendebat.
Inzake ‘Brussel’ zullen we meer overleg plegen (VGC, Franse Gemeenschap, Brussels Hoofdstedelijk Gewest, federale overheid), bijvoorbeeld over de erkenning van Brusselse musea, de topstukken die zich in Brussel bevinden, de samenwerking met de federale wetenschappelijke instellingen enz.
Niet alleen over ‘Brussel’, maar ook over andere materies (bv. de collectie van de Belgische Staat, de bewakingswet, patrimoniumbelasting, verzekering, BTW-heffing (21% - 6%), de ratificering van het Unesco-Verdrag van 1970 inzake de illegale uitvoer van cultuurgoederen) is er overleg nodig met de Franse Gemeenschap en met de federale overheid.

Roerend en onroerend

Ook transsectoraal zullen we de uitbouw van de nodige samenwerkingsprojecten, zowel door het veld als door de overheid, stimuleren. Systematisch overleg met betrekking tot de afstemming tussen ‘roerend en immaterieel erfgoed’ en ‘onroerend erfgoed’ is belangrijk. Tijdens dit overleg kan het uitwerken van een gemeenschappelijke intentieverklaring ter sprake gebracht worden. Hiermee willen we meer duidelijkheid brengen voor de verschillende actoren in het Vlaamse erfgoedveld. Tevens is een structurele samenwerking/overleg met toerisme belangrijk voor het cultureel-erfgoedveld.

Educatie en betrokkenheid

De publieke ontsluiting en (her)integratie van het cultureel erfgoed in de maatschappij moeten een verhoogde belangstelling voor dat erfgoed genereren. De zichtbaarheid vergroten is dan ook een aandachtspunt. Cultuureducatie is een belangrijke opgave, zowel voor de verschillende overheden als voor het culturele veld zelf. Het vergroot de betrokkenheid. Cultuureducatie mag zich niet tot kinderen en jongeren beperken en vraagt om een herdefiniëring van wat onder cultuureducatie wordt verstaan (levensbreed leren).
Daarom willen we de verschillende sectoren aansporen een bijzonder beleid te ontwikkelen om specifieke bevolkingsgroepen naar de verenigingen en het erfgoed toe te leiden en hen zo bij de studie van en zorg voor lokale geschiedenis en allerlei vormen van erfgoedzorg te betrekken. De erfgoedconvenants en de Erfgoeddag spelen hierin al een belangrijke rol. Nu willen we ook een beroep doen op andere actoren om hierin actief te worden.

Er moeten bijzondere inspanningen worden geleverd rond culturele diversiteit en de inbreng van allochtonen, in eerste instantie via projecten en buurtwerking. Het onderwijs heeft hier – maar ook op andere vlakken – een belangrijke taak te vervullen. De overlevering, de mondelinge cultuur, verhalen, sagen en legenden, het gesproken woord, het immateriële erfgoed liggen goed in de markt en blijken een 'laagdrempelige' ingang te zijn voor participatie.

Een initiatief rond eetcultuur

In dit licht (lage drempels, participatie, samenwerking) zien wij culturele mogelijkheden in een 'levensnoodzakelijk' facet van het leven van alledag: de eetcultuur. Een 'evenement' dat in enkele Europese landen met veel succes wordt georganiseerd, focust daarop. Er wordt met name in Frankrijk (*La semaine du goût*) aan deelgenomen door lagere en middelbare scholen, koks en restaurants, studenten, verenigingen en historici, en er wordt massaal op ingespeeld door de media. Het lijkt een geslaagd en 'rijk' huwelijk tussen cultuur(beleid), horeca, onderwijs, media enz. Ten gronde is dit een project op de grens van erfgoed en (hedendaagse) 'cultuur van alledag'. Een dergelijk initiatief kan perfect vanuit de culturele invalshoek (in brede zin) worden ingevuld. De haalbaarheid van een gerichte actie en/of een project rond eetcultuur verdient nader onderzoek, en wel vanuit een frisse (inter)culturele visie. Er kan daarbij worden geleerd van de voorbeeldpraktijken in andere landen. Het steunpunt Vlaams Centrum voor Volkscultuur heeft ervaring met projecten rond voeding en doet aan netwerkvorming terzake.

Vlaanderen feest!

We willen met cultuur ook verbondenheid en plezier tussen mensen via buurt- en straatfeesten aanwakkeren. Ook dit zal gemeenschapsvorming bevorderen. We geloven in deze niet-formele dynamiek.

2. 4. Stimulansen voor behoud en verwerving, en voor het eigen Vlaams erfgoed

Het Topstukkendecreet

In januari 2003 werd het decreet houdende bescherming van het roerend cultureel erfgoed van uitzonderlijk belang afgekondigd (roepnaam 'Topstukkendecreet'). De proeflijst '17de-eeuwse Beeldende Kunsten', die in de aanloop naar de goedkeuring van het decreet werd opgesteld, is voorlopig beschermd. De adviserende Raad moet zich nu over deze voorlopige bescherming uitspreken en in het voorjaar van 2005 moet de Vlaamse regering een definitieve beslissing nemen.

Er werden intussen nog enkele andere proeflijsten opgesteld. Deze moeten in de nabije toekomst worden verfijnd en aangevuld met bijkomende proeflijsten. Een ander groot aandachtspunt, als men wil dat het Topstukkendecreet zijn doel niet voorbijschiet, is de financiering van het Topstukkenfonds. We zullen ook zorg dragen voor de restauratie van topstukken.

Een voorstelrecht voor verwerving

Bij de uitbouw van hun collectie worden de erfgoedinstellingen, in het bijzonder de kunstmusea, geconfronteerd met de hoge marktwaarde van de voor hun collectie belangrijke sleutelwerken. De beperkte middelen waarover ze beschikken voor collectievorming, schieten tekort om de verwerving ervan mogelijk te maken. Cruciale collectiestukken blijven daardoor in privé-handen en dreigen uiteindelijk naar het buitenland te verdwijnen. Wij willen een experimentele regeling invoeren waarbij aan de musea en archiefinstellingen van landelijk belang een voorstelrecht wordt toegekend voor de aankoop van dit type van collectiestukken.

Fiscale stimulansen

Tevens willen we verder werken aan fiscale stimulansen ten gunste van het cultureel-erfgoedveld. Wij zullen de mogelijkheden van de invoering van een vrijstelling van successierechten voor topstukken (criteria met betrekking tot uitvoer en publieke ontsluiting) laten onderzoeken. Successierechten vormen immers een zware drempel voor eigenaars van topstukken. Een aanpak van deze problematiek is noodzakelijk om te vermijden dat successie leidt tot de opsplitsing en de verkoop van collecties in het buitenland.
De fiscale aftrekbaarheid van giften aan een culturele instelling of een museum ter financiering van de aankoop van topstukken is een reeds bestaande mogelijkheid; ook is de fiscale aftrek van giften in de vorm van kunstwerken reeds federaal geregeld. Om de fiscale aftrekbaarheid van giften aan het Topstukkenfonds mogelijk te maken zal het Topstukkenfonds een aanvraag indienen om erkend te worden als culturele instelling.
Wij willen overleg met de federale overheid opstarten om na te gaan of de bestaande regeling inzake de fiscale aftrekbaarheid van giften in de vorm van kunstwerken en het betalen van successierechten door middel van kunstwerken uitgebreid kan worden tot de andere cultuurgoederen van het roerend erfgoed (de huidige federale regeling heeft enkel betrekking op kunstwerken). Voorwaarde is dat wordt aangetoond dat het om een sleutelwerk gaat voor Vlaanderen.

De eigen Vlaamse collectie

Ook de zorg voor de eigen collectie van de Vlaamse Gemeenschap vormt een aandachtspunt. De Vlaamse overheid beheert een collectie van ca. 19.000 kunstwerken. 12.000 worden mee beheerd door de Franse Gemeenschap en deze collectie is niet op één plaats gecentraliseerd. De werken bevinden zich zowel in museale collecties als in diverse, voor het publiek toegankelijke, overheidsinstellingen over heel België. Het is een prioritair aandachtspunt om deze collectie optimaal te beheren en maximaal te ontsluiten voor het publiek.

De eigen instellingen: voorbeeldfunctie

Het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten in Antwerpen en het Kasteel van Gaasbeek dienen als eigen instellingen van de Vlaamse Gemeenschap een voorbeeldfunctie binnen het cultureel-erfgoedveld te vervullen.
Door overleg en samenwerking met de andere actoren binnen het veld én veldoverschrijdend (o.a. met universiteiten en onderzoekscentra) groeit voor het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten in Antwerpen de nodige synergie. Die moet resulteren in een verdere lokale, bovenlokale en internationale positionering en profilering. Een aangepaste organisatievorm, die ook rekening houdt met de specifieke functie als wetenschappelijke instelling, is belangrijk om een efficiënte werking te kunnen uitbouwen.
Het Kasteel van Gaasbeek wordt uitgebouwd tot een toonaangevend en publieksgericht museum op basis van een vernieuwend concept van de collectie. De kasteelcultuur komt hierbij in al haar facetten aan bod. Ook de infrastructuurproblematiek van beide instellingen verdient bijzondere aandacht.

2. 5. Internationaliseren

Het is belangrijk het Vlaamse erfgoedbeleid in te bedden in de internationale context. In deze context zullen we verdere stappen zetten ter bekrachtiging van de Unesco-conventie (1970) tegen de onwettelijke invoer, uitvoer en overdracht van eigendom van culturele goederen. In deze context heeft het Topstukkendecreet een belangrijke rol te vervullen voor Vlaanderen.
Een belangrijke impuls om het *immateriële* erfgoed naar waarde te leren schatten kwam er met de Unesco-conventie van 17 oktober 2003. Het thema ‘culturele diversiteit’ verdient

daarbij de nodige aandacht. De bekrachtiging van deze conventie is voor ons belangrijk. De Vlaamse overheid heeft een taak bij de implementatie ervan, in samenwerking met het steunpunt Vlaams Centrum voor Volkscultuur vzw. Binnen het bestaande programma 'Meesterwerken van het oraal en immaterieel erfgoed van de mensheid' kandideert Vlaanderen in 2004 met de Vlaamse volkssporten, meer specifiek de schietspelen.

2. 6. Vorming en deskundigheidsbevordering

- Een structurele opleiding voor erfgoedzorgers (inclusief een museumopleiding) is onbestaande in Vlaanderen. Wij willen ijveren om die tot stand te brengen, in samenwerking met SERV en het departement Onderwijs.
- Op het vlak van aanvullende opleidingen en bijscholingen tekenden zich de voorbije jaren enkele initiatieven af. Denken we aan de acties van de Koning Boudewijnstichting, het museumconsulentschap, verscheidene provincies, koepelorganisaties, belangenverenigingen, steunpunten enz. Voor de kleine erfgoedinstellingen/organisaties hebben deze initiatieven een extra meerwaarde, aangezien zij vaak niet beschikken over voldoende hoog gekwalificeerd personeel. Ze moeten dan ook worden voortgezet en uitgebreid. Verder zullen we ook aandacht besteden aan de begeleiding en vorming van de vele vrijwilligers in deze sector.
- Het ontwikkelen van een gemeenschappelijk kennis- en expertisecentrum voor alles wat met cultureel erfgoed in al zijn dimensies te maken heeft is een enorme uitdaging. Een dergelijk 'centrum' is geen afzonderlijke organisatie, maar een min of meer gestructureerd samenwerkingsplatform, een leeromgeving, een dynamisch/interactief knooppunt voor deskundigheidsbevordering en netwerkvorming waar kennis en ervaringen verzameld, gedeeld en uitgewisseld worden. Het gaat hier zowel om opleiding op het vlak van management (bv. beleid en subsidiëring op diverse overheidsniveaus, werken met vrijwilligers, communicatie, projectmanagement enz.) als om opleiding op het vlak van inhoudelijke expertise. De steunpunten nemen hierin een coördinerende taak op zich (kwaliteitsbevordering van de sector).

2. 7. Het Reproductiefonds: culturele economie

Het Reproductiefonds kan als voorbeeld worden beschouwd van culturele economie binnen de erfgoedsector. Daarom willen wij de verdere uitbouw ervan stimuleren om het Vlaams cultureel patrimonium een bredere toegankelijkheid, een grotere beschikbaarheid en een sterkere uitstraling te verlenen in binnen- en buitenland. We willen in de zeer nabije toekomst een werkbaar en betaalbaar model ontwikkelen om het reproductiefonds te verzekeren van een sterke financiële en economische basis. De actieve steun van een aantal evidente partners zal daarbij onontbeerlijk zijn.

2.8. Holocaustmuseum

We richten een stichting op om de herinnering aan de Holocaust levend te houden, om op basis van o.m. de joden- en andere vervolgingen, de mechanismen van uitsluiting, onverdraagzaamheid en racisme te ontleden en te verklaren. Zo trachten we de democratische wortels van onze samenleving te versterken. Deze stichting realiseert deze opdracht in de eerste plaats door een spraakmakend historisch museum over deze thema's op te richten in Mechelen.
De invulling en de financiering hiervan worden gerealiseerd door de minister-president.

3. Sociaal-cultureel Werk

Het verenigingsleven, dat vaak wordt beschreven als een vorm van sociaal kapitaal, is stevig in de Vlaamse traditie en actualiteit geworteld. In de eerste plaats is 'het zich verenigen' een belangrijk en zelfs fundamenteel en verworven democratisch recht (*liberté hors de l'État*). In veel dictaturen wordt het meteen gemuilkorfd. Maar verenigingen (in de brede betekenis van het woord: dus ook bewegingen, vormingsinstellingen, amateurkunstenorganisaties…) betekenen nog veel meer. Zij zijn bij uitstek de uitdrukking van de vele particuliere projecten die burgers uit vrije wil en met inzet van meestal vrijwillige energie dragen. Ze maken van een groep mensen een eenheid (ver-enigen). Ongeacht de focus of het thema dat hen samenbrengt, de vereniging betekent vooral een ontmoetingsplaats waar het plezierig is om samen dingen te ondernemen.
Het sociaal-cultureel werk onderging de voorbije regeerperiode heel wat wijzigingen in de verschillende deeldomeinen: het sociaal-cultureel volwassenenwerk, de amateurkunsten, het lokaal cultuurbeleid en de cultuurspreidende initiatieven. Opvolging, uitbouw, kwaliteitszorg en participatie zijn de sleutelwoorden voor het beleid in de periode 2004-2009.

3. 1. Het sociaal-cultureel volwassenenwerk

Het sociaal-cultureel volwassenenwerk heeft als belangrijkste doelstelling het bevorderen van sociale integratie en maatschappelijke participatie, en de opbouw van een democratische, duurzame en inclusieve samenleving. Onderzoek heeft aangetoond dat verenigingen scoren op dit vlak: participanten aan het verenigingsleven blijken over eigenschappen te beschikken waardoor ze meebouwen aan een sociale en democratische samenleving. Ze zijn over het algemeen verdraagzamer en minder egoïstisch, sterkere verdedigers van de democratie, hebben meer vertrouwen in de medemens, participeren meer aan cultuur en zijn meer betrokken bij het leven in hun buurt.
Toch staat het sociaal-cultureel volwassenenwerk ook onder druk. Het participatiepatroon van de Vlamingen veranderde de jongste jaren ingrijpend. Het aandeel van de 'incidentele' deelnemers neemt toe. Dat houdt verband met factoren als de zapcultuur, een geïndividualiseerde levensstijl en toenemende tijdsdruk. Deze wijzigingen in het vrijetijdspatroon spelen zich af tegen de achtergrond van de ontzuiling in Vlaanderen, ook al een verandering. Traditionele (multithematische) verenigingen van verzuilde oorsprong werken aan antwoorden op fenomenen als ledenverlies en 'ontgroening'. Tegelijk duiken er nieuwe spelers op: nieuwe verenigingsvormen, netwerken en sociale bewegingen die zich organiseren rond één thema en waarbij het gevraagde engagement 'losser' is. De vormingsinstellingen van hun kant krijgen te maken met een verschuiving in hun programma-aanbod: cursussen voor praktisch bruikbare vaardigheden worden populairder dan thema's rond maatschappelijke vorming.

Middelen voor de realisatie van de nieuwe regelgeving

De nieuwe regelgeving beoogt de noodzakelijke herwaardering en legitimering van dit beleidsveld. Hiertoe werd de inhoud van het sociaal-culturele volwassenenwerk teruggebracht tot zijn 'wortels' – de maatschappelijke en emancipatorische dimensie – en werd de sector aan een ernstige herstructurering onderworpen. Twee nieuwe werkvormen werden in het leven geroepen: de bewegingen en de volkshogescholen. Aan bestaande werkvormen die hun verdiensten op het vlak van *empowerment* en de verhoging van de gemeenschapsopbouw en cultuurparticipatie in het verleden al bewezen, zoals de sociaal-culturele verenigingen,

worden nieuwe beleidsinstrumenten aangereikt: de beleidsplanning, de integrale kwaliteitszorg, de subsidiëring via enveloppen voor een beleidsperiode, de inhoudelijke en kwaliteitsbeoordeling, de evaluatie door auditing ter plaatse.
Voor het decreet van 4 april 2003, dat het sociaal-cultureel volwassenenwerk in Vlaanderen voor de komende jaren nieuwe en vernieuwende impulsen wil geven, voorzien we in 2005 bijkomende financiële middelen om de geplande herstructurering te kunnen realiseren en de verwachtingen tegenover de nieuwe werkvormen in te lossen. Een gunstig klimaat voor de verdere uitbouw van de nieuwe en bestaande werkvormen is immers een prioriteit.

Onderzoek gewenst
Om de effecten van het nieuwe beleid in kaart te brengen is beleidsgericht wetenschappelijk onderzoek nodig dat de rol van het sociaal-cultureel werk in de civiele maatschappij blootlegt. Dit onderzoek kan de geplande evaluatie van het decreet mee ondersteunen en onderbouwen, en argumenten aandragen voor eventuele bijsturingen.

Niet-formeel werken aan competenties
De nieuwe regelgeving positioneert het sociaal-cultureel volwassenenwerk, en in het bijzonder de volkshogescholen en de vormingsinstellingen, terecht in de context van het levenslang en levensbreed – niet-formeel, niet-beroepsgericht – leren. Het sociaal-cultureel volwassenenwerk bezet binnen dit domein duidelijk een belangrijke plaats. De erkenning van zowel de niet-formele en informele educatie als het informeel leren steunt de sector in belangrijke mate bij zijn positionering in de diverse sectoroverschrijdende samenwerkingsverbanden, in het bijzonder in de DIVA. De opvolging van de ontwikkeling van de posities van de volkshogescholen – regionale actoren met een pluralistisch karakter en met specifieke regionale opdrachten op het gebied van coördinatie en afstemming van het niet-formele aanbod – binnen het kader van de DIVA wordt een belangrijk aandachtspunt. Samen met de sector gaan we bovendien op zoek naar een eigen, herkenbare invulling van het EVC-concept.

Doelgroepen
- Bij de opbouw van een democratische, duurzame en interculturele samenleving is en blijft de participatie van kansengroepen, waaronder laaggeschoolden, een belangrijk aspect van beleidsacties. Hier ligt een expliciete opdracht voor de regionale volkshogescholen en voor organisaties als vzw Cubido of het recent opgestarte landelijk netwerk voor culturele participatie van mensen die in armoede leven. Deze doelgroep moet alle kansen krijgen om zich te betrekken en betrokken te houden bij de maatschappij en haar cultuurproducten. Het stimuleren hiervan gebeurt ook door het opzetten van actieonderzoek naar werkvormen die laaggeschoolden kunnen aantrekken en waardoor succesrijke aanpakken zichtbaar gemaakt en daadwerkelijk verspreid worden. Deze gemeenschappelijke opdracht wordt mee in beschouwing genomen bij de geplande evaluatie van het decreet op het lokaal cultuurbeleid.
- Vanuit de intentie van de Vlaamse regering om te werken aan een geïntegreerd doelgroepenbeleid zal er door cultuur worden geparticipeerd aan initiatieven voor ouderen, gedetineerden, allochtonen, holebi's, zieken en mensen met een handicap. Door de subsidiëring van een ruime waaier van organisaties beoogt het beleid op het vlak van het sociaal-cultureel werk een grotere middenveldparticipatie van deze uiteenlopende maatschappelijke groepen.

De uitbouw van sterke sociaal-culturele migrantenorganisaties; kadervorming
De interactie tussen allochtone en autochtone gemeenschappen en de samenwerking tussen autochtone en allochtone organisaties moeten bevorderd worden. De uitbouw van sterke

sociaal-culturele migrantenfederaties is hierbij een allereerste expliciete doelstelling. De verhoging van hun financiële middelen (sinds 2003) moet, samen met een gericht vormingsaanbod voor middenkaders en bestuursvrijwilligers, hun professionaliteit waarborgen. De participatie van allochtonen aan de middenkaders van allochtone én autochtone sociaal-culturele organisaties dient in deze context bevorderd te worden. Vandaar het belang dat gehecht wordt aan kadervorming. Het vormingstraject dat door het steunpunt is ontwikkeld en wordt aangeboden aan de migrantenorganisaties, moet in de toekomst herhaald kunnen worden.

Kwaliteitszorg: voortzetten en uitbouwen

De aandacht voor de verdere professionalisering van de sector en voor een verhoogde kwaliteitszorg in de werking van de (sociaal-)culturele organisaties vereist de voortzetting van de ondersteuning bij de opmaak van beleidsplannen en het intern organiseren van de werking. Mogelijk is zelfs een verdere uitbouw naar andere sectoren van het beleidsveld Cultuur aangewezen. Uit de voorbije werking van de vzw Kwasimodo en uit de recente beoordelingsmomenten van de beleidsplannen van de sociaal-culturele organisaties blijkt dat heel wat organisaties deze individuele begeleiding goed kunnen gebruiken.

Aanpassing van het instrumentarium

De nieuwe regelgeving plant voor de sector een evaluatiemoment halfweg 2005. Van dit moment moet gebruikgemaakt worden om in het legistieke instrumentarium een aantal aanpassingen aan te brengen, alleszins van procedurele aard (dossiervorming, timing, timing van de audits).

Aandacht voor hobby- en vrijetijdsverenigingen

De maatschappelijke waardering voor de werking van de vele hobby- en vrijetijdsverenigingen blijft in het raam van zinvolle, ongedwongen en toch vormende vrijetijdsbesteding een aandachtspunt. De talrijke positieve effecten – het verhogen van de creativiteit, meer zelfvertrouwen, relationele vaardigheden, het vermijden van sociale uitsluiting en vereenzaming – zijn evenveel redenen voor bijzondere aandacht in de volgende beleidsperiode.

3. 2. De amateurkunsten

Voor de amateurkunsten, die ten volle deel uitmaken van het brede spectrum van het sociaal-cultureel veld, moet de aandacht in deze beleidsperiode gaan naar een maximale participatie, kwaliteitsbevordering en professionalisering, creatie en het stimuleren van een grotere zichtbaarheid, diversiteit en spreiding van het aanbod. Voorop staat de valorisatie van zowel de artistieke als de sociale component.

De eerste uitvoeringsfase van het amateurkunstendecreet, dat in 2005 zijn laatste jaar van de eerste beleidsperiode beleeft, is succesvol gebleken. De herordening van de versnipperde sector in één enkele organisatie per kunstdiscipline is gerealiseerd. Het decreet bracht een nieuwe dynamiek teweeg. Toch blijven er voor de sector van de amateurkunsten nog een aantal uitdagingen. Zo is er nood aan meer gegevens over het veld en aan ruimte voor verbreding- en vernieuwingsprojecten. Met verwante sectoren – kunstonderwijs, professionele kunsten – zijn de dwarsverbindingen nog te sporadisch en disciplinegebonden. Deze aspecten krijgen in deze beleidsperiode alle aandacht.

Een nieuw accent willen we ook leggen op de semi-professionele werking (zie hierover II, 8).

3. 3. Het lokaal cultuurbeleid

Het decreet Lokaal Cultuurbeleid heeft heel wat gemeenten ertoe aangezet om het cultuurbeleid prioritair op de agenda te plaatsen. Ruim tweederde van de Vlaamse gemeenten stelde een cultuurbeleidcoördinator aan en werkt met een cultuurbeleidsplan. Openbare bibliotheken gingen de uitdaging aan om zelf vorm te geven aan een lokaal bibliotheekbeleid, cultuurcentra bezonnen zich over de basisdoelstellingen van een cultuurcentrum en vertaalden dit naar de lokale situatie. Heel wat lokale adviesorganen maakten gebruik van het decreet om hun samenstelling te vernieuwen en hun werking een nieuw elan te geven.

Het decreet: pauzeren, bestendigen en evalueren

De grote uitdaging voor deze regeerperiode bestaat erin dat de ingezette vernieuwing en creativiteit binnen de gemeenten blijvend worden ondersteund en gestimuleerd met het oog op een meer kwaliteitsvol en integraal lokaal cultuurbeleid.
Nu al kan worden gesteld dat het elan – dat werd teweeggebracht dankzij het strategisch uitwerken van een cultuurbeleid op basis van beleidsplannen – niet gebroken mag worden door een te grote, opgelegde planningsdruk met de bijbehorende papierwinkel. Een beleids- en een actieplan zijn geen subsidiedossiers maar belangrijke instrumenten voor een kwaliteitsvol lokaal cultuurbeleid. Ook de supplementaire subsidie voor de uitvoering van het cultuurbeleidsplan moet de vernieuwing blijven ondersteunen.
Na het groter dan verwachte succes van het decreet en op grond van de beperkte financiële ruimte wordt een rustperiode ingebouwd. Die wordt gebruikt om een stand van zaken op te maken die ook bruikbaar kan zijn voor de in het vooruitzicht gestelde evaluatie van het decreet tegen 2007. Deze evaluatie dient op een systematische manier te gebeuren en moet onder meer gebaseerd zijn op objectiveerbare gegevens. De positie van de cultuurbeleidscoördinator, de verdere ontwikkeling van de cultuur- en gemeenschapscentra en in het bijzonder de variabele en projectsubsidies, de geactualiseerde rol van de bibliotheken in de informatiesamenleving, de intergemeentelijke samenwerking en de mogelijkheden om te participeren aan het lokaal cultuurbeleid zijn daarin alleszins belangrijke thema's.

Creatie, aanbod en spreiding op lokaal niveau

In het kader van het lokaal cultuurbeleid zal onderzocht worden of er een spanning bestaat tussen de creatie en het aanbod enerzijds en de spreiding via cultuurcentra en gemeenschapscentra anderzijds. Het is de bedoeling om de activiteiten van de cultuur- en gemeenschapscentra te registreren en in kaart te brengen. Dit zal gebeuren op basis van de in te dienen werkingsverslagen en de evaluatie van de uitvoering van de beleidsplannen.

Cultuurbeleidsplannen en het sociaal-cultureel weefsel

Bij de beoordeling van de cultuurbeleidsplannen zal speciale aandacht worden besteed aan stimulerende initiatieven ter bevordering van het sociaal-cultureel weefsel in de steden, onder meer in samenhang met sociaal-artistieke projecten.

Bibliotheken: ontmoeting, ook op de digitale weg

- Bibliotheken werken momenteel aan een grondige heroriëntering die hen in de toekomst als een cultureel en literair huis van ontmoeting moet profileren.
- De overheden moeten hen stimuleren om verder mee op te stappen op de digitale weg. Met de ontwikkeling van VlaccII en het verwerven van collectieve rechten op digitale informatie en andere dienstverlening wordt hiertoe een belangrijke aanzet gegeven. Vlacc II wordt in de loop van 2005 operationeel.

- De uitbouw van de digitale en virtuele bibliotheek zal andere vormen van participatie mogelijk maken en kan een nieuw publiek aantrekken. Schaalvergroting voor de uitbouw van een bibliotheekwerking wordt een belangrijk aandachtspunt en een voorwaarde om te kunnen inspelen op de uitdagingen van de digitale bibliotheek.
- We willen voorts meewerken aan goede randvoorwaarden om bibliotheken hun rol als laagdrempelige informatiebemiddelaar te laten spelen en nodigen hen uit om in dit verband hun strategische rol verder te verkennen.
- Internationale netwerking tussen bibliotheken moet in de toekomst meer beleidsaandacht krijgen. Via internationale contacten, zowel binnen Europa als mondiaal (Ifla), moeten beleidsontwikkelingen terzake worden opgevolgd. Daarnaast moet ook de evolutie worden gevolgd van de Europese regelgeving (auteurswet e.d.) inzake het ter beschikking stellen van informatie en de gevolgen hiervan voor de werking van de openbare bibliotheken.

Méér dan cultuur

We willen afwegen hoe de Vlaamse regelgeving met betrekking tot de gemeentebesturen kan worden vereenvoudigd en onderling afgestemd. Bedoeling moet zijn dat op het gemeentelijk niveau de samenwerking tussen verschillende actoren die de vrije tijd van kinderen, jongeren en volwassenen invullen (jeugdwerk, sportclubs, cultuurinitiatieven, kinderopvang, deeltijds kunstonderwijs…) wordt bevorderd. In de eerste plaats wordt hier gedacht aan de decreten over het lokaal sociaal, cultuur-, sport- en jeugdwerkbeleid en het Erfgoeddecreet, en verder aan de regels betreffende de buitenschoolse kinderopvang.

3. 4. Algemeen

Diversiteit als beoordelingscriterium

De culturele diversiteit als een van de beoordelingselementen voor de sociaal-culturele werking van een vereniging kan een stimulans betekenen voor een grotere en nauwere samenwerking tussen autochtone en allochtone organisaties, en voor een intensere interactie tussen allochtonen en autochtonen binnen organisaties.

Allen naar de cultuurdatabank

Cultuurcentra, bibliotheken, gemeenschapscentra, de amateurkunsten en het sociaal-culturele veld worden gestimuleerd om ten volle te participeren aan de cultuurdatabank en andere communicatie-initiatieven, met het oog op het verhogen van de participatie.

Internationalisering

Ook in het sociaal-cultureel werk is de internationalisering een feit. Het sociaal-culturele volwassenenwerk, het lokale cultuurbeleid met de openbare bibliotheken en de cultuurcentra, en de sector van de amateurkunsten verdienen een volwaardige plaats in het internationale gebeuren. De expertise en de ‘best practices’ van deze voorzieningen en organisaties kunnen inspirerend kunnen werken voor anderen; omgekeerd kunnen de Vlaamse actoren worden geïnspireerd door buitenlandse voorbeelden. Informatiedagen, ervaringsuitwisseling en aanmoedigingssubsidies moeten de deelname aan Europese programma’s stimuleren.
Wat de sector van de amateurkunsten betreft, moet de subsidiëring van de internationale projecten vanwege de specificiteit van die werkingen voortaan kunnen gebeuren op basis van een eigen reglementering.

4. BRUSSEL – CULTUREEL EN INTERCULTUREEL

4.1. De context

Brussel is de hoofdstad van Vlaanderen. In de twee betekenissen van het woord: Brussel is een grootstad en Brussel is de belangrijkste stad:
- grootstad: hier doen zich fenomenen van stedelijkheid (die je over zowat heel verstedelijkt Vlaanderen ontmoet) op een nadrukkelijker wijze voor, zowel de negatieve als positieve. Aan de ene kant zijn dat vereenzaming, angst, fricties in interculturaliteit, aan de andere kant economische, culturele en urbanistische uitingen van internationale betekenis. Ons beleid moet zich, binnen de beperking van onze bevoegdheden, zowel op de negatieve als positieve fenomenen enten;
- de voornaamste stad van Vlaanderen. Dit zet ons ertoe aan om de band van Brussel met Vlaanderen en van de Vlamingen met Brussel te versterken.

De Vlaamse gemeenschap is geen eiland in Brussel, maar staat open voor alle andere gemeenschappen: op een passieve (iedereen is welkom) en een actieve wijze (werken aan een interculturele samenleving, ter versterking van alle culturen). Die Vlaamse Gemeenschap heeft de jongste jaren fél geïnvesteerd in de cultuurhuizen in Brussel (bv. de verbouwing van de KVS, samen met de VGC en de stad Brussel, de verbouwing van de Beursschouwburg, de aankoop en verbouwing van het Vlaams-Nederlands Huis…). Hiermee wordt de culturele zichtbaarheid van Vlaanderen vergroot én levert Vlaanderen een bijdrage aan een aantrekkelijke stad.

Dankzij het decreet op het lokaal cultuurbeleid werd een rechtstreekse, culturele hand naar de gemeenten van Brussel uitgestoken, in partnerschap met de Vlaamse Gemeenschapscommissie. We merken dat dit vruchten afwerpt. Zo lijkt het erop dat weldra zowat elke gemeente een eigen, volwaardige Nederlandstalige bibliotheek heeft. Een aantal gemeenten stapte mee in het opmaken en uitvoeren van cultuurbeleidsplannen. Deze recente evolutie heeft twee belangrijke betekenissen: enerzijds is de rechtstreekse verantwoordelijkheid die de gemeenten zelf opnemen het bewijs dat een aantrekkelijk cultureel verhaal heel wat weerstanden kan overbruggen. Anderzijds positioneert dit de VGC op een andere manier: waar het vroeger de VGC was die optrad in de plaats van heel wat gemeenten, is er nu meer sprake van een partnerschap. Ook voor de Vlaamse mandatarissen in de gemeenten is dit belangrijker: het concurrentiegevoel maakt stilaan plaats voor een aanvoelen van wederzijdse versterking. Maar vooral: het is belangrijk voor alle mensen (van welke taal of cultuur ook) die een wind van vernieuwing en enthousiasme vanuit Vlaanderen voelen.

Ook Brussel zit wat gewrongen in het spanningsveld tussen een betekenisvolle inhoud geven aan alle buurten en wijken enerzijds en de onevenwichtige aanzuigkracht van het centrum anderzijds. Het cultuurbeleid heeft hier steeds oog voor gehad, door de ontwikkeling van de gemeenschapscentra, de inplanting van bibliotheekvoorzieningen, de ondersteuning van het verenigingsleven,… Toch is er meer maatwerk mogelijk vanuit de reële behoeften van de inwoners van de wijken en buurten.

Brussel is een vrij tolerante stad. Toch mag dit ons niet blind maken voor heel wat reële problemen, die vooral te maken hebben met het te veel naast mekaar leven. Wij moeten investeren in de moeilijke weg om van een multiculturele naar een interculturele

gemeenschap te evolueren: het elkaar in het beste geval ‘gedogen’ moet plaats maken voor een actieve versterking van mekaars culturen.
Een stad waarin te veel rugzakjes van mensen te ongelijk gevuld zijn met kansen, moet hierin bij prioriteit investeren. Specifieke aandacht moet gaan naar financieel armere mensen, naar de steeds groter wordende groep ouderen en naar kinderen, jongeren en jonge gezinnen.

4.2. Doelstellingen

1. We moeten de aanwezigheid en zichtbaarheid van Vlaanderen in Brussel versterken, zowel fysisch als mentaal. Dit betekent blijvende zorg voor de cultuurhuizen en een drieproef voor elke beleidsdaad: ‘positief’, ‘Vlaams’ en ‘intercultureel’.

2. Brussel moet strategieën ontwikkelen om rond afgelijnde ‘kunst’-speerpunten een sterker landelijk en internationaal profiel uit te bouwen (zie bv. Gent en film).

3. Samen met de Vlaamse Gemeenschapscommissie willen we de gemeenten blijven stimuleren om volwaardig toe te treden tot het decreet op het lokaal cultuurbeleid. Bibliotheken blijven een belangrijke motor voor vernieuwing en verbreding in dit verband. We moeten volwaardig kansen geven aan het opnemen van de verantwoordelijkheden door de gemeenten en het verenigingsleven zelf en ondersteuning bieden waar nodig.

4. Vlaanderen investeert zelf ook in heel wat Brusselse cultuurhuizen (al dan niet met een landelijke of eerder Brusselse werking). Hier moet meer zichtbaarheid aan worden gegeven. Dit bepaalt immers in belangrijke mate de Vlaamse culturele identiteit van de stad (zowel voor inwoners als voor buitenstaanders).

5. Door het versterken van bestaande en ondersteunen van nieuwe culturele initiatieven moet Brussel het hart van de Vlamingen ‘veroveren’ (bv. evenementen zoals de Zinneke-parade, culturele invulling van autoloos Brussel, Broodje Brussel en Boterhammen voor de pendelaars…). Samen met de Vlaamse Gemeenschapscommissie en enkele Brusselse cultuurhuizen wordt hiervoor een strategisch plan ontwikkeld: welk Brussel tonen, waar, voor wie, hoe communiceren?

6. Zeker in een stad met veel oudere mensen en mensen van verschillende culturen kan een krachtiger beleid ontwikkeld worden ter versterking van het ‘oraal erfgoed’: via allerlei culturele initiatieven kunnen overleveringen, levensverhalen… van mensen opgenomen en verwerkt worden (boek, theater, CD’s met échte levensverhalen). Hier kunnen levensechte authentieke Brusselaars aan bod komen, maar er liggen ook heel wat interculturele kansen.

7. In het kader van het convenant met de Vlaamse Gemeenschapscommissie over de gemeenschapscentra wordt een tussentijdse evaluatie ingebouwd, om samen na te gaan of het niet nodig is om een sterkere diversiteit in het landschap op te bouwen. Belangrijk hierbij is dat de opdrachten voor de gemeenschapscentra op de eerste plaats mee gevoed worden door de behoeften van de buurt en het (potentieel) publiek ervan. Dat élk gemeenschapscentrum een bijzondere relatie met de verenigingen uit de omgeving moet onderhouden, staat buiten kijf, maar ook de andere opdrachten dienen voor elke centrum te worden verfijnd. We hechten veel belang aan de doelgroepen ‘jeugd’ en ‘ouderen’.

8. We gaan samen met de VGC na hoe vanuit het VCA-huis in Anderlecht een sterkere dienstverlening naar de Brusselse amateurkunsten-initiatieven kan worden opgezet.

9. Door een waaier van initiatieven moeten culturele drempels worden weggewerkt. In dit licht verdient de aanpassing van het systeem van Brusselse cultuurcheques wellicht aanbeveling: speelt hier niet te zeer het Mattheüseffect?

10. De beschaving van een stad wordt gemeten aan de mate waarin de inwoners ruimte hebben om zich op vrijwillige basis in te zetten, bijvoorbeeld in een gemeenschapscentrum of de bibliotheek. In dit verband is het ondersteunen van het verenigingsleven belangrijk. We willen samen met hen nagaan of dit naast de klassieke subsidiesystemen ook op andere manieren kan.

11. Samen met de volkshogeschool van Brussel (Citizenne) wordt een nieuw en breed educatief project voor alle Brusselaars ondersteund.

12. Ter bevordering van de culturele diversiteit gaan we na in hoeverre culturele instellingen kunnen worden aangemoedigd om – globaal gezien – meer aandacht te geven aan participatie (deelnemen) aan, tewerkstelling voor en het (mede)beheer van allochtonen.

5. Transversale aandachtspunten

5. 1. Continuïteit in het beleid

In de vorige legislatuur werden in de drie beleidsvelden belangrijke decreten goedgekeurd die de volgende jaren volop (gefaseerd) in werking treden en die het beleid ingrijpend zullen beïnvloeden. De nieuwe regelgeving zal er mede toe bijdragen dat een aantal van de in deze nota geformuleerde strategische doelstellingen effectief centraal komen te staan. De operationalisering en implementatie van de decreten, binnen de budgettaire mogelijkheden en door een overheid die welbewust selectief wil zijn, wordt voor de komende regeerperiode een cruciaal – en zelfs het cruciale – aandachtspunt. Daar wordt in dit hoofdstuk III bij de respectievelijke beleidsvelden dieper op ingegaan. Continuïteit in het beleid is een zaak van doelmatig bestuur en van een overheid die haar verantwoordelijkheid neemt en geeft, en die vertrouwen schenkt en inboezemt.

5. 2. Diversiteit in cultuur: een zaak van iedereen

Het streven naar meer diversiteit is een zaak van alle beleidsvelden, sectoren en actoren. Wat de Vlaamse overheid aangaat, staat een drievoudig streven voorop:
- De komende legislatuur willen we inspanningen leveren om zowel het *personeelsbestand* binnen de administratie als binnen de gesubsidieerde culturele instellingen meer heterogeen samen te stellen. De administratie Cultuur werkt een pilootproject Diversiteit uit en via het personeelsregistratiesysteem voor de culturele sector (RISC) zal worden nagegaan in welke mate we de diversiteit binnen de culturele instellingen kunnen registreren.
- Het *aanbod* moeten zodanig gedifferentieerd zijn dat zoveel mogelijk volwassenen en jongeren in Vlaanderen er zich in kunnen herkennen. Een heterogene samenstelling van formele beslissingsorganen van instellingen, verenigingen en de Vlaamse overheid zal daar op langere termijn zeker toe bijdragen. Ook het hanteren van criteria die een divers kwalitatief aanbod garanderen, is een interessante optie. Dit leidt tot een verrijking van het culturele leven in Vlaanderen.
- Ook op het vlak van *cultuurparticipatie* willen we evenredige kansen stimuleren. We zullen aandacht besteden aan een optimaal, evenwichtig spreidingsbeleid, bijvoorbeeld via de verdere implementatie van het decreet Lokaal Cultuurbeleid. We zullen ook nagaan waar en hoe we de kunst- en cultuurcreatie van diverse groepen in Vlaanderen kunnen stimuleren en zichtbaarder maken.

5. 3. Aandacht voor het instrumentarium dat leidt tot meer culturele competentie

5.3.1. Interdepartementale expertisecel Cultuur-Onderwijs

Het protocol Cultuur-Onderwijs zal leiden tot meer structureel overleg tussen de beide departementen. Adviesgroepen formuleerden al een aantal concrete voorstellen. Voor deze legislatuur staat de uitvoering daarvan op de agenda, met aandacht voor een verdere afstemming, harmonisering en transparantie van de regelgeving.
Belangrijk is dat er een plaats wordt gecreëerd waar de expertise van beide departementen en sectoren gebundeld kan worden en er een structurele dialoog ontstaat. We willen dan ook werk maken van de oprichting van een expertisecel Cultuur-Onderwijs, die o.m. de informatievoorziening en praktijkondersteuning naar de diverse actoren binnen Cultuur en Onderwijs op zich kan nemen. Een interdepartementale stuurgroep kan optreden als aansturend orgaan, bijgestaan door de bijbehorende adviesgroepen (cf. het protocol). Deze interdepartementale expertisecel bevindt zich binnen het departement Onderwijs. Ook Cultuur zal zich hiervoor inzetten.

5.3.2. Deeltijds kunstonderwijs

Met de collega's van Onderwijs zal ook overleg worden gepleegd om na te gaan hoe we kunnen samenwerken met het gemoderniseerde deeltijds kunstonderwijs en hoe we kunnen bijdragen tot een versterking van de cultuureducatie op school. Ook amateurkunstenorganisaties moeten gestimuleerd worden tot het opzetten van activiteiten die een brug slaan tussen onderwijs en cultuur en die de ver(stand)houding tussen het deeltijds kunstonderwijs en de amateurkunstensector ten goede komen.

5.3.3. Jongeren en cultuur

- Kinderen en jongeren participeren ten volle aan initiatieven binnen de kunsten, het erfgoed, het sociaal-cultureel werk. Zij nemen daarin niet alleen een receptieve houding aan, maar zijn zelf ook creatief en organiseren zelf. Het zijn ook producenten van cultuur. Het brede cultuurbeleid van de Vlaamse overheid moet erop gericht zijn kinderen en jongeren als volwaardige actor in het culturele landschap te erkennen en te honoreren. Diverse beleidsinstrumenten moeten worden geëvalueerd en indien nodig bijgestuurd in hun potentie om *kinderen en jongeren te erkennen als gebruiker, producent en mede-aanstuurder van cultuur*. Zo kan de regelgeving bijvoorbeeld intens worden gescreend op haar respect voor de vrijwilligers.
- Een cultuurbeleid, op welk niveau ook, houdt het best rekening met alle smaakprofielen. Ook hier is diversiteit het sleutelwoord, zowel in het programma- als in het ondersteuningsaanbod. Het beleid rond creatie moet ook impulsen geven om populaire cultuur en niet-westerse cultuurvormen te laten floreren. Ook deze vormen verdienen ondersteuning. Niet omdat dit een tussenstap zou zijn naar de professionele kunsten, maar vanuit respect voor deze cultuuruiting als een volwaardig stelsel van culturele en kunstzinnige uitingsvormen.
- In deze beleidsnota gaat de nodige aandacht naar het participatieverhaal. Het spreekt voor zich dat daarin ook kinderen en jongeren in beeld komen. Een kennismaking met cultuur en kunst op jonge leeftijd verhoogt de participatie op latere leeftijd spectaculair, ongeacht of ouders of school de kennismaking verzorgen.
- Voor jonge mensen is 'authenticiteit' – zichzelf kunnen zijn en ontwikkelen – de centrale waarde in hun leven. Het gevaar bestaat dan wanneer jongeren te bruusk worden toegeleid naar artistieke experimenten, en met de complexe vormen van cultuur, er een te grote onwennigheid optreedt die finaal leidt tot een afkeer van cognitief complexe cultuurvormen. De belangstelling voor en het appreciëren van kunst ontstaat maar uit het vermogen om met die kunst om te gaan.
- De intermediaire rol die het jeugdwerk kan spelen als cultuurtoeleider dient sterker uitgewerkt te worden.

5.3.4. Jeugd, bibliotheken en cultuurcentra

Bij de evaluatie van de uitvoering van de beleidsplannen in het kader van het lokaal cultuurbeleid zullen de initiatieven van bibliotheken en cultuurcentra naar jongeren en scholen in kaart worden gebracht. Op basis van dat overzicht kunnen dan bijsturende en stimulerende maatregelen worden voorgesteld om de samenwerking tussen onderwijs en cultuur te bevorderen.

5.3.5. Brede school: conceptontwikkeling

What's in a word?

Het veelbelovende concept van de 'brede school' werd tijdens de voorbije legislatuur onderzocht. Om tot een verdere implementatie ervan te komen moet het verder worden uitgeklaard.

Binnen en buiten de onderwijswereld wordt de brede school gezien als een conceptueel kader om op het lokale niveau het netwerk tussen actoren uit verschillende sectoren te duiden.

Gemeenschappelijke kenmerken van al die actoren zijn de bekommernis om de brede ontwikkeling en ontplooiing van het kind/de jongere enerzijds en het expliciet lokale karakter (gemeentelijk, wijkgebonden) anderzijds. Het netwerk kan bestaan uit scholen, initiatieven voor buitenschoolse kinderopvang, bibliotheken, buurtwerkingen, socio-culturele initiatieven, jeugdwerkinitiatieven, sportclubs, jeugdmuziekateliers en deeltijds kunstonderwijs, centra voor leerlingenbegeleiding, tal van jeugdzorgvoorzieningen enz.
Naargelang de plaats die men in het netwerk inneemt, heeft men er verschillende verwachtingen tegenover. Scholen zullen ongetwijfeld op de andere netwerkactoren rekenen om een deel van de pedagogische taken mee te dragen of mee in te vullen. Buurtinitiatieven zullen in het netwerk een versterking van het sociaal weefsel zien. Jeugdwerkers zullen het vooral gebruiken als rekruteringsbasis en als een praktische versterking van het lokale draagvlak.
Vanuit vogelperspectief zien wij vooral de totaliteit van de voordelen, eerder dan de vooropgestelde noden en verwachtingen van de verschillende initiatieven. We zien in het brede-school-netwerk een kans tot persoonlijke ontplooiing en gemeenschapsvorming én we willen niet blind zijn voor de mogelijkheden tot een efficiëntere inzet van het aanwezige potentieel.

De brede school en het cultuurbeleid

Voor het cultuurbeleid creëert de brede school verschillende opportuniteiten. Eerst en vooral biedt het concept een mogelijkheid tot erkenning van het informeel en niet-formeel leren. Daarin hebben niet-onderwijsactoren als het jeugdwerk en de socio-culturele sector een reputatie opgebouwd. Hun deskundigheid bij het aanleren van competenties, attitudes en vaardigheden wordt gewaardeerd. Het brengt actoren samen die zowel werken in de verplichte als in de vrije tijd. Het concept van de brede school biedt een mogelijkheid om een op elkaar afgestemd vrijetijdsaanbod te realiseren. Behalve kansen zijn er ook bedreigingen, zoals het mogelijks te sterk instrumentaliseren van niet-onderwijsactoren in functie van het leren.
De opportuniteiten zijn evenwel groter. Vanuit cultuur willen we samen met andere beleidssectoren het concept ‘brede school’ verder uitdiepen, theoretisch en in de praktijk. We willen meestappen in een vereenvoudiging en bredere afstemming van de Vlaamse regelgeving om lokale samenwerkingsverbanden impulsen te geven. We willen mee zoeken naar goede praktijkvoorbeelden en die bekendmaken. En in het kader van het protocol Cultuur-Onderwijs willen we zoeken hoe we gezamenlijke strategieën naar en ten voordele van kinderen, jongeren en alle buurtbewoners kunnen opzetten.

5.3.6. DIVA

Vanuit het Ministerieel Comité Vorming wordt het beleidsvoorbereidend en –uitvoerend werk inzake levenslang en levensbreed leren aangestuurd. Dit kadert in haar opdracht om de diverse opleidings- en vormingsinitiatieven beter op elkaar af te stemmen. De betrokkenheid van de administratie Cultuur zal, gezien het belang van dit overleg, in de toekomst worden uitgebreid.

5.3.7. Erkennen van Elders Verworven Competenties

Ook het debat m.b.t. het Erkennen van Elders Verworven Competenties moet in deze context in aanmerking worden genomen. Daarbij willen we bijzondere aandacht vragen voor een misschien ongewenste instrumentalisering van het sociaal-cultureel werk en de noodzaak om m.b.t de attestering duidelijkheid te creëren. Het is belangrijk dat bij het verkennen en vormgeven van een EVC-beleid de sectoren cultuur, jeugd en sport van nabij en op richtinggevende wijze betrokken worden. Wij zullen ons daarom duidelijk en met overtuiging

in dit debat positioneren, zodat er in nauw overleg met de betrokken sectoren een gedragen en duidelijk standpunt wordt ontwikkeld.

5.3.8. Een volwaardige rol voor kunsteducatieve organisaties

In het participatiebeleid is er een belangrijke rol weggelegd voor de kunsteducatieve organisaties. Zij kunnen bijdragen tot initiatieven voor kinderen en jongeren binnen alle kunstdisciplines en in het cultureel erfgoed. Kunsteducatieve organisaties kunnen ook een rol spelen als intermediair tussen het onderwijs en de kunst- en cultuurorganisaties, en moeten dus als een volwaardige partner in het debat en bij de afspraken tussen Onderwijs en Cultuur betrokken worden. Tegelijk moet het subsidiebeleid duidelijker uitgangspunten en criteria hanteren. De organisaties en initiatieven in dit veld worden op dit ogenblik immers via verschillende subsidiekanalen ondersteund.

5.4. Drempels slechten die de cultuurparticipatie belemmeren

5.4.1. Het belang van sociaal-artistieke initiatieven

Als cement van het samenlevingsgebouw moet cultuur ook een zaak zijn van kwetsbare groepen in de samenleving. Dat veronderstelt een sociale omkadering om het culturele potentieel van deze mensen aan te spreken. Vandaar het belang dat we hechten aan sociaal-artistieke initiatieven. Een recente tendens in de toenadering tussen de sociale en de artistieke praktijk is juist het opzetten van dergelijke initiatieven. De Vlaamse overheid ziet deze evolutie als een bijzonder aandachtspunt binnen de verschillende beleidsvelden.

5.4.2. Ondersteuning voor mensen die in armoede leven

We streven naar het vanzelfsprekend maken van cultuurparticipatie, ook voor mensen die in armoede leven. Hiertoe zullen we zowel financiële als inhoudelijke ondersteuning bieden aan projecten voor mensen in armoede. In dit kader onderzoeken we ook de mogelijkheid van niet-stigmatiserende kortingssystemen voor culturele, niet-commerciële activiteiten. Verder moet er aandacht worden besteed aan een afstemming met de federale wetgeving over cultuurparticipatie van armen via OCMW's.

5.5. Het cultuurbeleid en de openbare omroep

5.5.1. Culturele accenten in de nieuwe beheersovereenkomst

Wij zullen met de mediaoverheid in overleg treden om te pleiten voor de opname van de volgende accenten in de nieuwe beheersovereenkomst met de openbare omroep: het bereiken van een zo divers en breed mogelijk publiek, de aanvulling van het aanbod van de commerciële omroepen, kansen geven aan Vlaamse kunstenaars, de educatieve taak (niet in de zin van 'volksverheffing' maar eerder in de zin van aanvullend en levensbreed leren). Ook de samenwerking tussen de openbare omroep en het VAF en de wederzijdse verantwoordelijkheid in de ondersteuning van de televisiefilm en de bioscoopfilm moet in overleg uitgeklaard worden.

Het ligt zeker niet in de bedoeling van de cultuuroverheid om zich in te laten met het concrete televisieaanbod. Het is net de taak van de openbare omroep uit te zoeken hoe zij de vermelde kerntaken het best met eigen en aangepaste televisieformats kan vervullen.

5.6. E-cultuur: aandacht voor een veelzijdig gegeven

5.6.1. Een nieuwe cultuur?

E-cultuur vormt een integraal onderdeel van de uitdijende kennismaatschappij, die in toenemende mate functioneert op basis van digitale media. Men stelt vast dat de burger zich steeds meer tot het internet wendt als het informatiekanaal bij uitstek, in die mate dat wat niet op het internet terug te vinden is, voor velen niet bestaat. Maar er is meer: e-cultuur is geen

eenduidig gegeven en heeft veelvuldige implicaties. De rol en invulling van de culturele instelling of vereniging, van de participant én van het beleid wijzigt in een digitaliserende maatschappij. Digitale cultuur of e-cultuur is m.a.w. veel meer dan het digitaliseren van inhoud en de transmissie van data via mediakanalen zoals het internet.
Ecultuur zou men kunnen omschrijven als alle processen van expressie en betekenisgeving in het digitale domein. Het gaat om nieuwe mogelijkheden om cultuur te maken, te delen en te ervaren, om kennis en cultuur cross-disciplinair te verbinden en er actief deel van uit te maken. Het cultuurbeleid kan hierbij niet van op de zijlijn blijven toekijken.

5.6.2. Digitalisering in de beleidsvelden

In de diverse culturele disciplines zien we reeds de invloed en toepassing van digitale media:
- in de professionele kunsten wenden steeds meer kunstenaars zich tot multimediale expressievormen;
- de sociaal-culturele sector richt zich op het vergroten van de toegankelijkheid en de bibliotheek ziet haar traditionele functie verruimd tot een informatiebemiddelaar;
- in de cultureel-erfgoedsector zoekt men naar nieuwe vormen van ontsluiting en bieden de digitale media ook mede een antwoord op kerntaken zoals behoud en beheer. Denken we bijvoorbeeld aan registratie en langetermijnbewaring;
- in alle sectoren zien we dat de communicatieve, participatieve en educatieve mogelijkheden worden geëxploreerd. In de ontsluiting, distributie en visibilisering van cultuurproducten nemen de digitale media een steeds belangrijker rol in (DVD, internet, breedband).
De mate waarin de diverse (sub)sectoren de digitale media nu reeds toepassen is zeer verschillend en in Vlaanderen blijven de inspanningen veelal kleinschalig en weinig gecoördineerd.

5.6.3 E-doelstellingen

In de lijn van onze strategische doelstellingen (culturele eigenheid, participatie, internationalisering, professionalisering) willen we de eerste bouwstenen leggen voor een integraal beleid m.b.t. e-cultuur in Vlaanderen. Centrale uitgangspunten zijn: visievorming, deskundigheidsbevordering en -uitwisseling, coördinatie en fasering.
- Eén aandachtspunt vormt alvast het investeren in toegankelijkheid. Het is belangrijk dat er, in overleg met andere departementen zoals onderwijs en media, initiatieven worden gestimuleerd zowel voor infrastructuur en gebruik als voor opleiding. Het verminderen van intellectuele en mentale drempels is even belangrijk als het verhelpen van infrastructurele en technische noden. Doel is om de nieuwe informatie- en communicatietechnologieën laagdrempelig toegankelijk en ingeburgerd te maken. Vermeden moet worden dat bevolkingsgroepen van dit gebruik uitgesloten worden.

- Daarnaast staan vooral de langetermijnbewaring en de ontsluiting van een kwalitatieve en diverse culturele inhoud centraal. Daarbij gaat onze aandacht prioritair uit naar de mogelijkheden die digitalisering biedt in de cultureel-erfgoedsector (inclusief audiovisueel erfgoed). De resultaten van het onderzoek ‘Bouwstenen erfgoed digitaal’ zullen daarbij eerste suggesties aanleveren voor een overkoepelende visie op en een plan van aanpak voor digitale Cultuur in Vlaanderen. Daarbij mogen de kruisbestuivingen met andere creatieve sectoren niet uit het oog verloren worden. Waar noden gemeenschappelijk kunnen worden aangepakt, dient dat ook te gebeuren. Strategische allianties tussen culturele instellingen en actoren staan centraal, maar ook tussen de culturele sectoren, de onderzoekswereld, het onderwijs en het bedrijfsleven. In dat verband zullen ook de mogelijkheden voor cultuur worden geëxploreerd van het recent opgerichte Interdisciplinair Instituut voor Breedbandtechnologie.

- Gezien de ontwikkelingsfase waarin we ons bevinden, zien we een aantal ingrepen als noodzakelijk om een duurzaam effect te realiseren. Projecten digitaal erfgoed zullen ervaringen moeten uitwisselen en (sub)sectorale samenwerkingsprojecten en –verbanden krijgen prioriteit. Kleinere experimenten blijven mogelijk in het kader van het stimuleren van innovatie en creativiteit, maar ze dienen gekaderd te worden in een integrale visie. Bovenal is er nood aan doordachte investeringen die de diverse (sub)sectoren ten goede komen. Dat dient zich ook te uiten in de subsidieaanvragen. De nood aan wetenschappelijk onderzoek over de verschillende deelaspecten is manifest en we willen hier dan ook de nodige inspanningen voor leveren.

- De internationale ontwikkelingen binnen Europa – en volgens Europese afspraken – dienen op de voet te worden gevolgd en vertaald naar de Vlaamse context. Internationale expertise en uitwisseling zijn van cruciaal belang voor de kwaliteitsvolle en professionele uitbouw van een integraal beleid op het vlak van e-cultuur. In dat kader zullen we de noodzaak, haalbaarheid en concrete invulling van een Vlaams kenniscentrum voor digitale cultuur onderzoeken.

- Ten slotte zal het beleid ook ruimte creëren voor digitale creatie, zodat de competenties in het kunstenonderwijs en in het cultuurveld zelf op een meer gestructureerde manier kunnen worden bevorderd.

5.7. Een drie-eenheid: deskundigheidsbevordering, kwaliteitszorg en professionalisering

De bevordering van de deskundigheid, een hogere graad van professionalisering (beleidsplanning, omkadering, management) en een toegenomen zorg voor kwaliteit (inhoudelijk en zakelijk) moeten in het cultureel beleid continu in de aandacht staan. Er moet daarbij naar een evenwicht worden gestreefd tussen kwantitatieve en kwalitatieve criteria. Het staat buiten kijf dat de impact op de productie, de presentatie en de participatie belangrijk is. De mate waarin er op dit vlak reeds resultaten zijn geboekt, verschilt sterk van sector tot sector. Met name in de podiumkunsten en de muziek zijn ze belangrijk. Elders gaat de nieuwe regelgeving uit van een voldoende mate van professionaliteit, maar moet de ingezette beweging nog worden versterkt.
Als overheid die voortdurend moet kiezen, zal het Vlaamse beleid criteria in verband met deskundigheid, kwaliteit en professionaliteit zwaar laten doorwegen, zonder daarbij onredelijke eisen te stellen aan sectoren die hier nog een weg te gaan hebben en rekening houdend met de beschikbare middelen. Ze zal gerichte instrumenten aanreiken om op dit vlak vooruitgang te boeken. Dit alles mag niet leiden tot een verdere verzwaring van de planlast! Dit aspect komt in deze Beleidsnota verder aan bod in de respectieve beleidsvelden.

5.8. Internationalisering

Het internationaal cultuurbeleid is zowel een zaak van de sectorspecifieke domeinen als van een meer transversale benadering. Meer beleidsveldgebonden aspecten i.v.m. internationalisering vindt men in de betrokken hoofdstukken. Hier focussen we op de transversale aspecten.

5.8.1. Multilateraal

- We willen actief bijdragen aan een multilaterale werking door met een sterke vakaanwezigheid deel te nemen aan werkgroepen binnen de Benelux, de Europese Unie, de Raad van Europa en Unesco. Het deelnemen aan internationale activiteiten, fora en programma’s biedt inspiratie en vormt een klankbord voor cultuurwerkers, beleidsmakers en -uitvoerders. Het stimuleert ook de doorbraak van onze artiesten. Concrete EU-programma’s zijn onder meer Cultuur 2000, EU-Jeugdprogramma en Grundtvig voor de niet-formele

volwassenenvorming… Het deelnemen aan Europese programma's zal via informatiedagen, ervaringsuitwisseling en aanmoedigingssubsidies gestimuleerd worden. Samenwerking met de administratie Buitenlands Beleid en met de andere Gemeenschappen dringt zich op.
- In dit kader dient ook de werking van het Cultureel Contactpunt worden uitgebreid. De daar aanwezige expertise en informatie zal verder worden uitgebouwd voor de diverse EU-programma's en voor de initiatieven die door Unesco worden gelanceerd en die relevant zijn voor het culturele veld. Ook de diverse steunpunten moeten hier een rol in spelen.

5.8.2. Internationale communicatie

We willen ruimte creëren voor gestroomlijnde internationale cultuurpromotie en zichtbaarheid voor alle sectoren (ook de amateurkunsten). Het opzetten van een meertalige website over het Vlaams (internationaal) cultuurbeleid past in dit opzet.

5.8.3. Een cultureel akkoord met de Franse Gemeenschap

We willen tijdens deze legislatuur werk maken van een cultureel akkoord tussen de Vlaamse en de Franse Gemeenschap, mits het territorialiteitsprincipe wordt gerespecteerd. Een intensieve, structurele en duurzame samenwerking wordt op dit moment verhinderd door het ontbreken daarvan. Niettemin is het duidelijk dat er in de culturele praktijk, vooral in de Brusselse context, aanzetten tot samenwerking merkbaar zijn.

5.8.4. Bilateraal: Nederland als bevoorrechte partner

De Vlaams-Nederlandse relaties zullen worden geëvalueerd met het oog op hun actualisering. Dat kan gebeuren binnen het institutionele kader van de twee grote verdragen (Taalunieverdrag en het Cultureel Verdrag). Doel is het beter afstemmen van het beleid en de instrumenten op de noden en evoluties in de diverse beleidsvelden.
- Onze taal, het Nederlands, verdient een actieve aandacht. Wij beschikken als Vlaamse overheid over goede instrumenten om in Vlaanderen en in Nederland de taalgevoeligheid te stimuleren en te verfijnen. Samen met mijn bevoegde collega's zullen wij aandacht vragen voor taal in onderwijs en media. Onze dialecten moeten worden beschermd als levende monumenten van onze rijke diversiteit. Om dit te realiseren steunt de Vlaamse overheid instituten als de Nederlandse Taalunie, de KANTL of het Vlaams Centrum voor Volkscultuur.
- Uit het rapport 'Zorg voor de taal — Evaluatie van de Nederlandse Taalunie' (januari 2004) nemen we de aanbevelingen ter harte. Daaruit blijkt dat het Taalunieverdrag een onmisbaar element blijft voor het bewaren en versterken van de positie van de Nederlandse taal en letteren. We zullen een gesprek opstarten om het Taalunieverdrag aan te passen aan de staatshervorming in België en af te stemmen op andere bestaande verdragen tussen Vlaanderen en Nederland.
- De samenwerking met Nederland blijft ook op het vlak van het letterenbeleid een aandachtspunt. De Nederlandse Taalunie ving vanaf 2003 een nieuwe beleidsperiode aan waarvoor de volgende prioriteiten werden vastgelegd: de ondersteuning van het onderwijs Nederlands in het buitenland; het beheer en onderhoud van digitale taalbestanden; het sociaal taalbeleid en het gebruik van ICT in het onderwijs Nederlands en de verdere ontwikkeling van een gemeenschappelijk letterenbeleid. Verder zullen we vragen om het gebrek aan bekendheid van de Taalunie om te buigen. Een communicatieplan moet de activiteiten van de Nederlandse Taalunie beter bekend en zichtbaarder maken.
- Vanaf 2005 gaat er bijzondere aandacht naar het cultureel erfgoed, onder meer dankzij de oprichting van de werkgroepen 'Roerend erfgoed in en buiten de musea', 'Opleiding en Vorming', 'Onroerend erfgoed' en 'Ontsluiting en digitalisering'. Hun voorstellen kunnen, als er voldoende budgettaire ruimte is, leiden tot een meer duurzame en intensieve samenwerking.

- De werking van het Vlaams-Nederlands Huis zal tijdens deze legislatuur verder worden uitgebouwd met het oog op nog meer uitwisseling tussen Vlaanderen, Nederland en Europa. Het Huis richt zich op het stimuleren van het gesprek tussen de Europese Unie en haar burgers. Het zal in dat licht onder meer voorzien in de behoefte aan informatieverstrekking over Nederland en Vlaanderen en aan dienstverlening.
- Evoluties en trends in de muziek- en podiumsector moeten leiden tot een analyse en evaluatie van de huidige instrumenten in het kader van de Vlaams-Nederlandse samenwerking (Vuurtorens, 1000 watt-prijs, theaterfestival, VTI-TIN).
- In het beleid ten aanzien van buurland Nederland is voor de Stichting Brakke Grond een rol als promotor en katalysator weggelegd. Deze instelling, die intussen in de 'gestalte' van een Stichting actief is, staat symbool voor en is instrument van een dynamisch, transparant en vernieuwd beleid.

5.8.5. Bilateraal: de samenwerking met Zuid-Afrika

In het bilaterale cultuurbeleid wordt er in partnerships van evenwaardigheid en uitwisseling tussen gelijken samengewerkt met landen, regio's en gemeenschappen waarin cultuur wordt ingezet als instrument tot ontwikkeling van democratische processen. Dat gebeurt door het opstarten van Vlaamse samenwerkingsprogramma's of culturele akkoorden (met cultuurbudgetten). Momenteel is er een intense culturele samenwerking tussen Vlaanderen en Zuid-Afrika. Die wordt bestendigd. Een van de prioritaire projecten is het 'local cultural policy'-project. Dat beoogt het ontwikkelen van een lokaal cultuurbeleid in zes lokaliteiten in Zuid-Afrika. Recente beleidsontwikkelingen in Vlaanderen, meer bepaald het decreet op het lokaal cultuurbeleid, worden dus als referentiepunten gehanteerd bij de uitbouw van het lokaal cultuurbeleid in Zuid-Afrika.

5.8.6. Bilateraal: buurregio's

Binnen de interregionale samenwerking met enerzijds Nord-Pas de Calais en anderzijds Noordrijn-Westfalen worden concrete impulsen gegeven om vanuit de regionale identiteit nieuwe en duurzame samenwerkingsverbanden te creëren. Die moeten leiden tot een supra-regionaal kader voor de promotie van cultuur, jeugd en sport.
- De contacten met Noordrijn-Westfalen beleefden onder de vorige legislatuur een snelle start maar focussen op dit ogenblik vooral op samenwerkingsprojecten binnen de diverse kunstendisciplines. Het is onze wens om deze samenwerking meer institutioneel uit te bouwen, zodat er duurzame links kunnen worden geconstrueerd op het artistieke, socio-culturele, politieke en ambtelijke niveau.
- Met de regio Nord-Pas de Calais zal de intentieverklaring over cultuur, die in 2003 werd ondertekend, verder worden gerealiseerd. Belangrijkste elementen van deze verklaring zijn:

1. het realiseren van gemeenschappelijke artistieke projecten
2. samenwerking aan de Europese constructie en synergie met andere Europese regio's
3. het onderzoeken van de realisatie van een grensoverschrijdende kunstenbiënnale
4. de samenwerking tussen steden en gemeenten intensifiëren

Om deze doelstellingen te realiseren worden in vaste werkvergaderingen en seminaries bilaterale netwerken tussen cultuurbemiddelaars en ambtenaren opgebouwd. Die moeten het voor artiesten, kunsten- en cultuurcentra mogelijk maken om permanent gezamenlijke projecten uit te bouwen. In dat verband zullen we werken aan een gemeenschappelijk advies- en subsidiekader. Onze werking zal zich ook concentreren op het uitbouwen van multilaterale samenwerkingsprojecten tussen beide regio's en derde regiopartners, zodat het gebruik van EU-middelen gefaciliteerd wordt.
Ten slotte zal aandacht gaan naar de uitbouw van een mondiaal netwerk met de partners van de respectievelijke regio's in de wereld.

5.8.7. Andere bilaterale partners

Er is een sterke vraag vanuit Marokko om tot intense uitwisselingen te komen die aanzetten tot reflectie over cultuur en identiteit en subsidiair over het maken van coproducties. Dit alles kan in samenwerking met de Marokkaanse gemeenschap in Vlaanderen. Deze vraag dient te worden bestudeerd en desgevallend gehonoreerd. In latere instantie kan worden gedacht aan Turkije, de nieuwe lidstaten van de EU, Japan en China. Die laatste zullen in de nabije toekomst een grote rol spelen op het vlak van de kunsten. Het buitenlandbeleid wordt afgestemd op de maatschappelijke evoluties in de betrokken landen en in Vlaanderen
De concentratie van het internationaal cultuurbeleid en van de activiteiten op een aantal landen en regio's, door middel van samenwerkings- of culturele akkoorden, garandeert een grotere duurzaamheid en staat borg voor minder versnippering.

5.8.8. Het reglement Subsidiëring van Culturele Projecten

Het Reglement voor Subsidiëring van Culturele Projecten met een Internationale Weerklank zal tijdens de legislatuur aan een grondige evaluatie worden onderworpen en bijgesteld waar nodig.

5.9. Naar een optimale bestuursstructuur (bovenbouw)

De steunpunten hebben tijdens de laatste jaren een grote ontwikkeling beleefd. Die verliep niet altijd planmatig en resulteerde in het huidige gedifferentieerde karakter van het steunpuntenlandschap. Als beleid staan we voor de uitdaging om verder werk te maken van een heldere taakomschrijving per steunpunt, in samenspraak tussen veld en overheid, om de prioriteiten duidelijk af te wegen en om waar mogelijk constructieve samenwerkingsverbanden af te sluiten.
Dit wordt een belangrijk aandachtspunt, dat tegelijk de vraag oproept naar een reflectie over de volledige eigen bestuursstructuur. Om verschillende redenen moeten we de rol en de taken van alle geledingen van de bestuursstructuur durven herdefiniëren: de kerntakendiscussie in het kader van het project Beter Bestuurlijk Beleid, de grote ontwikkeling van het aantal steunpunten, de meest efficiënte aanwending van gemeenschapsmiddelen en het ruime en algemene karakter van de dienstverlening aan de culturele sector.

Er zal werk gemaakt worden van een open overleg tussen alle geledingen van de bestuursstructuur met als doel een consensus te bereiken over de afbakening van de kerntaken en de operationele doelstellingen van de cultuuroverheid, met tevens een oplijsting van nodige competenties. Een reflectie over het algemene organigram, de personeelsbezetting en de uitgeoefende functies (zowel bij de administratie, de steunpunten als de fondsen) moet de afstemming van de huidige werking op de gestelde kerntaken en operationele doelstellingen evalueren. Op basis daarvan zal getracht worden de totale werking te optimaliseren door een betere onderlinge taakverdeling, door integratie of betere afstemming van zakelijke en logistieke functies (rationalisering), door de bevordering van overleg en samenwerkingsafspraken en door het opvoeren en aanvullen van competenties. Hiervoor dient een gefaseerd stappenplan opgesteld te worden dat met de nodige geleidelijkheid moet worden geïmplementeerd.

5.10. De culturele infrastructuur

- Het opstellen van een inventaris en een meerjarenplan voor het onderhoud van de eigen gebouwen en de supervisie van de uitvoering ervan ten behoeve van het FoCI worden toevertrouwd aan een 'facility manager' (extern of intern). Die draagt ook de verantwoordelijkheid voor de renovatie- en uitbreidingsprojecten waarover met de afdeling

Gebouwen van de Vlaamse Gemeenschap of met externe partners duidelijke contracten zullen worden afgesloten.
Hiermee lenigen we een duidelijke nood: de coördinatie van alle FoCI-dossiers op bouwtechnisch en financieel vlak vanuit de administratie Cultuur zelf, naast de bestaande administratieve afhandeling ervan.
- De renovatie en uitbreiding van de eigen infrastructuur wordt afhankelijk gemaakt van de omvang en de inhoud van de opdracht die aan de gebruiker wordt toevertrouwd. Omdat deze gebruikers voornamelijk (eigen) grote culturele instellingen zijn, moet men hier teruggrijpen naar het operationele beleidsplan voor deze instellingen.
- Prioritaire sectoren voor de subsidiëring van bovenlokale sectorale infrastructuur: in de vorige legislatuur lag de prioriteit bij de kunstencentra, de muziekclubs, de muziekeducatieve organisaties en de jeugdinfrastructuren met bovenlokaal belang. Deze prioriteit zal worden geëvalueerd en zo nodig geherformuleerd worden.
- Grote infrastructuurprojecten van derden: door hun grootschaligheid en financiële implicaties betreft het hier complexe dossiers, die een grondige studie vereisen van de infrastructurele noden, zowel per sector als per regio.

5.11. Een overlegstructuur voor architectuur

Architectuur is een bij uitstek transversaal gegeven. Met het oog op een geïntegreerd en integraal beleid dat aandacht heeft voor de culturele en kwalitatieve aspecten van architectuur moet een interdepartementale overlegstructuur worden uitgebouwd waaraan de diverse spelers die met architectuur bezig zijn, participeren: de Vlaamse Bouwmeester, Economie, Ruimtelijke Ordening, Onderwijs, Cultuur, Monumentenzorg, Welzijn.

5.12. Naar een beleid dat op reflectie en kennis is gebaseerd

Het wetenschappelijk onderzoek heeft een brede functie in een hedendaagse cultuurbeleid en speelt een belangrijke rol in het ontstaan van een gefundeerd cultuurdebat in Vlaanderen. De voorbije jaren is de roep om een meer reflectief cultuurbeleid veelvuldig herhaald. Reflectiviteit is belangrijk omdat het veelomvattende Vlaamse cultuurbeleid wordt geconfronteerd met complexe maatschappelijke thema's en uitdagingen waarvoor zelden eenduidige oplossingen bestaan.
Reflectiviteit kan op verschillende wijzen worden bereikt: door een debatcultuur bij de overheid, in het veld en bij het brede publiek over de nieuwe en bestaande regelgeving en het beleid in het algemeen, door de organisatie van een staten-generaal, door het debat dat gepaard gaat met publicaties, door de inbreng van de steunpunten. Belangrijk zijn ook de resultaten van wetenschappelijk onderzoek: die moeten zowel beleidsmakers, steunpunten als het veld debatstof en inspiratie aanleveren om op een verruimde wijze om te gaan met het cultuurbeleid.

5.12.1 Doelstellingen

We willen dan ook verder aandacht besteden aan een kennisgebaseerd en reflectief cultuurbeleid in al zijn facetten, en in het bijzonder aan wetenschappelijk onderzoek en gegevensregistratie in het kader van de beleidscyclus. Die laatste leveren de noodzakelijke input voor verder wetenschappelijk onderzoek. Zowel de participatie- en de productiekant als het mappingonderzoek moeten de nodige aandacht krijgen. Dankzij toegepast sectoraal onderzoek kunnen we de sectorale ontwikkelingen in kaart brengen en gerichte en onderbouwde beleidsmatige acties ondernemen. De diverse beleidsvelden moeten in elk geval oog (blijven) hebben voor publieksonderzoek.

5.12.2. Algemeen

In de context van de verwachte verhoging van de budgetten voor wetenschappelijk onderzoek (de '3%-norm') willen we dat er met het extra geld voldoende aandacht gaat naar doorgedreven investeringen in onderzoek in het algemeen en in het bijzonder naar een aantal nog weinig ontwikkelde beleidsthema's die veelal een internationale dimensie hebben. De humane wetenschappen moeten, budgettair gezien, een meer evenwichtige plaats krijgen naast de exacte wetenschappen.

5.12.3. De universitaire steunpunten

De universitaire steunpunten Re-Creatief Vlaanderen en Sport, Beweging en Gezondheid moeten op termijn kunnen uitgroeien tot interdisciplinaire studiecentra van internationaal niveau, waar een verdere opbouw van wetenschappelijke expertise kan worden gerealiseerd, vooral op het vlak van beleidsgericht onderzoek. In het jeugdonderzoek is een belangrijke rol weggelegd voor het interuniversitair JeugdOnderzoeksPlatform. De aansturing van deze (inter)universitaire steunpunten en hun huidige werking moeten tijdens deze legislatuur geëvalueerd worden.

5.12.4. Longitudinaal participatie- en tijdsbudgetonderzoek

Waarom mensen al dan niet aan cultuur en kunst participeren en wat de specifieke verschillen zijn tussen verschillende groepen, moet verder in kaart worden gebracht. De meerwaarde van dit onderzoek (door Re-Creatief Vlaanderen) wordt in grote mate bepaald door het longitudinale karakter ervan. Evoluties in cultuurparticipatie in Vlaanderen worden op die manier duidelijk in kaart gebracht en de overheid kan op basis van deze objectiveerbare gegevens haar participatiebeleid evalueren en heroriënteren. Het belang van herhaald onderzoek is ook cruciaal voor de gegevens die worden gegenereerd in het tijdsbudgetonderzoek door de TOR-groep (VUB). In het kader van het belang van een (vrije)tijdsbeleid zullen wij dit in 1999 opgestarte Vlaamse onderzoek bestendigen en daarin een coördinerende rol opnemen.

5.13. Werkgelegenheid

5.13.1. Afstemming van subsidies en regelgeving

Tijdens de vorige legislatuur zijn de werknemers die onder het zogenaamde 'DAC-statuut' vielen binnen de sector Cultuur zo goed als allemaal geregulariseerd. De komende jaren moet er verder werk gemaakt worden van de afstemming van de subsidies die via dit kanaal verdeeld worden met de bestaande regelgeving. Zonder dat dit ten koste gaat van de werkgelegenheid moeten de subsidies geleidelijk aan ingepast worden in de logica van het cultuurbeleid. Tegelijk moet erover gewaakt worden dat eventuele nieuwe intersectorale akkoorden afgesloten worden op een voor dit beleidsdomein logische manier.

5.13.2. Maatregelen en projecten implementeren en breder verspreiden

De bestaande maatregelen in het kader van tewerkstelling en vrijwilligerswerk worden verder geïmplementeerd. Projecten in het kader van culturele diversiteit (zoals het project Cordoba) krijgen in dit verband bijzondere aandacht en worden breder verspreid over de sector.

5.13.3. Onderzoek naar cultuur en werkgelegenheid

Er is een absolute noodzaak aan ruimere en diepgaandere kennis van het tewerkstellingsfacet van het cultuurbeleid. Dat is zowel in de gesubsidieerde als de niet-gesubsidieerde sector een niet gekend en dus miskend gegeven. Wil men de impact van beleidsbeslissingen in al hun consequenties kunnen inschatten, dan is een verdere competentieopbouw hierover een absolute voorwaarde. Dit mag niet leiden tot de economische instrumentalisering van het

cultuurbeleid tot ‘tewerkstellingsbeleid’, maar het kan dat cultuurbeleid wél anders in beeld brengen dan als een louter subsidiebeleid.

5.14. Kunstenloket

Op het vlak van informatieverstrekking inzake het sociaal statuut en fiscaliteit is een belangrijke rol weggelegd voor het Kunstenloket, de opvolger van de Helpdesk Kunsten. Het Kunstenloket wordt gezamenlijk aangestuurd door werkgevers, werknemers en steunpunten en moet een aanspreekpunt worden voor kunstenaars uit alle mogelijke disciplines. Zowel professionals als semi-professionals en ‘zuivere’ amateurs moeten er terechtkunnen met hun vragen over hun specifieke sociale situatie. Daarnaast moet het Kunstenloket ook een rol spelen bij het overleg over de verdere ontwikkeling en verfijning van het statuut van de kunstenaar en moet het een belangrijke databank worden waar informatie wordt verzameld en ontsloten over de groei en de ontwikkeling van de artistieke werkgelegenheid in Vlaanderen. Voor deze laatste opdracht zal het Kunstenloket nauw samenwerken met de administraties Cultuur en Media van de Vlaamse Gemeenschap. Het Kunstenloket zal vanuit zijn specifieke eigenheid grote inspanningen leveren om de verruiming van het sociaal overleg naar alle kunstsectoren te bevorderen.

5.15. Vrijwilligerswerk

In het kader van het respect voor de eigenheid op elk niveau (vrijwilliger, semi-professioneel, professioneel) van de cultuurbeleving en -creatie zullen we zoeken naar een correcte ondersteuning van elk segment op de juiste bestuursniveaus. Dit willen we verder onderzoeken in het kader van het kerntakendebat.

5.16. Culturele industrieën: werkgroep, analyse, mogelijke nieuwe beleidsinstrumenten

Op korte termijn wordt, in samenwerking met het departement Economie, een intersectorale en interdepartementale werkgroep opgericht die zich zal buigen over de problematiek van de vrijetijdseconomie, en meer in het bijzonder van de culturele industrieën. De werkgroep zal de materie beleidsmatig analyseren en de mogelijkheden van nieuwe beleidsinstrumenten exploreren. Deze instrumenten kunnen enerzijds betrekking hebben op de uitdagingen die uitgaan van de mondiale conglomeraten en anderzijds op de structurele noden en de impulsen die eigen zijn aan de Vlaamse situatie. Zo kunnen worden onderzocht: fiscale (bv. tax shelter), financiële (bv. culturele investeringsmaatschappij) en logistieke (bv. het ter beschikking stellen van infrastructuur) instrumenten, investeringen in creatief talent, opleiding enzovoort. De ontwikkeling van dit initiatief zal gebeuren in nauw overleg met het departement Economie. Ook met de federale overheid moet de dialoog over de ondersteuning van de culturele industrieën worden op gang getrokken, omdat vele mogelijke faciliterende en flankerende maatregelen tot de bevoegdheid van dat bestuursniveau behoren.

5.17. Het vrijetijdsbeleid

5.17.1. De vrijetijdswinkel: een samenwerking tussen cultuur, jeugd, sport en toerisme

Om het concept ‘vrijetijdswinkel’ en dus een optimaal geïntegreerde onthaalfunctie (informatie, bemiddeling, reserveringen, zowel front office als back office) vorm te geven moet er gestreefd worden naar een overkoepelende dienstverlening voor de hele vrijetijdssector. De vrijetijdsparticipant is niet langer gediend met een afzonderlijk toeristisch infokantoor, een aparte cultuurwinkel of een eigen sportlijn. Een intensere samenwerking - zowel op Vlaams als op provinciaal en lokaal niveau – tussen cultuur, sport en toerisme dringt zich hier dan ook op. Doel is faciliteren eerder dan sensibiliseren.

Cultuur, sport en toerisme zijn echter geen synoniemen. Elke sector heeft zijn eigen doelstellingen, specifieke doelgroepen en prioritaire aandachtspunten. Dit impliceert dat bijvoorbeeld voor marketing en promotie de wegen van deze sectoren grotendeels uit elkaar lopen. Wat de onthaalfunctie betreft, is een meer optimale en verdergaande samenwerking best mogelijk en zelfs noodzakelijk, hoewel duidelijk is dat ook hier voor elke sector eigen accenten gelden die gerespecteerd moeten worden. Wat cultuur en sport betreft, betekent dit bijvoorbeeld een bij voorkeur zo breed mogelijke invulling van het aanbod en het product, inclusief sociaal-cultureel werk, top- en breedtesport, erfgoed in al zijn aspecten, amateurkunsten… De vrijetijdswinkel gaat zowel over het tijdelijke als het permanente en structurele aanbod, ongeacht of dit aanbod van lokaal, regionaal, nationaal of internationaal belang is en of het bijvoorbeeld topevenementen, grote instellingen dan wel een minder toegankelijk of sociaal-cultureel aanbod betreft. Van belang is eveneens de afstemming met en wisselwerking tussen andere instellingen en diensten (bijvoorbeeld op gemeentelijk niveau tussen jeugd-, sport-, cultuurdienst en bibliotheek). Ook intergemeentelijke samenwerking behoort tot de mogelijkheden. Van een gemeenschappelijk concept en traject kan slechts sprake zijn wanneer dit in de praktijk ook gemeenschappelijk en in gelijkwaardigheid met toerisme en eventueel andere sectoren ontwikkeld wordt.

5.17.2. Evenementen

Grootschalige cultuurevenementen kunnen drempelverlagend werken en de spreiding van kunst en cultuur bevorderen. Het is evident dat er op dit vlak intens wordt samengewerkt door Toerisme en Cultuur, met dien verstande dat er sprake is van gelijkwaardigheid in het partnership en dat cultuur niet louter en alleen als ‘instrument’ dienstdoet om ‘volk op de been te brengen’. Dit veronderstelt een beleidskader met duidelijke criteria en afspraken over de bevoegdheidsverdeling.

5.18. Cultuurprijzen

De jaarlijkse toekenning van de cultuurprijzen moet na de herstructurering ervan in 2003 een belangrijk symboolmoment worden voor de hele sector en bijdragen tot een positieve publieksappreciatie. We denken dat deze prijzen nog een groot groeipotentieel hebben en dat ze kunnen uitgroeien tot een belangrijk mediamoment voor het cultuurleven in Vlaanderen.

IV. Financiën

Tijdens de vorige legislatuur werden in de drie cultuurdomeinen grote decretale hervormingen doorgevoerd. Dat verhaal is intussen voldoende bekend en hoeft in het kader van dit afsluitend hoofdstuk niet opnieuw verteld te worden. Tijdens deze legislatuur plannen we geen nieuwe ingrijpende hervormingen. Waar nodig zullen we de bestaande decreten verfijnen en eventueel corrigeren, maar in geen van de drie domeinen kondigt zich een herziening ten gronde aan.
Dit impliceert geenszins dat er ons in de komende legislatuur geen belangrijk werk wacht. In de voorbije jaren werden de structuren van het huis opgetrokken: de muren staan recht, de daken zijn gelegd, de ruwbouw is af. Nu moet het huis bewoonbaar gemaakt worden. Een eindeloze stroom vakmensen moet nu aan de slag. Allemaal zullen ze hun eigen, specifieke bijdrage leveren, waardoor op het einde van de rit de bewoners comfortabel gehuisvest zijn in een woning waarin het goed vertoeven is.

Een realistisch groeipad

De implementatie van de nieuwe decreten zal niet alleen inhoudelijk en organisatorisch maar ook financieel een zware klus worden. Tijdens diverse besprekingen in het parlement en hoorzittingen met de sectoren werd steeds weer de vraag herhaald of de Vlaamse Gemeenschap voldoende middelen wil vrijmaken om al deze decreten op een werkbare manier uit te voeren. Die vraag zal nu moeten worden beantwoord. In de aanloop naar de verkiezingen werd door diverse vertegenwoordigers van de democratische partijen steeds weer benadrukt dat het aandeel cultuur, jeugd en sport binnen de Vlaamse begroting moet worden verhoogd. Wij zijn niet blind voor de noden van de andere sectoren en we hebben bij de start van deze regering bewezen dat we ons deel van de verantwoordelijkheid willen opnemen in budgettair moeilijke periodes, maar we pleiten zeer nadrukkelijk voor een realistisch groeipad in de komende jaren.

Daarmee is het eerste luik geschetst van ons financieringsplan. Zonder bijkomende middelen kunnen we niet slagen. Ambitieuze decreten, zoals het Kunstendecreet, het decreet Lokaal Cultuurbeleid, het Erfgoeddecreet en Topstukkendecreet zullen vanaf 2006 belangrijke financiële impulsen nodig hebben. Niemand betwist nog dat het cultuurleven een centrale rol speelt bij de bevordering van de verstandhouding en het wederzijdse begrip tussen de mensen. Daarom moet men met overtuiging en visie in dat cultuurleven durven investeren.

De middelen optimaal besteden

Een pleidooi voor nieuwe middelen moet altijd gepaard gaan met een grondige evaluatie van het gebruik van de bestaande middelen. Die evaluatie is eigenlijk gemaakt tijdens de vorige legislatuur, toen de hele sector tegen het licht is gehouden en ten gronde werd geanalyseerd. De oefening moet regelmatig herhaald worden en dat zullen we ook tijdens deze legislatuur blijven doen. Waar mogelijk zullen we zoeken naar samenwerkingsverbanden, zodat de bestaande middelen efficiënter kunnen worden aangewend. Dubbele bestedingen en bestedingen waarvan het belang niet langer duidelijk is, zullen rigoureus worden geschrapt. We verwachten niet dat deze oefening een enorme budgettaire ruimte zal genereren. Dat zou, gezien de relatieve schaarste van de middelen, erg verbazend zijn. Maar precies vanwege die schaarste is uiterste zorgvuldigheid aangewezen. Daartoe willen we ons met grote overtuiging engageren.

Keuzes maken

Maar zelfs met een impuls van nieuwe middelen en met een optimale besteding van de bestaande middelen zullen wij naar alle verwachtingen geconfronteerd worden met een vraag die de mogelijkheden verregaand overtreft. Op dit moment legt men in de kunstensector de laatste hand aan de beleidsplannen die eerstdaags in het kader van het Kunstendecreet moeten worden ingediend. We weten nu al met grote zekerheid dat er een enorm aantal aanvragen op ons afkomt. Ook in de uitvoering van de decreten op het lokaal cultuurbeleid en op het erfgoed is de respons ontzettend groot en moeten we vaststellen dat we het voorgestelde groeiritme onmogelijk kunnen volgen. Dat wijst erop dat de Vlamingen, zowel individueel als in hun verenigingen, massaal gebruik willen maken van de kanalen die we hebben gecreëerd en van de voorzieningen die we in het leven hebben geroepen. Zoveel enthousiasme is hartverwarmend maar heeft ook een keerzijde. Het is nu al duidelijk dat de Vlaamse regering keuzes zal moeten maken en niet zal kunnen ingaan op elk nieuw beleidsplan en elke ambitie. Dat zal zonder enige twijfel frustratie teweegbrengen en bittere commentaren uitlokken, maar dat lijkt in de gegeven omstandigheden onvermijdelijk. Het spreekt voor zich dat we zullen kiezen voor projecten met de beste slaagkansen, de grootste meerwaarde en de sterkste zakelijke onderbouwing. Waar mogelijk willen we in terugvalopties voorzien voor projecten die we niet op het gevraagde niveau kunnen ondersteunen.

Nieuwe impulsen dankzij nieuwe middelen, een optimale besteding van de bestaande middelen en duidelijke keuzes binnen de beschikbare budgetten: het zijn de basiselementen van ons financieel beleid in de komende jaren. We zullen hoe dan ook de steun nodig hebben van de voltallige Vlaamse regering om te kunnen tegemoetkomen aan de vele vragen die onmiskenbaar leven en die we als overheid onmogelijk onbeantwoord kunnen laten.

Bert ANCIAUX
Vlaams minister van Cultuur, Jeugd,
Sport en Brussel